

The Project Gutenberg eBook of Jutelmia, by Lars Dilling

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Jutelmia

Author: Lars Dilling

Translator: Uno von Schrowe

Release Date: January 14, 2011 [EBook #34958]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK JUTELMIA ***

Produced by Tapio Riikonen

JUTELMIA

Kirj.

L. Dilling

Tekijän luvalla suomennanut Uno von Schrowe

Helsingissä,
Wickström'in ja Kump:nien jaettavana.
J. Simeliuksen perillisten kirjapainossa, 1885.

SISÄLLYS:

Ikävä juttu

1. Rasmussenin perhe
 2. Perhe lisääntyy
 3. Ludvig-serkku tulee Grönlidiin
 4. Donnerin rouva tahtoo oppia panemaan kurkkuja etikkaan
 5. Vanha Rasmussenin matami ennustaa poutaa, vaan tulee sadetta
 6. Kiusallinen seikka
 7. Ratkaisu
 8. Jutun loppu
- Puhdas lippu

Vehreitä seppeleitä
Katonpanian äiti
Vanha Gunhild

IKÄVÄ JUTTU.

1.

Rasmussenin perhe.

Grönlidin patrona Rasmussen oli mies, jota onni aina oli suositellut.

Paitse kaunista maataloa ja muutamia tuhansia taalareja korkoja, jotka hän oli perinyt isältänsä, nimismies Rasmussen-vainajalta, oli herra Rasmussenilla ollut sekin onni, että hän oli saanut vaimon.

Koska tämän viimeksimainitun onnen voi melkein kuka tahansa saavuttaa, ja se useinkin asianhaarain mukaan pidetään onnettomuutena, täytyy minun kiireimmiten lisätä, että hän oli saanut kiltin, hienon ja oivallisen vaimon, mikä ei satu joka miehen osaksi.

Paitse kaikkia näitä hyviä ominaisuuksia oli Rasmussenin matamalla vielä yksi, joka oikeastaan olisi ollut kaikkein ensiksi nimitettävä: hän oli hyvin sivistynyt.

Hän oli nimittäin kymmenen vuotta ollut emäntäpiikana erään amtmanni Falkin luona, mutta oli, naimisiin jouduttuansa, niin usein kertonut olleensa siellä seuranaisena, että hän lopulta itsekin sen melkein uskoi.

Asia oli niin että hän kahdeksantoista vuoden ikäisenä oli tullut amtmannin perheeseen, ja nämä, jotka olivat ystävällisiä ja suoraluontoisia ihmisiä, kohtelivat häntä paremmin sukulaisena kuin palvelijana.

Hän söi heidän pöydässensä ja oli aina sisällä askareet kyökissä suoritettuaan, ja amtmannin tytär, joka oli paria vuotta nuorempi kuin neitsyt, oli hauskuudekseen väliin olevinansa opettajatar ja antoi muutamia pisaroita omasta viisaudestansa tipahdella hänellekin, ja neitsyt Pedersen, niinkuin häntä siihen aikaan nimitettiin, pääsi niinkin pitkälle opissa, että taisi lausua franskankieliset nimet romaneissa, soitti "Ukko Noaa" ja eräitä muita helppoja kappaleita pianolla ja lauloi koko joukon lauluja — muun muassa pari italialaistakin — yhtä epätarkasti kuin neiti Falk itse, eikä enempää voinutkaan vaatia emäntäpiialta.

Hän läheni jo pitkin askelin naimattomille naisille niin kovin peloittavaa kahdeksattakolmatta ikävuotta eikä yhtään kosijaa ollut vielä ilmaantunut; silloin tuli Rasmussen amtmannille pehtoriksi.

Hän alkoi heti niin innokkaasti neitsyen suloja ja keittotaitoa ihaella, että hän jo eräänä päivänä kysäsi tältä, tahtoisiko hän ruveta elinajaksensa hänen emännöitsijäksensä, ja neitsyt antoi myöntävän vastauksen.

Rasmussen oli varakas, kaunis nuori mies, ja ainoa vika, jonka neitsyt hänessä saattoi löytää, oli että hänen nimensä oli Rasmussen.

Hän oli nimittäin aina uneksinut saavansa muuttaa arkipäiväisen nimensä Pedersenin joksikin oikein ylhäiseksi tahi ainakin joksikin, jolla ei olisi tuota inhoittavaa alhaisoa osoittavaa päätettä "sen".

Mutta kun on emäntäpiikana ja ikää kahdeksankolmatta vuotta, ei saa niin liioin saivarrella miestä valitessa, etenkin kun ei ole useita valittavissa.

Siksipä neitsyt Pedersen aivan lyhyen mietintöajan perästä päätti tehdä herra Rasmussenin onnelliseksi antamalla hänelle kätensä ja sydämensä.

Puoli vuotta myöhemmin kuoli vanha nimismies Rasmussen ja jätti talon perinnöksi pojallensa, ja

"kun vuosi oli kulunut," niinkuin romaaneissa luetaan, tapahtui nuoren, Pederseninä syntyneen, Rasmussenin matamin juhlallinen tulo Grönlidiin paikan uutena valtiattarena.

Kun valloittaja marssii sisään, on vanha valtias tavallisesti pakoitettu väistymään tieltä, ja niin kävi Grönlidissäkin.

Vanha Rasmussenin matami, nimismiehen leski, vetäytyi, murtunein sydämmin ja kuljettaen mukanaan kymmenen kuormallista muuttokaluja, tieltä pois naapuritaloon Granholtiin, joka niinikään oli ollut hänen mies-vainajansa oma.

Täällä oli hänen määrä, kuten katkerasti surevan lesken tulee ja sopii, viettää loput elinpäivänsä yksinäisyydessä.

Rasmussenin matami oli ankara nainen, joka oli tottunut hallitsemaan sekä miestänsä että taloa, eikä hän milloinkaan ollut ajatellut mahdolliseksi että hän tulisi pakoitetuksi luopumaan vallastansa.

Eipä koskaan ollut hänen mieleensä joutunut, että hänen poikansa saattaisi olla niin yksinkertainen että naiseksi, kun hänellä oli niin järkevä äiti taloa hoitamassa.

Ja jospa hän vihdoinkin tekisikin sen, niin saattaisihan hän kuitenkin löytää naisen, joka paremmin sopisi hänelle kuin sellainen, joka oli ollut seuranaisena tahi jonakin sellaisena eikä tietysti ymmärtänyt rahtuakaan oikeasta maataloudesta.

Suuresti murheissaan odotti siis vanha Rasmussenin matami miniänsä tuloa Grönlidiin, ja tämä hänen murheensa muuttui aivan synkäksi epätoivoksi, kun mainittu nainen näyttäisi olevansa ylhäisömielinen olento vaaleassa hameessa, kultainen rannerengas vasemmassa käsiranteessa ja samanlainen helmistä oikeassa.

Vanha Rasmussenin matami otti siksi miniänsä vastaan hyvin kylmästi, kietosi arvollisuutensa vaippaan ja vetäysi, kuten ennen on sanottu, pois tieltä Granholtiin, jossa hän asettui vahvaan asemaan ja josta hän joka päivä lähetteli vakoja tarkastamaan vihollisen vähimpiäkin liikkeitä.

Ensimmäinen sanoma kertoi, että nuori Rasmussenin matami oli karkoittanut kaikki koreat mahongnypuitteiset kuninkaant, apostolit ja pyhät neitsyet salista ynnä muutamat vetoarkut ja piirongit.

Vanha Rasmussenin matami pudisti murheellisesti päätänsä ja antoi, keskusteltua vihollisen kanssa, käskyn osoittaa maanpaossa oleville kuninkaille, apostoleille ja pyhille neitsyeille vakinaiseksi olopaikaksi seinät Granholtin salissa.

Toinen viesti ilmoitti, että valkoinen uudinsänky, joka ennen oli ollut salin etevin kaunistus, niinikään oli saanut karkoitustuomion.

"Voi tuota petoa!" sanoi vanha matami itkuäänin. "Siinä oli viisi pulsteria ja yhdeksän pääanalustyynyä!"

Hän olisi varmaan yhtä vieraanvaraisesti avannut huoneensa untuvapulstereille ja pääanalustyynyille kuin maanpaossa oleville kuninkaille, mutta hän sai kuulla, että sekä sänky että patjat olivat saaneet paikan Grönlidin vierashuoneessa, ja siksi sen täytyi jäädä.

Kolmas Jopinsanoma kertoi, että nuori matami oli ostanut vanhan pianon ja uudet huonekalut saliin.

Kun viesti tuli tuoden tämän uutisen, istui vanha Rasmussenin matami takan vieressä ja piti silmällä kermalla täytettyä kastrullia.

Kun tämä hirmuinen sanoma soi hänen korviinsa, jäykistyi hän aivan ja antoi kamalassa välinpitämättömyydessä kastrullin kiehahtaa yli, suureksi kauhistukseksi piiiolle ja suureksi iloksi kissalle.

"Vaimo vie hänet perikatoon!" huudahti eukko. "Ennenkuin vuosi on lopussa, on hän kerjäläinen."

Siitä pitäen ei vanha Rasmussenin matami kuitenkaan kuullut muuta kuin hyvää miniästänsä. Asia oli niin, että nuori Rasmussenin matami ei suinkaan ollut niin mahdoton eli toisin sanoen niin kopea kuin miltä hän tahtoi näyttää. Hän oli tottunut tekemään työtä amtmannin talossa eikä hän Grönlidissäkään istunut kätet ristissä.

Hän puuhaili aamusta iltaan kyökissä ja kellarissa — lyhyesti sanoen, oli koko viikon emäntäpiikana, ja ainoastaan sunnuntaisin tahi kun oli vieraita, tuli seuranainen näkyviin. Tämän utteruutensa ja hyvän järjestyksensä kautta saattoi hän talouden Grönlidissä aivan oivalliselle kannalle.

Tämä vaikutti paljon anopin lepyttämiseksi, joka ei suinkaan ollut väärä rakastava eikä paha. Jopa

hän meni niinkin pitkälle, että hän puolusteli miniätä uusien huonekalujenkin suhteen.

"Eikä oikeastaan ollutkaan niin kummallista, että Maria tahtoi uudet," sanoi hän, "sillä vanhat olivatkin todella huonot, ja Rasmussenilla on varaa ostaa uudet. Ja mitä taas tuohon pianoon tulee, niin se on oikein hieno huonekalu talossa pitää, kun ei vaan menetetä koko aikaa sen soittamiseen."

2.

Perhe lisääntyy.

Vuoden kuluttua tapahtui kuitenkin jotakin, joka enemmän kuin mikään muu vaikutti vanhan Rasmussenin matamin lähentämiseksi vastanaituihin, vaikka se samalla antoi aihetta pitämään riitaa yhä vireillä anopin ja miniän kesken.

Nuori Rasmussenin matami synnytti nimittäin tytön, jota isä ja mummo jo jotenkin nuorena, neljän päivän iässä, pitivät oikein ihmeenä mitä älyyn ja ymmärrykseen tuli.

Rasmussen väitti tytön parkaisevan, kun hän sanoi "puh!" ja hymyilevän, kun hän sanoi "ti-tuu!"

Vanha Rasmussenin matami, joka vastaiseksi oli asuttunut Grönlidiin miniän sairauden aikana, käveli edestakaisin lattialla tuuditellen pienoista käsivarsillaan, ja lauloi äänellä, joka soi kuin torninvartian:

"Nuku, sydänpäpynen!
Nuku, kun ma laulelen."

Rasmussen kuunteli laulua myöntävästi nyökäyttäen päätään, ikäänkuin hän olisi tahtonut siten osoittaa kaikesta sydämmestä samaa toivovansa.

"Anna minun kantaa häntä vähäsen," pyysi hän.

"Ota hänet kaikkiin mokomin varovasti äläkä vaan pudota häntä," varoitteli mummo ja antoi hänelle lapsen, ikäänkuin se olisi ollut munanyytti.

"Kenenkä näköinen hän oikeastaan onkaan?" kysyi isä katsellen tytärtänsä ihastunein silmäyksin.

"Hän on sinun näköisesi," vakuutti eukko. "Eikä niin paljon sinun kuin isäsi, Rasmussen vainajan," lisäsi hän syvämielisesti ja kunnioitti nimismiehen muistoa syvällä huokauksella.

"Ti-tuu!" sanoi Rasmussen veitikkamaisesti.

Hymyilyn sijasta parkasi pienoinen aika tavalla.

"Sitä odotin juuri," sanoi vanha matami nuhdellen. "Et sinä osaa lapsia hoitaa. Tule minulle, sinä Olina," sanoi hän ja ojensi kätensä lasta kohti.

"Hän ei ilmoisna ikänä ole saapa nimekseen Olinaa," lausui nuori Rasmussenin matami närkästyen.

Hän oli koko ajan maannut vaiti ja seurannut lasta silmillään, mutta näki nyt olevan syytä yhtyä puheeseen.

"Minkä hän muutoin saisi nimeksi?" kysyi mummo. "Eikö ole sekä hänen isänsä että vaarinsa nimi Ole, ja enkö minä itsekkin ole ristitty Olina Petrinaksi? Luulisinpa ettei hänellä ole ketään läheisempää kenenkä nimen saisi."

"Hänen nimensä on oleva Tekla Aurelia Falk-Rasmussen, kirjoitettuna väliviivan kanssa," virkkoi äiti ja vaipui väsyneenä takaisin patjoille.

Mutta pikku Tekla tahi Olina, tahikka mikä hänen nimeksensä nyt tulisikaan, parkui parkumistaan ja häiritsi siten väittelyä.

Kuukaus myöhemmin oli pienoinen ristittävä, ja neiti Tekla Falk, amtmannin tytär, oli myöskin kutsuttu olemaan läsnä tässä juhlallisessa toimessa.

Kuitenkaan ei ollut vielä nimestä sovintoa syntynyt. Vanha Rasmussenin matami oli aikoja sitten palannut takaisin Granholtiin, mutta kävi usein Grönlidissä, ja joka kerta kun hän oli siellä, syntyi tavallisesti kina siitä, mikä ei kuitenkaan konsaan mihinkään päätökseen johtanut.

Rasmussen itse pysyi aina puolueettomana. Hän kunnioitti suuresti molempia asianomaisia eikä uskaltanut sen vuoksi lausua ajatustaan kumpaisellekaan.

Ylimalkaan tahtoi hän kuitenkin melkein aina mitä hänen vaimonsa tahtoi; mutta kuitenkin ei saa luulla että tämä oli mikään hirmuvalti.

Tosin löytyi niitäkin, jotka sitä väittivät, mutta se oli pelkkää panettelua.

Eräänä päivänä, kun eukko ei ollut pitkään aikaan siellä käynyt, käytti nuori Rasmussenin matami tilaisuutta kehoittaaksensa miestänsä lähtemään pappilaan ja pyytämään lapsen kastamista.

Kun Rasmussenin oli vaikea muistaa nimiä, kirjoitti hänen vaimonsa somilla kirjaimilla Tekla Aurelia Falk paperille.

Rasmussen pani sen muistikirjaansa ja muistikirjan lakkariin ja meni sitten ylös omaan kamariinsa vähän siistimään itseänsä, renkipojan valjastaessa uusien kääsien eteen.

Hänen sitä juuri tehdessä tuli vanha matami pihaan.

"Lähtekö Rasmussen kylään, Hannu?" kysäsi tämä.

"Lähtee, hän menee pappilaan kirjoituttamaan lasta kastettavaksi," vastasi Hannu.

Rouva puri huulet yhteen ja astui saliin. Täällä kohtasi hän miniänsä.

"Hyvää päivää, lapsukainen," sanoi vanha Rasmussenin matami ystävällisesti.

"Jumal'antakoon, anoppi," sanoi nuori Rasmussenin matami kasvot niin kauhistuneen näköisinä, juuri kuin nimismies-vainaja olisi tullut toisesta maailmasta toimittamaan ryöstöä talossa.

"Tänään on kauhea helle," sanoi vanha matami huomaamatta, kuten näytti, miniän hämmennystä.

"Hirmuinen helle," huokasi nuori matami. "Ettekö heitä pois hattuanne?"

"En, kiitos vaan. Tulen kaupungista ja olen matkalla oikopäätä kotia."

"Nyt olen valmis," sanoi Rasmussen astuen huoneeseen.

"Lähdetkö minne?" kysäsi hänen äitinsä.

"Hän menee pappilaan," sanoi nuori vaimo epätoivoisen rohkeudella, päättäen taistella viimeiseen saakka.

"Se oli hyvä, sittehän pääsen samalla hevosella kotia. Mutta ensin täytyy minun suudella pienoista."

"Hän nukkuu," sanoi äiti.

"No niin, jääköön sitten toistaiseksi. Tule nyt, Ole, ei sinun tarvitse minua odottaa," lisäsi hän ja meni ulos.

Kun äiti ja poika olivat nousseet kääseihin, sanoi nuori matami:

"Nyt olemme määränneet hänen nimensä."

"Minun puolestani saat kernaasti antaa hänelle vaikka Bismarckin nimeksi," sanoi vanha Rasmussenin matami näreästi, ja he läksivät.

"Vihdoin sain tahtoni perille," sanoi nuori matami ja katsoi heidän jälkeensä. "Hän oli tosin suutuksissaan, mutta tyyntyi kuitenkin nähdessään ettei ollut apua mistään yrityksistä."

Mutta Rasmussenin hepo kiidätti pappilaan, joka oli puolitiessä Granholtista Grönlidiin.

Kun he joutuivat perille, sanoi vanha matami: "Hevosen sidomme kiinni tänne pihaan. Minä poikkeen myöskin pappilaan, sillä minulla on myöskin vähän puhuttavaa rouvan kanssa."

"En millään ehdolla tohdi jättää nuorta, virkkua hevosta yksin tänne," sanoi Rasmussen. "Täytyy kutsua renkejä katsomaan sitä."

"Näethän että kaikki väki on alhaalla pellolla," sanoi hänen äitinsä.

"Mutta enkö minä voi toimittaa asiaasi, kun sinä pidät hevosta?"

"Miks ei, on vaan sanottava papille, että tahdon tyttörievun kastetuksi ensi sunnuntaina, ja annettava hänelle nämä 20 kruunua ja tämä paperi, jossa on lapsen nimi."

"Voinhan minä sen aivan hyvin toimittaa."

"Mitä sanotte nimestä?" kysäsi poika levottomasti.

"Minä sanon, että kun lapset saavat tahtonsa perille, eivät he itke." Lausuen tämän oraakelivastauksen laskeusi äiti alas rattailta ja meni pappilaan.

Kotvasen kuluttua palasi hän takaisin.

"Pappi lähetti terveisiä ja käski kiittämään rahasta ja sanomaan, että hän on valmis kastamaan vaikka kymmenen lasta sinulle, jos vaan tahdot. Olisi itsekin tullut ulos kiittämään sinua, mutta kun hän parast'aikaa tutkisteli saarnaansa sunnuntaiksi, arvelin ettei maksanut vaivata itseänsä."

"Ei, hänen ei tarvinnut laisinkaan," sanoi Rasmussen sydämen pohjasta mielissään äidin sovinnollisesta mielialasta ja että asia nyt oli parhaassa sovussa perille saatettu.

Ristiäisiksi määrätty päivä saapui.

Vanha Rasmussenin matami, jonka tuli kantaa lapsi, ja neiti Falk, jonka piti olla kummi, olivat aikoja sitten matkustaneet pienokaisen kanssa.

Tekla neiti ei olisi saapa tietää lapsen nimeä ennenkuin kirkossa. "Se on oleva odottamatonta hänelle," sanoi nuori Rasmussenin matami.

Kirkko aika oli jo ohitse, ja nuori matami istui kalpeana ja viehättävänä salissa, puettuna vaaleaan sitsihameeseen ja kirjaompeluinen aamumyssy päässä, odottaen kummeja kirkosta tulevaksi.

Vihdoin kuului vaunut tulevan, ja heti sen jälkeen astui vanha Rasmussenin matami riemusta loistavana sisään ja laski pienoisen vastakastetun äidin syliin.

"Kas niin," sanoi hän voittoriemuisena, "suutele nyt pikku Olinaasi."

"Olina!" huudahti äiti kauhistuneena.

"Niin Olina, minä puhuin itse papin kanssa."

"Julma ihminen," nyyhkytti äiti, "en sadasta talarista olisi tahtonut häntä siksi kastetuksi!"

"No, nyt sinun kuitenkin täytyy tyytyä siihen," sanoi anoppi ja pani neljä sadankruunun seteliä huolellisesti käärittynä valkoiseen paperiin pöydälle. "Nämä on Olina saapa; vaan jos hänen nimekseen olisi tullut Aurelia, ei hän olisi saanut muuta kuin tavallisen kumminlahjan."

Nuori Rasmussenin matami säpsähti. Punainen vetolaastari, sadankruunun setelit, alkoi vaikuttaa lieventäväisesti hänen haavoitettuun äidinsydämeensä. Mutta kuitenkin hän vaan yhä itki ja mietiskeli, eikö nyt olisi sovelias tilaisuus saada suonenvetokohtausta.

"Kuules nyt, Maria, ole järkevä ja tynny," sanoi vanha matami. "Joko saat, näet, useampia lapsia tahi et saakaan useampia lapsia."

Kun tämä oli kiistämätön tosiasia, ei nuorella vaimolla ollut mitään sitä vastaan muistuttamista.

"Jos saat useampia lapsia, olen päättänyt, että Olinasta tulee minun oma tyttöni ja hän saa periä Granholtin ja kaikki mitä jälkeeni jätän. Ja vaikka hän jäisikin ainoaksi lapseksi ja Grönlidin perijäksi, lienevät kuitenkin Granholt ja kolikkoni hyvät lisänä."

Nuorella Rasmussenin matamilla ei ollut tätäkään vastaan mitään muistuttamista.

"Mutta niin paljon vaadin minä, että hänellä ensinnäkin on kristillinen ja siivo nimi, ja että hänet toiseksi on kasvatettava niin, että hän sopii siihen asemaan, johon hän joutuu, ja jos sinä rupeat panemaan liian paljon herrasoikkuja tytön päähän, kyllä minä ne hänestä otan pois. Nyt olen sanonut ajatukseni, ja sen mukaan saat käyttäytyä. Jollet noudata sitä, teen hänet perinnöttömäksi."

Nuori Rasmussenin matami ajatteli itsekseen, että joukottainkin äitejä varmaan ilolla antaisi tyttärilleen nimeksi Olinan, jos he vaan sen kautta saisivat hankkia heille 50,000 kruunun perinnön.

Hän ei näyttänyt siis olevansa minäänkään kepposesta ja päätti jättää suonenvetokohtauksen toiseen erään.

3.

Ludvig-serkku tulee Grönlidiin.

Kahdeksantoista vuotta oli kulunut siitä päivästä, jolloin patrona Rasmussenin esikoinen ja samalla ainoa lapsi muorinsa itsepäisyydestä sai tuon plebejisen nimen Olina, ja paljon on siitä ajasta muuttunut Grönlidissä.

Uudet huonekalut ovat käyneet vanhoiksi, ja samoin on Rasmussenin laita.

Hän lähenee tuntuvasti viisikymmenlukua ja päivä päivältä käy hän lihavammaksi.

Samoin on hänen vaimonsakin laita, pulleaa ja pyöreää Rasmussenin rouvaa — hän on nimittäin uudenmuotisen arvo-asetuksen mukaan kohonnut rouvaksi — on vaikea tuntea entiseksi hienotunteiseksi ja kalpeaksi matamiksi.

Pikku Olinasta oli tullut kukoistava neito.

Ainoa melkein muuttumaton on vanha Rasmussenin matami ja vanha piano.

Kumpaisellakin on edelleen sama kankea, kulmikas, vanhanaikuinen, mutta kuitenkin kunnioitusta herättävä ulkomuoto kuin ennenkin, eikä aika näy vaikuttaneen vähintäkään muutosta heissä, vaikka vanha Rasmussenin matami on jo noin 70-vuotias.

Olina eli Liina, kuten Rasmussenin rouva häntä aina nimittää, ei laisinkaan ole mikään kaunotar, vaan mitä yleiseen sanotaan "sangen suloinen tyttö."

Hänellä on ystävällinen sininen silmäpari ja hyvänsuopeat, kukoistavat kasvot, joita vaaleankeltainen tukka reunustaa, jaettuna keskeltä otsaa ja käherrelty somiksi korkkiruuvimaisiksi kihariksi ympäri koko pään.

Nämä kiharat olivat Rasmussenin rouvan lemmekkäiden käsien työtä.

Hän oli nimittäin aina uneksinut, että hänen pikku Liinastansa tulisi "kultakiharainen" keijukaisolento; mutta kun Olina oli jo kuuden vuoden vanha eikä hänen vaaleankeltainen tukkansa vielä osoittanut vähintäkään kiharittumisen taipumusta, päätti hellä äiti taitavien käsiensä kautta saada aikaan, sen minkä luonto niin julmasti oli kieltänyt hänen armaalta lapseltansa, ja Olinan täytyi sen vuoksi maata joka yö papiljotit tukassa.

Eräänä kauniina suvipäivänä seisoj Rasmussenin tomutakki yllä ja piiska kädessä salin ovella.

"Joudu nyt pian valmiiksi, Liina, muutoin tulee höyrylaiva kaupunkiin aikaa ennen meitä," sanoi hän.

"En saa hattuani oikein soveltumaan," sanoi Olina, joka seisoj peilin edessä sovitellen hattua pallopyöreään päähänsä.

"Anna minun auttaa," sanoi hänen äitinsä ja nousi sohvalta. "Kas niin, nythän se sopii. Voi kuinka se pukee sinua hyvin! Ja jollei Ludvig-serkku ihastu sinuun heti sinut nähtyänsä, niin olisipa kumma. Kuules, Rasmussen," sanoi hän, kääntyen miehensä puoleen, "kotimatalla saatat kyllä ajaa Skovhöin ohitse."

"Onko sinulla sitte asiaa Donnerin rouvalle, mamma?"

"Eipä, mutta minusta olisi hauskaa, jos hän saisi nähdä, että meidän taloon tulee nuori herra, sillä sitten olen varma siitä, että hän ja joku tyttäristä lentää tänne huomispäivänä. Muutoin saattaisi olla sangen hauskaa näyttää kopealle Donnerin Amalialle Liinan uutta hattua ja beduinikappaa, niin saa hän jotakin josta suuttua."

"No niin, koska sitä tahdot, mamma, niin voinhan sen kernaasti tehdä."

"No, laittautukaa nyt vaan matkalle. Hyvästi, hyvästi," huusi hän vaunujen vyöriessä alas tielle päin. "Sido nenäliinasi hatun suojaksi, lapsikulta, ettei kukkanen tomuunnu."

Rasmussenin rouva käveli ajatuksissa ja järjesteli huoneessa.

"Onpa kuitenkin oikein hauskaa että Donnerin rouva tulee tänne huomenna," sanoi hän. "Tosin on hän hirmuisen vastenmielinen, mutta sitten voi kuitenkin Ludvig nähdä että me seurustelemme sivistyneitten eikä raakain talonpoikain kanssa." —

Skovhöissä, jossa jaloarvoinen kapteeni Donner asui rouvansa, kuuden tyttärensä ja kahden poikansa kanssa, vallitsi ehtoopäivällä sangen vilkas mielentila.

Amalia, Aurora, Konstance ja Klara neidet, kapteenin neljä täysikasvuista tytärtä, sekä kotiopettaja, jumaluusopin kandidaatti Klossing, Amalian sulhanen, seisoivat ruokasalin akkunoissa ja katselivat alas tiellepäin.

"Mamma, mamma!" huusi Klara neiti. "Tuolla tulee Rasmussen ja Olina ajaen kaupungista, ja heillä on vieras herra mukanaan."

Donnerin rouva syöksähti huoneeseen.

"Vie Helga ja Fanny lastenkamariin, ettei vieraat saa heitä nähdä," käski hän nopeaneuvoisena kuin tavallisesti lastenpiikkaa astuessaan sisään.

Kaksi pientä olentoa, ylt'yltään liassa, survastiin ulvovina lastenkamariin.

Heti sen jälkeen tuli Rasmussenin nelipyöräiset ajaen pihaan.

Etu-istuimella istui Rasmussen, ja takaistuimella olivat Olina ja eräs kaunis herra ylioppilaslakki päässä, pincenez nenällä ja plaidi hartioilla.

Kaikki kolme tervehtivät sisään, ja Donnerin rouva ja tyttäret nyökkivät päällään kuin kiinalaiset epäjumalankuvat.

"Näitkö mimmoisen kukkaisvasun Olina on saanut päähänsä?" kysyi Klara neiti.

"Hän ei tarvitsisi muita ruusuja kuin ne kaksi pionia, jotka hänellä on lihavilla kasvoillaan," sanoi Amalia.

"Hi-hi-hii," nauroi jumal. kand. Klossing.

Hän nauroi aina, kun Amalia neiti oli sukkela, ja kandidaatin mielestä oli hänen morsiamensa melkein aina sukkela, ja siksi nauroikin hän melkein aina.

"No, siinä olet todellakin oikeassa, Amalia kulta," nauroi rouva. "Hän on oikea talonpoikaisuus."

"Ja niin olevinaan kuin tuo nuori herra näytti olevan," jatkoi neiti. "Hän luuli varmaankin olleensa jotakin, siksi että hän on saanut ylioppilaslakin ja viiksen alut."

"Hi-hi-hii," nauroi jumal. kand. Klossing.

"Äläpä, Amalia, en pidä laisinkaan siitä, että puhut pahaa ihmisistä, joita et edes tunnekaan," sanoi rouva vakaasti.

Donnerin rouvalla oli ankarat perusaatteet. Hän ei voinut kärsiä pahaa puhuttavan ihmisistä — nimittäin jos he olivat miehiä.

Olihan hän kuuden naimattoman tyttären äiti.

"Hän oli niin suloinen," kuiskasi Aurora neiti.

"Aurora on pikiintynyt," huusivat sisaret kovaäänisesti, ikään kuin se olisi ollut jotakin aivan uutta, jota se ei suinkaan ollut, koska Aurora-neiti ylimalkaan piti kaikki nuoret miehet, jotka hän näki, suloisina.

Donnerin rouva oli vaipunut ajatuksiin.

"Huomenna lähden vierailemaan Grönlidiin," sanoi hän.

"Pääsenkö mukaan! — Pääsenkö!" huusivat molemmat nuorimmat tyttäret.

"Jos jonkun otan mukaani, otan Auroran; hän istuu alinomaan kotona," sanoi rouva. "Tahdon tutkiskella asemaa," ajatteli hän itsekseen; "jos hänellä on hyvät tulevaisuuden toiveet, kutsun hänet tänne. On tosiaankin jo aika saada Aurora naitetuksi, muutoin voisi se helposti käydä liian myöhäiseksi. Klaralla ja Kostancella ei vielä ole niin kiirettä; heillä on vielä muutamia vuosia aikaa."

Mutta Rasmussenin hepo juoksi vilppaasti eteenpäin, ja kohta ajoivat matkamiehet Grönlidin pihaan.

Rasmussenin rouva seisoi hymyillen porstuvan ovella heitä vastaan ottamassa.

"Hyvää päivää, hyvää päivää, terve tullut Grönlidiin! Onpa sinusta tullut suuri. Toivotan onnea, kun

olet saanut ylioppilaslakin."

Rasmussenin rouva vei voittoriemulla sisarensa pojan saliin ja käski hänet sohvaan istumaan.

"Nyt sinun täytyy saada kuppi kahvia vahvikkeeksi. Lienet varmaankin väsyksissä matkasta ja pitkästä tiestä kaupungista tänne."

"En laisinkaan, vakuutan teille, etten laisinkaan ole väsyksissä. Matkustus on perinvastoin virkistänyt minua. Maailma on niin ihanaa."

"Luulenpa todellakin että teitittelet minua. Täytyneehän meidän, jotka olemme niin läheistä sukua, kaikkien sinutella toisiamme. Ah niin, onpa niitä aikoja siitä kun näimme toisiamme. Kun viimeksi olit Grönlidissä, et ollut muuta kuin kuuden vuoden ikäinen, ja nyt olet yli kahdenkymmenen."

"Olemmehan melkein koko ajan asuneet Trondhjemissa," vastasi Ludvig. "Me muutimme Kristianiaan vasta kaksi vuotta sitten, kun isäni kuoli ja minun täytyi sinne ylioppilastutkintoa varten."

"Kuinka sentään aika kuluu," jatkoi Rasmussenin rouva. "Muistan niin hyvin, kun vanhempasi menivät kihloihin: se tapahtui ummelleen kahta vuotta ennen kuin minä tulin Rasmussenin tuntemaan."

"Niin, pappa oli silloin saanut paikan erääsen kouluun Trondhjemissä."

"Aivan oikein. He tulivat silloin vieraisille amtmanni Falkille, jonka perheessä siihen aikaan olin seuranaisena, ja niin pyysi amtmannin rouva heidän jäämään päivällisille. Muistan sen, ikäänkuin se olisi ollut eilen," pitkitti Rasmussenin rouva suloisella surumielisyydellä. "Meillä oli saagosoppaa ja uudestaan lämmitettyä vasikanpaistia. Pöydässä istuissamme sanoi amtmanni: Juokaamme nyt kihlattujen malja. Mene kellarista hakemaan pullo viiniä, Maria. Niin — sillä he eivät milloinkaan sanoneet minua neiti Pederseniksi," selitti rouva.

"Ei, ei milloinkaan," vakuutti Rasmussen naivisti. "Joko he sanoivat vaan Maria, tahi myöskin sanoivat he neitsyt."

Ylioppilas puri huuliinsa ja Rasmussenin rouva ei ollut kuulevinaankaan tätä viimeistä huomautusta.

"Kuinka äitisi tulee toimeen?" kysyi hän Ludvigilta.

"Kiitos, sangen hyvin," vakuutti tämä, vaikka hän kuitenkin mielessänsä mietiskeli, lieneekö oikeastaan sellainen toimeentulo hyväksi sanottava, kuin päivällisruoka haetaan kahdeksalla killingillä höyrykyökistä ja syödään vesivelliä joka ilta.

Heti sen jälkeen noustiin pöydästä, ja ylioppilas meni ylös huoneesensa purkamaan kapineitansa toisten ryhtyessä talousaskareihinsa.

4.

Donnerin rouva tahtoo oppia panemaan kurkkuja etikkaan.

Aamuaurinko paistoi kirkkaasti akkunoista sisään vierashuoneesen Grönlidissä.

Valkoisessa uudinsängyssä, vajonneena mainittuihin viiteen untuvalpolsteriin ja yhdeksään päänalustyyntyyn, makasi Ludvig ja oli aamumietteissänsä.

Hänen käyntinsä Grönlidissä ei ollut tavallinen lupa-ajanmatkustus; niinä neljänätoista päivänä, jotka hänen oli määrä siellä oleksia, oli hänen tulevaisuutensa päätettävä.

Hänen äitinsä oli leski ja eli niukoissa varoissa, ja itse ansaitsi hän vaan 20 kruunua kuukaudessa erään asianajajan konttorissa, niin että kumpaisenkin toimeentulo oli jotenkin ahtaalla.

Äiti oli sen vuoksi saanut aikaan sen viisaan tuuman, että poika kihlasi rikkaan serkkunsa. Appi antaisi sitten hänelle apua opintoaikana, kahden vuoden perästä voisi hän olla lakit. kandidaatti ja naida Olinan.

Paikkakunnan asianajaja oli vanha ja epäsuosiossa. Hän saisi sen vuoksi runsaasti työtä paikkakunnassa, ja vastanaineet asuisivat Grönlidissä, jollei vanha matami jo sitä ennen olisi kääntynyt selin tähän syntiseen maailmaan ja antanut Granholtia Olinalle.

Ludvig nousi ylös ja pukeusi katsellen ulos akkunasta.

Näköala oli kaunis, eikä hänen tulevaisuuden toiveensakaan olleet niin huonot.

Ylt'ympäri oli kukoistavia niittyjä ja lainehtivia peltoja. Etäältä saattoi vähäisen koivikon läpi nähdä Granholtin huoneenkattojen häämöittävän, ja kaukaa näkyi iso, synkkä kuusimetsä, josta talo oli nimensä saanut.

Kaikki tämä ihanuus oli Olinan kädessä, ja siinä seisoessansa vahvistui vahvistumistaan hänen päätöksensä niin pian kuin mahdollista pyytää tätä kättä omaksensa.

Tosin oli se jotenkin punainen ja jotenkin iso; mutta eihän kaksi isoa taloa ja 100,000 kruunua voineetkaan liian pieneen käteen mahtua.

Kello kävi yhtätoista, kun ylioppilas tuli alas saliin.

Paitse talon väkeä oli myöskin vanha Rasmussenin matami läsnä.

Hän oli kuullut puhuttavan ylioppilaan tulosta, ja kun hän vakavasti varoi naimistuumain olevan aikeessa hänen ja Olinan välillä, oli hän tullut tänne ylioppilasta tarkastamaan.

Tämä tarkastelu selvästi ei päättynyt ylioppilaan eduksi, sillä vanha Rasmussenin matami puristi kokoon huulensa ja kohautti harmaita viiksejensä nenän alle, joka ei ollut mikään hyvä merkki.

"Vai niin, sinä olet Mailerin Ludvig?" sanoi hän ja puristi hänen kättänsä, niin että valkoiset merkit jäivät hänen omiin sormiinsa.

Kumarruksella myönsi ylioppilas nimen oikeaksi.

"Sinusta on tullut iso, kaunis poika, sitten kuin täällä viimeksi olit: Kuinka äitisi voi?"

"Kiitoksia vaan, hän voi erittäin hyvin," ja ylioppilas toivoi, että samoin oli Rasmussenin rouvan laita.

"En ole mikään rouva," sanoi eukko äreästi, ilmaisematta muutoin hänelle vointiansa.

Kun oli käyty istumaan aamiaispöytään, tuli sisäpiika huoneeseen ja ilmoitti salamielisellä katsannolla nuoremmalle Rasmussenin rouvalle, että Donnerin rouva oli siellä ulkona ja tahtoi puhutella häntä.

Avonaisen oven läpi nähtiin Donnerin rouva mustassa silkissä ja Aurora vaaleassa lenongissa.

"Kaikin mokomin tulkaa sisään!" pyysi Rasmussenin rouva ja nousi ylös.

"Kiitoksia, meidän täytyy heti palata," sanoi Donnerin rouva ja astui sisään sekä tervehti läsnäolevia, Rasmussenin rouvan esitellessä ylioppilasta.

"Emme tietäneet täällä olevan vieraita," sanoi Aurora. "Me tulemme aivan arkivaatteissa."

"Enpä luullut teidän varanne kannattavan käydä noin hienoissa arkivaatteissa," sanoi vanha Rasmussenin matami.

Donnerin rouva ei kuullut viimeistä muistutusta.

"Minulla oli asiaa teille, rouva Rasmussen," sanoi hän. "Tahtoisin niin mielelläni, että te opettaisitte minua panemaan kurkkuja etikkaan."

Donnerin rouva oli pelkkää hymyilyä ja ystävällisyyttä ja oli itsekkin kuin etikkaan pantava kurkku.

"Siitä voimme sitten puhella," sanoi Rasmussenin rouva. "Nyt teidän pitää vähän murkinoida kanssamme."

Donnerin rouva kävi istumaan ylioppilaan ja Aurora Olinan viereen, kenties antaaksensa Ludvigille tilaisuutta vertaella heitä keskenänsä.

Vertailu ei päättynyt edukkaasti Olinalle, sillä Auroran rinnalla oli hän kuin mölskä, punainen pioni kauniin ruusun rinnalla.

Donnerin neiti oli hienoine ihoinensa, mustine kiharinensa ja loistavine silminensä oikea loistokukkanen kukoistuksessansa. Kenties ruusu oli liian täysin puhjennut, niin että saattoi syystä peljätä sen piankin alkavan ransistua.

"Te viivytte kai täällä koko suven?" kysyi Donnerin rouva.

"Ainoastaan neljätoista päivää," sanoi Ludvig. "Minulla ei ole pitempää virkalomaa konttorista."

"Olette kenties jo kandidaatti?"

"En vielä, mutta toivon ennen pitkää siksi pääseväni."

"Toivon, että te usein ilahutatte meitä vieraillemalla Skovhöissä täällä ollessanne. Vaan minä en kärsi kankeita visiittejä. Kun tulette, jätte koko päiväksi ja pidätte hyvänänne mitä talo tarjoaa. Meidän perheet ovat liian hyvät ystävät ja tuttavat paljoa kursaillaksemme. Eikö niin, rouva Rasmussen?" sanoi Donnerin rouva, kääntyen vanhan matamin puoleen.

Tuo salamielinen piika oli nimittäin kutsunut talon rouvan ulos kyökkiin jonkun tärkeän asian johdosta.

"Olkaa hyvä, älkää sanoko minua rouvaksi," sanoi vanha Rasmussenin matami karmeasti. "Minä olen vaan matami, mutta olen tyytyväinen asemaani. Ajattelen aina näin: parempi kylläinen matami kuin nälkäinen rouva. — Olkaa hyvä, suvaitsetteko leipää?" sanoi hän ja ojensi Donnerin rouvalle leipäkorin.

"Kiitoksia, minulla ei ole nälkä," sanoi Donnerin rouva katkera hymy huulilla.

Kotvasen kuluttua sanoivat he jäähyväiset, ja Donnerin rouva kysyi, eikö ylioppilas tahtois saattaa heitä kappaleen matkaa tielle nähdäksensä missä Skovhöi oli.

Ylioppilas tietysti tahtoi mielellään.

"Olina ottakoon myöskin yllensä ja seuratkoon mukana, niin ei Ludvigin tarvitse yksin palata," sanoi Rasmussenin rouva. "Pidä vaan varalta, ettei Donnerin neiti liian paljon jää kahden kesken hänen kansansa," neuvoi hän tytärtä hiljaa.

Vanha Rasmussenin matami oli myöskin kotia menossa, ja kaikki seurasivat yksissä alas tielle päin.

Ludvig Möller ja Donnerin rouva tyttärineen kävivät edellä; Rasmussenin matami ja Olina seurasivat jälestä.

"Tietysti on äitisi aikomus, että sinusta ja Möllerin Ludvigista tulee pariskunta," sanoi vanha Rasmussenin matami yht'äkkiä.

Olina säpsähti ja loi punastuen silmät maahan.

"Luulen niin olevan," sanoi hän.

"Pidätkö enemmän hänestä kuin Rasmus Nielsenistä?"

Rasmus Nielsen oli eukon veljenpoika. Hän oli pehtorina ja isännän sijaisena Granholtissa.

"Hän näyttää paljoa paremmalta ja hienommalta kuin Rasmus," sanoi Olina ujosti.

"En konsaan usko, että hän on pitävä sinusta niin paljon kuin Rasmus."

"Rasmus et konsaan ole sanonut pitävänsä minusta."

"Tiedäthän sen, että hän pitää," sanoi eukko. "Jos olisit nähnyt kuinka hän kävi pahoille mielin kuullessansa, että tähän taloon oli kosija tullut. Eilen oli meillä lihakeittoa — se on hänen lempiruokaansa, mutta hän ei voinut pelkästä surusta saada kulumaan muuta kuin yhden lautasellisen, ja muutoin syö hän tavallisesti kolme."

Olina näytti liikutetulta tästä hänen lempensä osoitteesta.

"Voisiko sinulla todellakin olla sydäntä saattaa hänet onnettomaksi?" kysyi muori.

Olina näytti olevan kahden vaiheella. "Ludvig on kuitenkin sekä hienempi että kauniimpi," sopersi hän.

Vanha Rasmussenin matami pusersi kokoon huulet ja hänen viiksensä nousivat hirveästi koholle.

"Tämä kihlaus täytyy estää. Heistä ei konsaan tule onnelliset," ajatteli hän.

Hänen katseensa harhaili hajamielisesti pitkin avaruutta, kunnes kiinnittyi Donnerin rouvan kookkaasen, jäykkään vartaloon.

"Hän on auttava minua kihlauksen estämisessä," ajatteli eukko. "Ei kukaan ole siihen soveliaampi."

Mutta Ludvig kulki iloisena tietä eteenpäin Auroran rinnalla.

Neiti nauroi ja laski leikkiä, heitti häneen loistavan katseen, loi sitten maahan silmänsä näyttääksensä pitkiä silmäripsiänsä ja availi silloin tällöin punaisia huuliensa, jotta ylioppilas vilaukselta saisi nähdä hammasten valkoisen rivin.

Ludvig oli ihastuksissaan.

Hän näki ainoastaan Auroran ja unhoitti Granholtin ja Grönlidin, Olinan ja vanhan Rasmussenin matamin.

Silloin kuului viimeksimainitun kolea ääni ja saattoi hänet takaisin todellisuuteen.

"Te käytte liian kiireesti," huusi hän.

He seisahtivat.

"Luulenpa että on parempi että me kaksi vanhaa käymme jälestä, niin nuoret voivat juosta edeltä," sanoi hän.

Donnerin rouva antausi vastenmielisesti Rasmussenin matamin seuraan, ja Olina käveli Auroran ja Ludvigin rinnalla.

"Heistä tulisi kaunis pari," sanoi eukko yht'äkkiä, kun nuoret olivat kerjanneet kappaleen matkaa edelle. Donnerin rouva säpsähti.

"Heistä?"

"Ylioppilaasta ja tyttärestänne."

"Miniänne on varmaankin aprikoinut paria toisin," sanoi Donnerin rouva.

"Kuulkaapa, rouva Donner," sanoi Rasmussenin matami suoraan, "me kaksi emme konsaan ole ollut erittäin hyvät ystävät."

Donnerin rouva heitti niskaansa.

"Mutta kun on kysymyksessä asia, joka suuresti koskee meitä molempia, luulen voivamme tehdä rauhan."

Donnerin rouva alkoi kurolla korvin kuullella.

"Nähkää," jatkoi eukko, "Ludvig Möller on nuori, kaunis ja kelpo mies, niin että tyttärenne voisi pitää itseään onnellisena saadessaan hänet mieheksi."

Donnerin rouva arveli, että hän voisi pitää itseään yhtä onnellisena saadessaan Auroran vaimoksi.

"Mutta nyt on miniäni päähän pistänyt, että hänen pitää saada Olina, ja luulenkin, että Ludvig aikoo kosia. Minä taasen tahdon tytön naimisiin veljenipojalle Rasmus Nielsenille. Heidän avioliittonsa tulisi paljoa onnellisemmaksi, sillä Rasmus sopii paremmin Olinan säätyyn, hän voi paremmin hoitaa hänen talojansa ja omaisuuttansa, ja hän pitää sydämmen pohjasta työstä. Jos ylioppilas nai hänet, niin ottaa hän hänet vaan rahain vuoksi, joten ei olisi laita, jos hän kihlasi teidän tyttärenne."

Donnerin rouva puri huuliinsa.

"Sillä," jatkoi eukko parantaakseen sanojansa, "eihän Olina ole laisinkaan niin kaunis kuin teidän tyttärenne, ja jollei silmäni petä, on hän jo hyvällä alulla rakastua Aurora neiteen."

Donnerin rouva arveli, ettei se taitanut olla niin epätodenmukaistakaan.

"Minä esittelen siksi, että me kaksi teemme liiton ja koemme kaikin voimin saada ylioppilas ja Aurora neiti pariiksi. Mitä teihin tulee, hyvä rouva Donner, en laisinkaan epäile, että te olette parastanne koettaneet ilmankin minun kehoitustani."

Donnerin rouva puri taas huuliinsa. Vanhalla Rasmussenin matamilla ei ollut juuri hyvää aistia sanojansa valitessa.

"Mutta minä ajattelin, että me voisimme saada enemmän toimeen, jos yksissä toimimme. Minä olen tekevä mitä suinkin voin peloittaakseni häntä naimakaupoista Olinan kanssa. Olemmeko siis yksimieliset?"

Donnerin rouva nyökkäsi päällään osoittavasti.

"Teiltä en vaadi muuta kuin annatte minulle tiedon heti kun olette saaneet hänet pauloihinne takertumaan."

Taasen epäaistikas lausetapa, jota Donnerin rouva ei kuitenkaan ollut kuulevinaan.

Hän lupasi heti antaa Rasmussenin matamille tiedon kihlauksesta.

He olivat nyt tulleet liki Skovhöitä, ja Olina sanoi että hänen ja Ludvigin täytyi kääntyä takaisin, jos mieli ennättää kotia päivällisiksi.

He erosivat siis lähetellen molemmin puolin terveisiä, ja vanha matami sanoi myöskin jäähyväiset ja läksi kiireesti kotia päin vähäistä sivupolkua myöten.

Donnerin rouva vilkasi hänen jälkeensä.

"Tuosta olen saanut voimakkaan liittolaisen," ajatteli hän. "Nyt olen melkein varma voitostani, sillä Auroraan saatan luottaa. Hän on niin tottunut, ettei hän enää tarvitse vähintäkään opettamista. Odottakaa vähän vaan te, Rasmussenin rouva, niin taritsen minä kyllä kohta teille etikkakurkkuja."

5.

Vanha Rasmussenin matami ennustaa poutaa, vaan tulee sadetta.

Samana päivänä jälkeen puolenpäivän oli Ludvigin määrä käydä tervehtimässä vanhaa Rasmussenin matamia.

Eukko ei tosin ollut häntä kutsunut, mutta Rasmussenin rouva tiesi hänen olevan hyvillään siitä, jos Ludvig kutsumatta osoittaisi hänelle tämän kohteliaisuuden, ja sen vuoksi oli hän kehoittanut ylioppilasta menemään sinne.

Rasmussenin rouvalle oli nimittäin anoppi niinkuin eräille metsäläiskansoille jumalat: hän oli kostonhimoinen ja julma haltiahenki, jota täytyi koettaa useasti uhreilla lepyttää.

Ludvig läksi siksi liikkeelle ja saapui pian perille taloon.

Sen edustalla tapasi hän paljassäärisen piikatytön, jolla oli mitä suurin määrä tetrinpilkkuja kasvoissa ja mitä vähin määrä hameita yllä sekä kaulantienoot paljaina kuin franskalaisella tanssijatytöllä.

"Onko vanha rouva Rasmussen kotona?" kysyi ylioppilas.

Piika, jolla parast'aikaa oli tuo jotenkin kiusallinen kasvojen ja käten puhdistustoimi, hieroi silmiänsä, sylkäsi suustaan saippuavettä ja töllisteli häneen.

"Hä?"

"Onko vanha rouva Rasmussen kotona?"

"Muoriko?"

"Niin."

"On, kotona on," vastasi piika ja jatkoi keskeytymättä puhdistustyötänsä.

"Tahtoisin mielelläni tavata häntä."

Piika pyhki kaulansa ja kasvonsa hameesen — hän käytti lämpimän vuoksi tätä pukimetta ainoastaan yksikössä — ja riensi sitten huoneeseen.

Kotvasen jälkeen palasi hän takaisin.

"Tehkää niin hyvin ja käykää sijaan," sanoi hän, käydessään edellä ja opastaessaan Ludvigia saliin.

Se oli iso huone, täynnä kummallisimmassa sekamelskassa uudenaikaisia sohvia ja tuoleja, vanhoja vetoarkkuja ja piironkeja ja isoja uudinsänkyjä. Seinillä riippui ihanassa epäjärjestyksessä koko joukko valokuvia ja puupiiroksia.

Ludvig kävi istumaan eräälle sohvalle ja antoi katseensa kulkea pitkin huonetta, kunnes hän kiintyi

katselmaan erästä taulua, joka pyhää Ceciliaa esitellen riippui seinällä.

Mainitulla pyhimyksellä oli punainen hame, vihreä shaali ja turvottuneet kasvot, ikään kuin hänellä olisi paise ikenissä tahi sikatauti. Ainakin näytti hän hyvin surkealta ja tuijotti lakkaamatta silmineen taivasta kohti, joka kovin muistutti tuttua laulunsäettä:

"Niin sininen etelän taivas on."

Nyt aukeni ovi ja Ludvig nousi seisoalleen.

Se ei ollut kuitenkaan vanha Rasmussenin matami, vaan tanakkavartaloineen nuori mies päivettyneine, ystävällisine kasvoineen.

Hänen pukunsa oli yksinkertainen, vaan siisti ja hän näytti ylimalkaan hyvinpuetulta rengiltä.

Hän astui suoraan ylioppilaan luo, tarttui hänen käteensä ja kumarsi jäykästi päätään.

Ludvig katseli häntä ihmeissään ja antoi hänelle pari sormeansa.

Nuori mies kävi istumaan pöydän viereen.

"Tänään on kauhea helle," sanoi hän puheen aluksi.

"Kovin lämmin," sanoi Ludvig kylmästi.

"Eilen oli niinkään kovin lämmin."

Ludvig alensiin päästämään joutavan myöntämysäänähdyksen ja näytti kyllästyneeltä tähän puheluun. Hän kiintyi katselmaan pyhää Ceciliaa eikä ollut tietävinäänkään että tuo nuori mies oli huoneessa.

Nuori mies sormi nolona pöytäliinaa ja neuvotteli itsekseen, eikö hänen pitäisi julki lausua se mielipide, että varmaan tulee olemaan kovin lämmin huomennakin.

Nyt aukeni taas ovi, ja huoneeseen astui vanha Rasmussenin matami, kantaen isoa tarjotinta, jolla oli satumaiset määrät voita, leipää, juustoa, munia ja savutettua sianlihaa.

Häntä seurasi tuo kepeästi puettu nuori neitonen, joka kantoi viilipiimää puukehlossa, niin isossa ja laajassa, että sitä mukavasti olisi voinut käyttää lasten pesuammeena.

Kaikki ladottiin pöydälle ja Ludvig aavisti vähäisen, että Rasmussenin matami aikoi ruokkia kaikki paikkakunnan köyhät hänen käyntinsä kunniaksi.

"Hyvää päivää, poikaseni," sanoi eukko ja puristi hänen kätensä valkoiseksi. "Olipa hauskaa, että tulit minua tervehtimään. Käy nyt istumaan tähän pöytään ja syö vähäsen välipalaa."

Ludvig vakuutti, ettei hänellä ollut laisinkaan nälkä.

Hän tunsi itsensä edelleen loukatuksi siitä että eukko sinutteli häntä ja ylimalkaan kohteli häntä ikään kuin hän olisi vasta ripille päästetty.

"Tämä on veljeni poika Rasmus Nielsen," lisäsi eukko jonkunlaisena esittelynä.

Ludvig kumarsi kylmästi ja ryhtyi epätoivoisena viilimaitokehloon käsiksi, pyhän Cecilian vakaasti luodessa silmänsä sinistä taivasta kohti, ikään kuin hän tahtoisi rukoilla: päästä meitä kaikesta koleriinista!

Rasmus kävi vadin toiselta puolelta ankarasti maidon kimppuun.

"Teillä on hyvin kaunis asunto täällä," virkkoi ylioppilas jotakin sanoaksensa.

"On, jumalan kiitos, sangen siisti," sanoi eukko ja katsahti ylpeästi ympärilleen. "Olen muutoin aikonut muuttaa pois toisen sängyistä ja ostaa fortepianon sijaan. Semmoinen on hieno huonekalu. Mutta onhan sitä aikaa tehdä se sittenkin kun Rasmus ja Olina ovat naimisissa."

"Ovatko he sitten kihloissa?" kysäsi ylioppilas, kun Rasmus punastui nolona ja ahmi mahdottomat määrät kokkelomaitoa.

"Eivät vielä, mutta toivoakseni kohtakin ovat. He molemmat saavat periä minut ja asua Granholtissa, kuu he ovat naimisissa."

"Mutta jos tyttö nyt menee toiselle?"

"Niin saavat hän ja hänen miehensä niinkään asua täällä, jos he tahtovat periä minut, kun kerta kuolen."

"Ette kai aio niin pian kuolla. Olettehan te vielä niin rivakka."

"En suinkaan, minä toivon Jumalan avulla saavani vielä elää kymmenen tai kaksitoistakin vuotta. Äitini oli 90 ja muorini 99 kuollessaan, ja toivoakseni elän minä yhtä kauan."

Ylioppilas ei pitänyt sitä mahdollisena.

"Minä tietysti asun täällä edelleen, ja kaikki on käypä minun tahtoni mukaan."

"Tietysti."

"Rasmus on myöskin asuva täällä. Hän on saapa puolet omaisuudesta ja vapaan asunnon itselleen ja perheelleen, jos Olina menee toiselle."

Ylioppilas kuvaili mielessään, kuinka hauskaa elämää sentään Olinan vastainen mies tulisi viettämään.

Hän laski lusikan pois kädestään ja oli ravittu.

Eukko piti puhelun aikana salaisesti silmällä hänen kasvojansa, ja tyytyväisyyden väre loisti hänen silmistänsä.

Noustiin nyt pöydästä, ja Rasmussenin matami vei voittoriemulla vierastansa pitkin taloa näyttellen kaikkia vintistä kellariin saakka. Sen jälkeen oli hänen nähtävä navetta ja talli, ja sitten oli hänen Rasmus Nielsenin johdolla katseltava tilukset, sillä aikaa kun eukko valmisti illallista.

Siinä tarittiin voipuroa ja paistettua silavaa, ja kun Ludvig mitä väkivaltaisimmilla ponnistuksilla oli saanut syötyä vähän näistä herkuista, sanoi hän jäähyväiset, sydämmen pohjasta iloiten päästessään täältä eroon.

"Nyt luulen ma tuntuu naimakauppa hänelle jo vähän vastenmieliseltä," ajatteli eukko. "Huomenna tulee kaunis ilma. Silloin hän menee Donnerille vierailemaan, ja sitten luullakseni rouva ja neiti pitävät huolen lopusta."

Seuraavana päivänä ei kuitenkaan ollut kaunista ilmaa, niinkuin vanha Rasmussenin matami oli ennustanut, vaan sitä vastaan kauhea myrsky. Samoin oli sitäkin seuraavana laita, eikä Ludvig sen vuoksi voinut käydä vierailemassa Skovhöissä.

Kumpaisenkin päivän istuivat Ludvig ja Olina kahdenkesken salissa, kun Rasmussen oli työssä omassa huoneessansa ja rouva kyökissä.

Ulkona satoi rajusti, ja sisällä istui ylioppilas ja laski ja laski.

Hän muodosti ajatuksissaan yhteenlaskun, jossa Olinan hyvät puolet, hänen kiinteä omaisuutensa sekä Grönlid ja Granholt olivat yhteenlaskettavat. Summasta vähensi hän Rasmussenin matamin puolen omaisuuden, joka oli joutuva pehtori R. Nielsenin osaksi, sekä ne harmit, jotka välttämättä olisivat seurauksena siitä että vanha matami olisi ylimpänä käskijänä ja pehtori heltämätön hyyriläinen talossa.

Mutta kuinka ikään hän laski yhteen ja vähensi, edusti hänestä Olina kuitenkin liian suurta summaa laskuista aivan sinänsä pois pyhittäväksi.

Silloin tällöin leijaili tosin hänen silmänsä edessä loistava olento mustine kiharineen ja punaisine poskineen, olento, joka lihoitteli laskujen yli ja pyhki numerot melkein näkymättömiksi vaalealla lenongihameellansa.

Ludvig piti kuitenkin uljaasti puoliansa ja karkoitti utukuvan matkoihinsa, ja kun ilma toisena päivänä selkisi ja ilta-aurinko paistoi sisään salin akkunoista Grönlidissä, kohtasivat sen säteet ylioppilaan, joka istui sohvassa Olinan vieressä ja kuroitti parhaallaan käsivarttansa saadaksensa sen uloittumaan hänen vyötäistensä ympäri. Sen säteet tapasivat myöskin Rasmussenin riemuitsevan rouvan, joka istui ilokyyneleet silmissä ja lasi kädessä ja joi vastakihlattujen maljan kotitekoisella karviais-marjaviinillä, ja patrona Rasmussenin, joka istui vaiti ja vakaana vaimonsa vieressä ja näytti liikutetulta tahi uniselta — ei ollut helppo päättää kumpaiseltako.

Mutta vanha Rasmussenin matami käveli huoletonna Granholtissa luullen pyhän haudan hyvin turvatuksi.

Hän oli poutaa odottanut eikä ottanut laskuihin että voisi tulla sadetta. Seurauksena sateesta oli kihlaus, ja seurauksena kihlauksesta oli sitten sadetta, paljon sadetta.

6.

Kiusallinen seikka.

Seuraavana päivänä oli sunnuntai, ja ilma oli kaunis, jonka vuoksi perhe oli päättänyt lähteä kirkkoon.

Kenties oli myöskin Rasmussenin rouvalla halu kohota naapuriensa ja tuttujensa silmissä näyttämällä komeata sisarensa poikaa ja Olinan uutta beduinikappaa ja hattua.

Rasmussenin nuori hepo juoksi vilppaasti tietä eteenpäin.

Etu-istuimella istui patrona rouvineen, ja takaistuimella istuivat ylioppilas ja Olina.

Päivä paistoi, linnut lauloivat, heinä tuoksui, ja kaikki näytti olevan omiaan saamaan Ludvigin hyvälle tuulelle, eikä hänen kuitenkaan ollut lainkaan hyvä olla.

Paitse kummallista, pistävää tunnetta rinnan vasemmassa puolella, joka ahdisti häntä joka kerta kun hän tuli ajatelleeksi olentoa vaaleassa lenongihameessa, oli myöskin pari muuta pikku seikkaa, jotka puolestaan saattoivat hänet pahalle tuulelle.

Ensinnäkin istui hän kauhean ahtaasti. Jokainen, joka on ollut ulkona ajelemassa, tietää minkä makuista on istua paahtavassa auringon helteessä kapealla vaunu-istuimella leveän naisihmisen vieressä.

Toiseksi oli Rasmussenin juoksija jotenkin nuori ja jotenkin kokematon ja oli nähnyt jotenkin vähän maailmaa. Se katseli sen vuoksi kaikkea uutta ja tuntematonta, jota se näki, epäluuloisilla silmäyksillä ja etenkin näytti sillä olevan jyrkkä vastenmielisyys vanhoja akkoja, pieniä lapsia ja isoja kiviä kohti.

Joka kerta kun sellainen tuli sen näkyviin, karkasi se pystyyn ja harppasi sivulle ja näytti olevan sitä mielipidettä että mainittu henkilö tahi esine tahtoi olla sille vahingoksi hengen tahi jäsenten puolesta.

Joka kerta kun hepo teki itsensä syylliseksi näihin hairahduksiin, näppäsi sitä Rasmussenin piiskalla. Voikko syöksähti joka kerta nykäyksellä eteenpäin, ja Olina syöksähti joka kerta nykäyksellä taaksepäin istuimella ja puristi joka kerta Ludvig-raukan melkein litteäksi; tämä istui synkkänä ja vaiti ja koetti tottua siihen ajatukseen että hänen minä silmänräpäyksenä tahansa täytyi olla valmis seisomaan päällään lähimmässä ojassa.

Kuitenkin saapuivat he ehjinä kirkolle mitään sellaista tapahtumatta. Kun he olivat astuneet alas vaunuista, näkivät he alhaalla tiellä ensin pölypilven, sitten jumal. kand. Klossingin laihaan olemuksen istuvana kuskinlaudalla, ja hänen takanansa keksittiin Donnerin rouvan ja hänen kuuden tyttärensä kasvot, jotka hämöttivät pölypilven läpi kuin enkelin päät Rafaelin tauluissa.

Vaunut seisahtuivat ja kandidaatti auttoi alas naiset.

Tätä tilaisuutta käytti neiti Helga Donner, kahdeksan vuotinen toivokas nuori neito, rutistellakseen hänen valkoisen kaulahuivinsa ja potkiakseen jalkineillaan hänen hienoihin mustiin — jääkööt ne nimittämättä — kun hänen sisarensa, neiti Fanny Donner, kuuden vuoden vanha, samassa tilaisuudessa raapasi häntä nenään.

Molemmat perheet olivat tietysti ihastuksissaan nähdessään toisensa, ja tervehtiminen oli mitä sydämmellisintä, paitse Helga ja Fanny neitten puolesta.

Nämä molemmat nuoret neitokset pureskelivat vaan hattunsa nauhoja, olivat nureissaan ja potkivat likaa toistensa sääreksiin eikä heillä näyttänyt olevan vähintäkään halua kätellä Rasmussenin perheen jäseniä.

"Jumalani, kuinka olet punainen, lapsukainen," sanoi Donnerin rouva katsellen Olinaa säälivin silmin. "Et varmaankaan voi oikein hyvin. Hameesi on liian ahdas vyötäisiltä."

"Niin, se on aivan luonnollista, onhan se hänen ripillepääsyhameensa," sanoi Amalia neiti.

"Hi-hi-hii!" hihitti jumal. kand. Klossing.

"Ommelkaa se uudestaan," sanoi Donnerin rouva ystävällisesti.

"Minä en saata kärsiä uudestaan ommeltuja hameita," sanoi Rasmussenin rouva. "Se näyttää niin köyhänylpeältä."

Donnerin rouva sopersi jotakin sinnepäin kuin että parempi olla köyhää herrasväkeä kuin puoliherrasväkeä, jonka jälkeen he läksivät kirkkoon.

Jumalanpalvelus kävi hitaasti ja unisesti.

Pappi oli sen näköinen kuin hän ei voisi ajatella mitään ikävämpää kuin saarnata, ja seurakunta kuin ei se voisi ajatella mitään ikävämpää kuin kuulla häntä.

Rasmussenin rouva ja Donnerin rouva olivat kumpainenkin kiintyneet omiin mietteisinsä, ylioppilas katseli seudun nuoria kaunottaria kritikoitsevalla lorgnetillä, ja Donnerin vanhemmat neidot katselivat heitä kritikoitsevin silmäyksin, kun Helga ja Fanny neidot sitä vastaan tappelivat virsikirjasta ja nipistelivät toisiansa käsivarsiin papin siunausta lukiessa.

Vihdoin oli päätösvirsi veisattu, ja väki läksi ulos kirkosta.

Rasmussenin ja Donnerin perheet läksivät yksissä kotimatalle, ja kun he saapuivat Skovhöihin, täytyi Rasmusseniläisten väkisinkin poiketa sisään juomaan lasi viiniä.

Tässä tilaisuudessa esiteltiin Ludvig Auroran isälle.

Kapteeni Donner oli vanha sotilas, kasvot punaiset, tukka valkoinen ja viikset mustat.

Hänen puheensa oli melkein pelkästään jonkunlaista mörisevää rykimistä, joka asianhaarain mukaan saattoi merkitä tavallisimpia puhetapoja.

Kun tätä puhetta kuitenkin vieraan oli hyvin vaikea ymmärtää, otti rouva alinomaan kääntääkseen hänen lauseitansa ja lisäsi niihin selittäviä muistutuksia.

Kuten useissa muissa käänöksissä oli rouvankin tekemissä se paha vika, etteivät ne tarkalleen noudattaneet alkutekstiä, vaan usein toivat esiin aivan uuden ajatuksen.

Kapteeni oli hirmuisen karskin näköinen, vaikka hän oli säysyyn ihminen maailmassa ja eli kokonansa rouvansa komennon mukaan.

"Tässä on herra Möller, josta minä ja Aurora olemme niin usein puhelleet," sanoi Donnerin rouva.

"Hm," ryki kapteeni.

"Olet oikeassa, ystäväni; kukaan ei ole enemmän kuin sinä halunnut tehdä herra Möllerin tuttavuutta. Joka päivä olet sanonut: tänään tulee varmaankin herra Möller meille. Ja joka kerta on Aurora sanonut: 'Jumala suokoon että hän tulisi!'"

"Mamma;" sanoi neiti ja hohti kuin kyökkipiika päivällisen aikaan.

"Hm," ryki kapteeni.

"Aivan oikein, rakas ystävä," sanoi rouva. "Hänellä ei tosiaankaan ole mitään syytä punastua."

Kun Aurora neiti useat kerrat oli punastunut, kapteeni useat kerrat rykinyt ja rouva useat kerrat oli saanut tulkituksi ihmeteltävän paljon kauniita korulauseita hänen rykimisistänsä, sanoi Rasmussenin perhe jäähyväiset.

Jo istuivat he asianomaisilla paikoillansa nelipyöräisillä, valmiina kotimatkaan, kun Voikko nosti korvat pystyyn, hirmuisen parkunan kuuluessa salista.

Syynä siihen oli Helga ja Fanny neitten välillä syntynyt jupakka erään leivosmaljan omistuksesta, ja kina päättyi siten että ensin malja ja sitten neidet vyörivät alas pitkin porstuanportaita pihaan, jossa molemmat nuoret neitokset piehtarointsivat hiekassa ja ulvoivat kuin taistelevat indiaanit.

Voikko katseli heitä hetkisen tarkasti, näytti sitten tulleen siitä vakuutetuksi, että jupakalla voisi olla vaaralliset seuraukset hänen nuorelle hengelleen ja se syöksyi sen vuoksi hurjasti paeten pihan poikki.

Kun suorin tie kulki lähellä olevan hanhiputamaman yli, ohjasi hepo kulkunsa sinne ja ennenkuin onneton perhe käsitti mitään koko leikistä, olivat he kaikki nurinniskoin putamassa.

Jotenkin pahasti ryvettyneinä ja vaatteet niin ja näin saatiin heidät sieltä ylös.

Pahimmat vammat oli Ludvig saanut.

Hänen toinen jalkansa oli kaatuessa nyrvähtänyt ja hänet kannettiin puolipyörtyneenä huoneeseen.

Tohtori, joka asui lähellä, haettiin ja hän vakuutti ettei mitään vaaraa ollut peljättävissä, mutta määräsi potilaan olemaan alallaan pari päivää.

Ludvig antausi sen vuoksi vuoteen omaksi, ja Rasmusseniläiset läksivät kotia.

Patrona oli puettu univormutakkiin ja korkeaan hattuun, ja Rasmussenin rouvan ja Olinan yllä oli Donnerin rouvan ja tytärten vaatteita, jotka kaikkialta olivat liian ahtaat ja tuntuivat pakkoröjyiltä.

Ajaessaan putaman ohitse näkivät he Olinan uuden tyllihatun uiskentelevan vedenpinnalla, kunnes se yht'äkkiä — niinkuin haavoitettu metsäsorsa — sukelsi veden alle hakien itselleen hautaa meren pohjalla ja kylmät aallot peittivät sen ikiajoiksi.

Beduinikappa, joka rähjäntyneenä riippui ryytimaan pisteaidalta, viittoi heille viimeiset jäähyväiset, ja ylioppilaan harmaat housut riippuivat märkinä ja viheliäisinä kapin vieressä ja itkivät kuraisin kyynelin omaa kurjuuttansa.

Sic transit gloria mundi!

Seuraavana aamupäivänä tulivat Rasmussenin rouva ja Olina katsomaan Ludvigia ja heillä oli sitä paitse vaatteita hänelle.

Ylioppilas pukihen ja tuli alas, mutta kun ei hän vielä ollut kyllin voimistunut lähteäksensä Skovhöistä, päätettiin, että äiti ja tytär kahdenkesken palaisivat Grönlidiin ja Donneriläiset saattaisivat hänet kotia samana ehtona.

Päivällisen syötyänsä tuli potilaan tietysti vähän levätä.

Rullakartiinit salissa laskettiin alas, ja Ludvig heittihen sohvalle, Auroran hienoine, pehmoisine käsineen sovitellessa tyyntyä hänen päänsä alle ja Donnerin rouvan huolellisesti peittäessä häntä täkillä.

Sitten he molemmat jättivät hänet ja Ludvig jäi yksin.

Huone oli puolipimeä ja ilma suloinen ja täynnä kukkaistuksetta.

Kaikki oli vaiti. Ainoa ääni, jonka hän kuuli, oli hyönteisten surina.

Ludvig sulki silmänsä ja vaipui keveään uneen.

Silloin oli hänestä ovi hiljaan aukenevinaan ja olento vaaleassa lenongihameessa liihoittavinaan sisään.

Ludvig oli avannut silmänsä puoleksi, vaan sulki ne jälleen eikä ollut oikein selvillä näkikö hän unta vai oliko valveilla.

Olento läheni; hän tunsi sen seisovan vieressänsä ja viuhkaavan hänelle suloista viileyttä.

Olento tuli vieläkin lähemmäksi häntä; hän tunsi sen lämpimän henkimisen polttavan poskeansa, samalla kun sen huulet painoivat hellän suudelman hänen otsallensa.

Ludvig kohotti päätänsä ja kietasi käsivartensa olennon kaulan ympäri.

Ei, hän ei nähnyt unta, hän oli aivan valveilla.

Donnerin Aurorahan oli polvillaan sohvan edessä, pää hänen rintaansa vastaan. Hänen tuoksuvat kiharansahan koskettivat hänen poskiinsa, hänen hieno, pehmyt kätensä lepäsi hänen kädesssä, hänen lämmin suudelmanahan hurmasi häntä.

Nyt oli hän aivan valveilla.

Hän oli kerran nähnyt unta, mutta se oli ilkeää unta. Hän oli nähnyt unta, että hän istui toisessa sohvassa toisen tytön kanssa, jonka kättä hän puristi ja jonka huulia hän suuteli; mutta sekä käsi että huulet olivat isommat ja karkeammat.

Ludvig laski käden otsalleen.

"Onko sinulla todellakin kaksi morsianta yht'aikaa," ajatteli hän.

"Ei, ei," ajatteli hän sitten, "sinä olit kihlaamaisillasi Rasmussenin

Olinan, vaan niistä kaupoista ei tullutkaan mitään."

Uusi suudelma Auroran huulilta hurmasi hänet kokonansa ja karkoitti Olinan kuvan hänen muistostansa.

"Tahdotko tulla omakseni, sinä aamuruskon hellä jumalatar?" kuiskasi hän hurmoksissaan.

"Sinun omasi ainiaksi," sopersi tyttö ja kätki kasvonsa hänen rintaansa vastaan.

Mutta ovi oli auennut, oltuansa ensin kotvasen raollansa, ja kynnyksellä seisoi Donnerin rouva.

Hänen takanansa näkyi kapteenin karskea naama.

"Hillitse itseäsi, Donner! Älä kiivastu!" rukoili rouva ja oli tahtovinaan estää kapteenia tulemasta sisään, vaikka hän salaisesti veti häntä käsivarresta saadaksensa hänet mukansa.

"Hm," ryki kapteeni.

"Se on totta," sanoi rouva, "Se täytyy minun myöntää. Olen itsekkin kuin tyrmistynyt nähdessäni tyttäreni noin likeisessä tuttavuudessa vieraan herran kanssa."

"Mamma, me rakastamme toisiamme."

"Hm," ryki kapteeni.

"Ei, rakas Donner, nyt en voi enää olla yhtä mieltä sinun kanssasi. Ethän voi kieltää heitä rakastamasta toisiansa. Etkö muista, kuinka kovin minua rakastit, kun me menimme kihloihin?"

Suoraan sanoen ei kapteeni voinut muistaa milloinkaan erittäin paljon vaimoansa rakastaneensa. Hän vastasi sen vuoksi kuivalla rykimisellä, jonka rouva tulkitsi ihastuneena yhtymällä siihen.

"Niin, herra kapteeni," sanoi Ludvig, "minä lemmin tytärtänne ja uskallan pyytää häntä omakseni."

Kapteeni ryki mieltäpäisesti.

"Donner," sanoi rouva ylpeästi, "sinä tiedät että aina olen ollut sinulle kuuliainen vaimo ja alinoma seurannut sinun mieltäsi."

Sitä kapteeni tosiaankaan ei tietänyt, vaan hän ei kuitenkaan tehnyt mitään vastaväitteitä.

"Mutta nyt minun täytyy pyytää sinua kertakin tekemään minun mieleni mukaan."

"Hm," ryki kapteeni.

"Kiitos siitä sanasta, ystäväni," sanoi rouva liikuttettuna. "Kuulkaa, lapset, hän siunaa teitä. Hänellä ei ole enää mitään liittoanne vastaan."

"Eikä minulla ole koskaan ollutkaan mitään liittoanne vastaan," sanoi kapteeni, joka suuttuneena siitä että hänet esiteltiin aika hirmuksi närkästy ja voitti tavallisen vastenmielisyytensä ilmaista ajatuksensa pitemmissä lauseissa.

Samana ehtona palasi Ludvig takaisin Grönlidiin ja hänelle luvattiin, ennenkuin hän sanoi jäähyväiset, juhlallisesti pitää kihlaus vastaiseksi salassa.

Aurora sanoi hellät jäähyväiset hänelle tampurissa ja hänen oli niin vaikea irtautua hänen syleilyksestensä, että olisi voinut vähältä luulla sulhon lähtevän löytöretkelle sydän-Afrikaan tahi tekevän retken Huippuvuorille.

Ludvig tuli kotia ja kävi vuoteelle ja loikoi kauvan valveilla, sillä tuhansia ajatuksia risteili hänen päässänsä.

Pitkän tuumiskelun jälkeen tuli hän siihen loppupäätökseen, että viisainta minkä hän saattoi tehdä oli niin pian kuin mahdollista matkustaa takaisin Kristianiaan. Täältä kirjoittaisi hän sitten Olinalle ja rikkoisi heidän liittonsa.

Kun Ludvig oli tämän päätöksen tehnyt, tuli hän levollisemmaksi ja koki saada itseänsä uskomaan että hän menetteli jalosti seuraamalta sydämmensä ääntä ja luopumalla Olinan omaisuudesta.

Vihdoin hän nukkui, mutta unet rasittivat häntä kauheasti.

Hän näki unta, että hän oli Kiinan keisari ja että hänellä oli 365 vaimoa, joista Aurora kanto keisarinnan arvonimeä, jota vastaan Olina hyljättiin, kun hän oli liian halpaa sukua. Närkästyneenä

tästä loukkauksesta oli vanha Rasmussenin matami yllyttänyt koko joukon vapamielisiä kiinalaisia, jotka pehtori Nielsenin johdolla ryntäsivät linnaan, vangitsivat keisari Ludvig ensimmäisen ja tahtoivat pakoittaa hänet lopettamaan itsensä syömällä viilipiimää.

"Käskettiin sanomaan terveisiä ja kysymään, tahdotteko kahvin tänne ylös vai tahdotteko tulla alas suurukselle."

"En maista enää tippaakaan," sanoi Ludvig ylpeästi. "Vannon pyhän Ceciliaan nimessä, että ennen saatte tappaa minut kuin lopetan itseni viilipiimää syömällä."

"Herra ei varmaankaan ole oikein terve," sanoi tuo salamielinen palvelustyttö; sillä häntä oli Ludvig pitänyt kiinalaisena vapamielisenä.

Ludvig hieroi silmiänsä, katsoi ympärilleen ja havaitsi iloksensa, ettei hän ollutkaan taivaallisessa valtakunnassa, vaan uudinsängyssä Grönlidissä.

"Tulen heti alas," sanoi hän ja alkoi kohta sitten pukeutua.

7.

Ratkaisu.

Seuraavana päivänä kävi vanhan Rasmussenin matamin luona kahdet vieraat.

Ensin tuli Donnerin rouva ja kertoi kaikessa salaisuudessa, että nyt olivat Aurora ja Ludvig kihloissa, vaan että kihlaus vastaiseksi olisi pidettävä salaisuutena.

Kun hän oli lähtenyt, tuli Rasmussenin rouva ja kertoi suurena salaisuutena, että nyt olivat Olina ja Ludvig kihloissa, vaan kihlaus olisi vastaiseksi pidettävä salassa.

Vanhan Rasmussenin matamin silmät välähtelivät vähän veitikkamaisesti, ja hänen viiksensä värähtelivät, ikään kuin hän olisi ollut nauruun pyrskähtämäisillään, vaan hän hillitsi itsensä kuitenkin ja sanoi tavallisella vakavuudellaan:

"Tehkää se yhtä hyvin heti julkiseksi. Minä en saata kärsiä tuollaisia salaisia kihlauksia."

"Enkä minäkään," sanoi miniä, jota poltti halu saada kertoa koko maailmalle, että hänen tyttärensä oli tehnyt niin hyvät kaupat.

"Tiedätkö mitä," sanoi eukko. "Onhan ensi perjantaina Olinan syntymäpäivä. Silloin olisi sopiva tilaisuus tehdä kihlaus julkiseksi. Tuleehan silloin vieraita. Tuleehan Donnerilaiset ja monet muut tervehtimään."

"Ludvig ei tahdo suostua siihen."

"Hän on vielä hieman nuori ja ujo. Tehkää se sen vuoksi hänen luvattansa. Kirjoita pieni puhe miehellesi, hän voi pitää sen illallispöydässä. Se on odottamatonta kaikille."

"Kun vaan saisi Rasmussenin suostumaan siihen," sanoi rouva, josta tuuma oli oivallinen.

"Saa hänet suostumaan," sanoi anoppi. "Saisithan sinä hänet vaikka asettumaan päälaelleen keittovatiin ja laulamaan: 'Oi, ihana on isänmaa' — kun vaan häntä pyytäisit."

Rasmussenin rouva vakuutti loukattuna, ett'ei hän tuntenut vähintäkään halua nähdä miestänsä päälaelleensa keittovadissa. Hän oli kuitenkin koettava saada hänet julkaisemaan kihlauksen ensi perjantaina.

Sitten sanoi hän jäähyväiset ja vanha matami jäi yksin.

"Vai niin, sinä olet kihlannut heidät molemmat, hyvä herra ylioppilas?" sanoi hän. "Se oli oikeastaan viisainta mitä saatoit tehdä, sillä siten et saa heistä kumpaistakaan ja se on sinulle parasta."

Seuraavina päivinä vallitsi suuri kiire Grönlidissä.

Tuolla salamielisellä sisäpiialla oli tuhansia hirmuisia salaisuuksia kerrottava rouvallensa, Kyökkipiika paistoi ja keitti, niin että hänen punaiset kasvonsa loistivat kuin laskeva aurinko, ja karjapiika, jota juhlan johdosta käytettiin "sisällisesti," oli kaikille lattioille tehnyt pienoisia lammikoita, joissa hän harjoitteli uimataittoa.

Sitten nähtiin hänet kiivenneeksi akkunanpuitteille, missä hän asettui mitä murhaavimpiin aseisiin muka akkunoita pestäksensä.

Hän ei kuitenkaan saanut mitään muuta toimeen näillä voimisteluharjoituksilla kuin että hän särki pari ruutua ja kaatoi aikalailta vettä tapeteille.

Rasmussenin rouva leivoskeli näkkileipiä ja piti siveellisiä luentoja kyökkipiialle, että on tarpeetonta survoa kalaa piirakoita varten, niin että palaset lentelivät ihmisten korvissa kuin lumihituleet, ja että on sopimatonta iskeä silmää rengille, kun tämä kantaa puita.

Vanha Rasmussenin matami toimitti näinä päivinä poliisivakojan virkaa, hiiviskellen kaikkialla talossa ja keksien hirveimpiä rikoksia, mitä ikinä joku piika on voinut tehdä.

Asianomainen vedettiin sitten oikeuden eteen, joka istui kyökissä, ja ankaran tutkinnon jälkeen syytetty rangaistiin ja päästettiin.

Patrona kuljeskeli syvissä mietteissä ja sulkeutui useasti huoneesensa, jossa hänen kuultiin kävelevän edes-takaisin pitkin lattiata ja höpisevän jotakin kamalata noitalukua tahi jotakin sellaista. Voitiin selvästi kuulla sanat: "Hyvät herrat ja naiset! — — rakastettu tytär — — tärkeä päivä —" j.n.e.

Sisäpiika luuli Rasmussenin joutuneen uskonnollisiin epäilyksiin ja ilmoitti salaa kyökkipiialle, että patronasta oli tullut herännyt, joka herätti kyökkipiian ihmettelyä.

Ludvig vieraili jotenkin usein Skovhöissä, ja kun hän ja Olina olivat kahdenkesken, oli hän nolo ja kylmä.

Rasmussenin rouvalla oli liiaksi kiirettä huomatakseen hänen kylmyyttänsä. Olina huomasi sen heti, vaan ei sanonut mitään siitä vanhemmillensa.

Hän kysyi vaan pari kertaa vanhalta Rasmussenin matamilta, söikö pehtori Nielsen edelleen ainoastaan yhden lautasellisen lihakeittoa.

Vihdoin koitti tuo juhlallinen päivä. Vanha Rasmussenin matami tuli varhain aamulla olemaan apuna. Hän oli pukeutunut parhaasensa ja hänellä oli yllä uusi musta paramattahame, kultainen rintaneula, iso kuin nyrkki, ja selittämätön myssy, jossa oli selittämätön paljous selittämättömiä kukkasia.

Hetki sen jälkeen kun hän oli saapunut, kutsui tuo salamielinen sisäpiika Rasmussenin rouvan ulos tumpuriiin, näytti hänelle molemmat kätensä, jotka olivat hirveästi poltetut, ja hän ilmaisi hänelle kuiskuttaen, että vanha matami oli kaatanut padallisen kiehuvaa karviaismarjasylyttä hänen yllensä ja että hänen oli mahdoton toimittaa passasta.

Rouvan tullessa ulos kyökkiin seisoivat vanha matami ja poimiskeli syltäytyitä karviaismarjoja paramattahameeltansa, jonka päällä oli aikalailta hedelmiä.

"Nyt on uusi hameeni pilattu," sanoi eukko äkeissään. "Ei pitäisi koskaan olla vaatteita yllä, kun on kyökkitöimissa."

Rasmussenin rouva ei nähnyt olevan syytä vastata mitään tähän muistutukseen.

Vähän aikaa neuvoteltua päätettiin, että karjapiian piti ruveta sisäpiian sijaan ja passata pöydässä, jonka jälkeen hänet lähetettiin piikain kamariin pesemään ja muulla tavoin valmistautumaan juhlallista komentoa varten.

Kello seitsemän alkoi vieraat tulla.

Seudun kaikki honoratiores olivat läsnä. Siellä papin ja vallesmannin, tohtorin ja tuomarin herrasväet.

Lähellä olevasta kaupungista oli tullut kaksi leskirouvaa. Toinen oli kutsuttu sen tähden että hänellä oli poika, joka oli luutnantti, ja toinen sen tähden että hänellä oli uusi sininen silkkihame, joka kynttilän valossa näytti ihmeen somalta.

Sitä paitse oli siellä samasta kaupungista eräs nuori kauppias, joka oli kutsuttu sen vuoksi että hän oli niin hirmuisen lystikäs.

Hän taisi deklamoida "Ratsastuksen Asgaardiin" ja "Farumin kirkonkellon," ja hän taisi heitellä neljää palloa yhtä haavaa ja tehdä korttikonsteja, ja taisi olla hirmuisen sukkela. Joka kerta kun hän oli sanonut jotakin lystikästä, katsahti hän kaikkiin läsnäoleviin, ikään kuin hän olisi tahtonut sanoa: "No, hyvät ystävät, olkaa nyt niin hilpeitä että nauratte minulle!"

Hän oli säysy vähänlanta mies, tukka vaaleankeltainen, kasvot vaaleankeltaiset, viikset

vaaleankeltaiset ja hampaat tummankeltaiset.

Hän oli pitkät ajat jumaloinnut Donnerin Auroraneittä etään ja ollut niin sanomattoman onnellinen joka kerta kun tämä oli ollut niin hilpeä että oli nauranut hänelle.

Donnerin perhe tuli viimeisenä.

Donnerin rouva loisti läikehtivässä silkkihameessa ja vaihtoi väriä kuin kameleontti. Amalia neiti oli puettu keltaiseen, Aurora punaiseen, Konstance siniseen ja Klara vihreään, mutta Helga ja Fanny neidot kantoivat valkoista, viattomuuden väriä. Kapteeni oli univormussa ja kotiopettaja oli tavallista enemmän teeskennelty, harjattu, saamaton ja hymyileväinen.

Kun oli käyty istumaan pitkin huonetta, aukeni ovi ja karjapiika astui sisään tuoden teetä.

Hän oli saanut valkoisen esiliinan ja yhden Rasmussenin rouvan aamumyssyistä päähänsä, ja hänen pyöreät kasvonsa loistivat terveydestä ja suovasta ja välkkyivät kuin kirkkaaksi kuurattu vaskikattila.

Tämä komea seura näytti alussa hänen silmiänsä häikäisevän. Kuitenkin rohkaisi hän mielensä, astui suoraan sen rouvan eteen, jolla oli sininen silkkihame, ja pani ystävällisesti niiaten neljä kuppia teetä, kerma-astian, sokerimaljan ja koko joukon rinkiä ja korppuja rouvan syliin.

Onneton leskirouva hypähti ilmaan vihaisesti parkaisten. Karjapiika päästi kauhistuneena tarjottimen loppune kuppineen käsistään ja syöksähti ulvoen kyökkiin, Rasmussenin rouva ja leskirouva perässä.

Rasmussenin rouva sai leskirouvan pestyksi ja asetti hänet kakluunin eteen kuivamaan, ja kaiken tämän tapahtuessa nuhteli emäntä karjapiika-raukkaa, selittäen että siistissä seurassa aina annetaan ihmisten itse ottaa eikä tyrkytetä heille neljää teekuppia yhtä haavaa, ja että sitä paitse niin paljo tee, sokeri ja kerma vaikuttaa vahingollisesti ihmisiin ja vaatteisiin yleiseen ja leskirouviin ja sinisiin silkkihameisiin erittäin.

Syntinen lähetettiin sitten sisään kokoomaan sirpaleet, sill'aikaa kun Olina tarjoeli teetä.

Ilta kului oikein hauskaasti.

Käveltiin puutarhassa, keskusteltiin ja harjoitettiin musiikkia. Aurora lauloi sooloa ja Klara ja Konstance lauloivat duetteja. Nuori kauppias deklamoi "Ratsastuksen Asgaardiin," heitteli palloja ja oli hirmuisen lystikäs, ja leskirouva istui koko illan ja tutki silkkihameettansa eri valoissa nähdäksensä oliko siihen tullut pilkkuja.

Toinen leskirouva, jolla oli poika, joka oli luutnantti, ja papinrouva istuivat hänen vieressänsä ja kertoivat hänelle eräitä mieltä ylentäväisiä ja opettavaisia juttuja eräistä hameista, jotka eräissä tilaisuuksissa olivat saaneet päällensä eräitä aineita, vaan jotka eräitten keinojen avulla olivat saaneet takaisin entisen näkönsä.

Ludvig ei ollut oikein tuulella.

Hänen oli vaikea jakaa yhtä suuret annokset armautta Auroralle ja Olinalle ja hän päätti siksi seurustella niin vähän kuin mahdollista kumpaisenkin kanssa.

Hänen aikansa oli kokonaan menevinään leikkiin Helgan ja Fannyn kanssa, jotka istuivat hänen polvellansa ja milloin tappelivat keskenänsä, milloin hyväilivät ylioppilasta niin tuntuvasti, että särkivät hänen lorgnettinsa ja raapivat hänen kasvoihinsa ja käsiinsä useita naarmuja.

Kun illallispöytä oli valmis, läksivät vieraat ruokasaliin.

Onneton karjapiika, joka oli vuodattanut koko joukon kyneleitä ja kuluttanut koko joukon suopaa, käveli punaisin, turtunein kasvoin ja passaeli. Joka kerta kun hän joutui leskirouvan läheisyyteen, puristi hän vatia kuin suonenedossa ja katseli leskeä hurjin silmäyksin, ikään kuin häntä vaivaisi heittohulluus ja hän tuntisi mitä pahimman halun nakata yhden ruoka-annoksen rouvan päähän, ja kun hän oli tullut hänen ohitsensa, pääsi häneltä helpoituksen huokaus ja hän näytti kiittävän taivasta siitä että onnellisesti oli kiusauksen voittanut.

Vähää ennen jälkiruokaa katosi Rasmussenin yht'äkkiä, ja ennen mainittu salamielinen sisäpiika, joka oli lähetetty ottamaan hänet kiinni, palasi ja kertoi rouvalle, että patrona oli ylhäällä huoneessansa pitämässä iltarukousta.

Piika lähetettiin ylös hänen luoksensa viemään käskyä, että hänen niin pian kuin mahdollista oli saapuminen, ja heti sen jälkeen tuli Rasmussenin punaisena ja lämpimänä ja näytti kovin kiihoittuneelta.

Pyhittyään ensin otsansa ja pari kertaa kakaistuansa tarttui patrona yht'äkkiä sherrylasiin ja antoi kuulua vapisevin äänin:

"Hyvät herrat ja naiset!"

Säpsähdys kävi läpi seuran ja äänettömyys syntyi.

Sisäpiika, joka luuli hänen aikovan pitää katumussaarnaa, seiso i o vessa ja nosti silmänsä taivasta kohti ja näytti erittäin hartaalta, kun taas karjapiika katseli häntä kauhistuksen silmäyksillä ja näytti olevan vähältä nakata maljallisen vaniljijälkiruokaa leskirouvan syliin.

"Hyvät herrat ja naiset!" uudisti Rasmussen. "Tänään on tärkeä päivä meidän talossamme. Rakastettu tyttäreemme täyttää tänään kahdeksannentoista vuotensa ja on nyt siinä iässä, että hänen täytyy alkaa taistelu elämän taistelukentällä. Minä ja vaimoni olemme vanhat. Me voimme pian lähteä täältä, ja silloin seisoo hän yksin maailmassa."

Tässä alkoi Rasmussenin rouva nyyhkiä, jonka vuoksi vanha matami näki sopivaksi keinutella päätään edestakaisin ja näyttää siltä kuin hänellä olisi hammastauti.

"Me halusimme sen vuoksi kernaasti, ennenkun me eroamme hänestä, löytää miehen, joka voisi johtaa hänen askeleitansa sillä leveällä tiellä —"

"— joka turmelukseen johtaa," sopersi sisäpiika liikutettuna.

"— sillä leveällä tiellä, joka elämän hedelmättömän erämaan läpi viepi," jatkoi hän ja vetäsi heloituksen henkäyksen saatuansa lauserakennuksen loppuun.

"Me halusimme kernaasti löytää miehen, joka lemmekkäällä kädellä voisi puolustaa häntä vastoinkäymisen myrskyjä vastaan ja suojella tätä hienoa, hentoa — — — tätä, tätä hienoa, hentoa —"

"Kukkasta," nyyhkytti rouva.

"Tätä hienoa, hentoa kukkasta."

"Minun mielestäni ei hän laisinkaan ole niin hento," kuiskasi Amalia neiti.

"Hi-hi-hii," hihitti jumal. kand. Klossing.

"Tämän miehen olemme me löytäneet," jatkoi patrona.

Kaikkien silmät kääntyivät pehtori Nielseniin, joka seiso i vaiti ja yksinään eräässä nurkassa ja punastui kuin nuori tyttö.

"Tämän miehen olemme me löytäneet," päätti patrona, "ja hän on lakitieteen ylioppilas Ludvig Möller. Vastakihlattujen herra Möllerin ja tyttäreni Olinan malja."

Donnerin rouvan kasvot lensivät keltaisiksi ja vehreiksi ja vaihtoivat väriä kilvan hänen silkkihameensa kanssa. Aurora oli kalpea.

"Mamma, minä tukehdun," kuiskasi hän.

"Jumalan tähden, malta mielesi, lapsukainen, äläkä tee skandaalia."

"Hm," ryki kapteeni.

"Samoin, samoin," sanoi rouva. "Sekä minä että mieheni toivotamme onnea sydämmemme pohjasta."

"Sitä maljaa en koskaan juo," sai kapteeni sanotuksi ja laski lasin niin kiivaasti pöytään että se särkyi. "Minkä te nyt sanoitte, on helvetin vale!"

"Donner!"

"Se on vale, sanon minä," huusi kapteeni ja kesti uljaasti vaimonsa hiljaisen silmänluonnin. "Herra Möller ei ole neiti Rasmussenin sulhanen. Hän on kihlannut minun tyttäreni Auroran. Hm!"

"Mamma, minä saan suonenvedon."

"Pyörriy ennemmin," kuiskasi rouva, "niin et revi rikki hamettasi."

Aurora vaipui äitinsä syliin.

"Vettä, vettä! Hän pyörtyi!" huusi rouva.

Nyt syntyi hirvoinen sekamelska, jonka aikana Helga ja Fanny neidet käyttivät tilaisuutta tyhjentääkseen kokonaisen maljallisen sylttiä, lyöden toisiaan korville jälkiruokalusikoilla.

Ludvig oli aivan kuin pilvistä pudonnut eikä oikein tietänyt, näkikö hän unta vai oliko valveilla.

Silloin laskihen kova koura hänen olkapäälleen, ja vanhan Rasmussenin matamin kolea ääni kuului hänen korviinsa: "Hevonen on valjaissa vaunujen edessä. Kokoa kiireesti kapineesi ja seuraa minua Granholtiin tänä iltana. Täällä et voi enää olla."

Ludvig loi häneen kiitollisen silmäyksen ja riensi ylös hakemaan kapineitansa.

Muutamia minuitteja sen jälkeen istui hän Rasmussenin matamin vaunuissa ja ajoi Granholtiin.

"Lienee parasta että lähdet pääkaupunkiin huomenna."

"Tietysti. Minun täytyy laittautua täältä pois niin pian kuin mahdollista. Tämä oli todellakin ikävä juttu."

Mutta Grönlidissä oli sellainen sekamelska, ettei kukaan huomannut ylioppilaan lähtöä.

Donnerin rouva huusi vettä, ja karjapiika, joka tiesi, että kun vieraat Grönlidissä pyysivät vettä, saivat he maitoa, toi juoksujalassa kannullisen vastasiivilöityä maitoa.

"Kaada se hänen kasvoihinsa!" huusi leskirouva.

Karjapiika seisoi nolostuneena ja luuli itsestään tahdottavan tehdä pilkkaa.

"Anna se tänne!" sanoi nuori kauppias, tempasi kannun ja kaatoi aikalailta maitoa Auroran kasvoihin.

Aurora avasi silmänsä ja tuli tuntoihinsa.

"Donner," sanoi rouva arvokkaasti. "Anna valjastaa. Emme tahdo olla minuuttiakaan enää tässä talossa."

Donnerin perhe pakausi perhevaunuihin, jotka pyörivät pois niin nopeasti kuin kapteenin vanhat laihat hevoset jaksoivat juosta.

Heti sitten läksivät vieraat Grönlidistä, toinen toisensa perästä, ja vihdoinkin seisoivat Rasmussen ja rouva kahdenkesken salissa.

Olina oli itkien pannut maata.

"Missä on ylioppilas?" kysyi rouva tuolta salamieliseltä sisäpiialta, joka näyttäytyi tampurissa.

"Hän kokosi kapineensa ja läksi matkoihinsa. Luullakseni sai hän ajaa vanhan Rasmussenin matamin kanssa."

"Ah, jollei hän koskaan olisi tullut tänne," sanoi rouva. "Antaisinpa paljon lisäksi, jollei tämän päivän tapahtumia olisi ollut."

"Siinä olet oikeassa, mamma," sanoi patrona.

Se oli todellakin ikävä juttu.

8.

Jutun loppu.

Varhain seuraavana aamuna seisoivat Ludvig valmiina matkalle ja sanoi jäähyväiset vanhalle Rasmussenin matamille.

Ilma oli ruma ja kolkko, eikä ylioppilaskaan ollut parhaalla tuulella.

Hyvästi jättäessä pisti eukko pari sadan kruunun seteliä hänen käteensä.

Tämä laastari oli hänen arvelunsa mukaan pettämätön keino lääkitsemään vähänlängäisiä suruja, ja sillä oli samalla se hyvä ominaisuus, että se vaikutti lievittävästi hänen omaan omaantuntoonsa, koska hän itse oli ollut syynä suruun.

Hän käytti sitä kuitenkin harvoin, sillä se tuli kovin kalliiksi.

"Tässä on sinulle vähän apua opinnoitasi varten," sanoi hän. "Jos tarvitset enemmän rahaa, niin kirjoita minulle, niin saat. Jouduta nyt tutkintoasi, äläkä kihlaa ennenkuin olet kandidaatti, äläkä kihlaa useampaa kuin yhden erältään."

Näin sanoen pudisti eukko hänen kättänsä ja löi häntä aikalailta hartioille.

Muutamia minuuttia myöhemmin oli ylioppilas matkalla pääkaupunkiin.

Samana aamuna meni Rasmussenin rouva ylös Olinan huoneeseen.

Hänellä oli mukana pullo Hoffmanin tippoja ja kupillinen kaurasoppaa ja oli valmis tapaamaan onnettoman tyttärensä kiivaassa kuumehoureessa.

Kun kuitenkin näytti, että Olina asianhaaroihin nähden oli sangen hyvissä voimissa ja näytti yhtä pirteältä kuin tavallisesti, malttoi äiti johonkin määrin mielensä.

Muutamia päiviä sen jälkeen kävi vanha Rasmussenin matami Grönlidissä.

Hän huomautti miniälleen, ettei Olina tuon ikävän kihlausjutun jälkeen voinut tehdä mitään viisaampaa kuin ottaa uuden sulhasen.

Nuorena miehenä, joka kaiken suhteen oli sovelias tähän edesvastauksenalaiseen toimeen, esitteli hän Rasmus Nielsenin, ja kun Olinallakaan ei ollut mitään mainittua kandidaattia vastaan, antoi Rasmussenin rouva vähäisen houkuttelun jälkeen siihen suostumuksensa.

Patronalla ei tietysti ollut mitään vastaan.

Joku aika sen jälkeen viettivät pehtori ja Olina häitä ja muuttivat Granholtiin, missä he elivät hyvin onnellisina.

Vanha Rasmussenin matami asuu nuorten luona.

Hänellä on yhä vielä hyvä terveytensä ja luja tahtonsa.

Donnerin Aurora neiti on niinkään astunut pyhään aviosäätyyn.

Muutamia päiviä onnettomain syntymäpäiväpitojen jälkeen lähetti nimittäin tuo nuori kauppias hänelle naulan rusinoita ja manteleja käärittynä valkoiseen paperiin ynnä kysymyksen, tahtoisiko hän suoda hänelle sen ilon, että ottaisi sen vastaan, ja muutamia päiviä myöhemmin lähetti hän hänelle sydämmensä käärittynä ruusunpunaiseen paperiin ynnä kysymyksen, tahtoisiko hän suoda hänelle sen ilon, että ottaisi senkin vastaan ja lahjoittaisi lähettäjälle kätensä ja sydämmensä sijaan.

Aurora kirjoitti vastaukseksi että hän tahtoi ottaa vastaan hänen sydämmensä ja antaa hänelle kätensä korvaukseksi.

Sydäntänsä ei hän voinut sitä vastaan tätä nykyä antaa hänelle.

Se oli tuon onnettoman kihlausjutun kautta murtunut, särkynyt ja ylimalkaan kärsinyt vauriota siihen määrään, ettei se tätä nykyä ollut esiteltävässä kunnossa.

Mutta jos se huolellisen hoidon kautta voisi tulla johonkin määrin kelvolliseen kuntoon, olisi hän saapa sen vast'edes.

Kauppias otti iloiten vastaan käden ja eli pari vuotta aviomiehenä siinä toivossa, että hän aikaa myöten saisi hänen sydämmensäkin.

Tästä toivosta täytyi hänen kuitenkin luopua, kun hän tarkemmin tutkittuansa huomasi, ettei Auroralla sellaista ollutkaan.

Donnerin rouva lausuu usein, että Aurora teki mesalliansin.

Hän kohtelee kuitenkin vävyänsä sangen hyvin, alentuu usein käymään hänen luonansa ja alentuu niinkään ostamaan kaikki taloustarpeensa häneltä velaksi, jota vastoin hän ei milloinkaan alennu maksamaan hänelle.

Jumal. kand. Klossing oli saanut kappalaisenpaikan Ruijassa, missä hän elelee ynnä hänen armas vaimonsa Amalia, omaa sukua Donner.

Hän on viime aikoina käynyt kovin vakavaksi eikä naura koskaan.

Kenties se tulee siitä, ettei Amalia heidän naimisiin jouduttuansa koskaan enää ota ollaksensa sukkela, jota vastoin hän usein on hyvin tuittusanainen.

Ludvig Möller on kandidaatti ja saanut hyvät arvosanat sekä palvelee ylimääräisenä oikeusosastossa.

Hän nyt siihen määrään inhoaa kihlauksia, että on päättänyt elää ja kuolla poikamiehenä.

Hän asuu hauskassa poikamiehen huoneuksessa ja pitää usein vähäisiä hauskoja pitoja ystävilleen.

Pari kertaa on hän kertonut kihlauksestansa, ja kun hän on lopettanut, on hän ottanut kulauksen totilasistansa ja lausunut: "Se oli oikeastaan ikävä juttu."

Niin, ettekö te ole samaa mieltä?

PUHDAS LIPPU..

Varmaankin tiedätte minkänäköinen on Norjan lippu? Siinä on sininen ja valkoinen risti punaisella pohjalla, ja ylhäällä toisessa kulmassa on liitonmerkki, jossa on Ruotsin värit keltainen ja sininen.

Mutta tämä lippu ei ole puhdas lippu, sanovat muutamat.

Me emme tahdo mitään ulkonaista merkkiä yhdistyksestämme Ruotsin kanssa, sillä me olemme itsenäisiä, me norjalaiset, hirmuisen itsenäisiä.

Liitonmerkki on saatava pois lipusta; sitten vasta on se puhdas lippu.

Tässä oli nyt vaan pari selittäväistä muistutusta, ja niistä saattaa usein olla hyötyä vaikka ne ylimalkaan ovat ikävät niinkuin moni muukin, josta on hyötyä tässä maailmassa.

Nyt tulee itse tarina.

Se on lyhyt ja yksinkertainen.

Oli eräs etukaupungeista, missä rakennushomman ylimysmielinen henki pitkällä laahimellaan ei vielä ollut lakaissut pois kaikkia rahvaan asumuksia tieltänsä.

Siellä oli kaksi rakennusta rinnakkain.

Toinen rakennus oli iso ja komea, varustettu graniittiportaililla ja rautakuistilla, toinen oli vanha ja rappiutilassa, akkunat vinossa ja puiset varppeet lahonneet.

Muutoin olivat kumpainenkin hauskat asumukset, ja tuo rikas rakennus ei ollut laisinkaan ylpeä, vaikka sillä oli sekä peililasiset akkunat että tornit, ja se merkitsee rakennuksessa samaa kuin silmälasit ja korkea hattu ihmisellä.

Kuten tunnettu on moni ihminen ylpeä, kun on silmälasit ja korkea hattu.

Köyhä rakennus nojasihen tuttavasti rikasta vastaan niinkuin tehtaalaistyttö keikarinrintaa vastaan, ja aurinko pisti päänsä esiin paksusta pilvestä, hymyili ystävällisesti ja iski silmää, ikäänkuin se olisi tahtonut sanoa:

Se on oikein, olkaa vaan kohteliaat toisillenne, pois säätyeroitus!
Eläköön vapaus ja yhdenvertaisuus, sillä onhan tänään vapaudenpäivä!

Ja niin olikin, sillä oli 17 p. toukokuuta.

Toukokuun seitsemästoista päivä ja helluntai-maanantai.

Isossa rakennuksessa oli vilkasta elämää.

Toisessa kerroksessa asui eräs nuori mies, joka hiljan oli päässyt lailliseen ikään ja jonka nyt täyttä totta oli rupeaminen hävittämään sitä omaisuutta, jonka hänen isänsä oli koonnut, jonka vuoksi hän aluksi piti uhkakomeat sampanjakemut.

Ensimmäisessä kerroksessa asui eräs kapteeni, jonka tytär oli musikaalinen — kaikki tyttäret ovat muutoin tähän aikaan musikaalisia —, ja hän lauloi että raikui, sillä hän lauloi aina kun vaan täysi-ikäiseksi päässeellä nuorella herralla oli vieraita.

Leskirouvalla kolmannessa kerroksessa oli vanhanpuoleisia rouvasihmisiä tee-vieraina, ja siellä kävi puhelu kymmenen hevosen voimalla yleisen hilpeyden vallitessa.

Viereisessä talossa oli kaikki kuin kuollutta.

Kaikki olivat lähteneet ulos näkemään lippusaattoa ja juhlakulkua, aina panttilainaaajan leskestä ja franskalaisista siloitusneitsyistä, jotka edustivat ylhäisöä, alas nokikolarin sälliin ja hevoisrautatien kiskonkaaputtajaan saakka asianomaisine perheineen.

Piha, joka muutoin oli täynnä pestyjä vaatteita nuorilla ja kirkuvia lapsia, oli aivan tyhjä.

Lapset, jotka kaikki olivat puhtaaksi pestyt ja söivät lakeria päivän kunniaksi, olivat ulkona kävelemässä vanhempiansa kanssa, ja kaikki pojat olivat saaneet lippuja käteen.

Köyhän talon köyhimmässä huoneessa istui eräs nainen.

Kenties hän aikoinaan oli ollut kaunis. Ken sen voi tietää?

Sillä kun murhe ja puute lyövät sinua kasvoihin kylmällä kädellensä, lakastuvat posken ruusut ja silmän hehku sammuu ikipäiviksi.

Hän istui kumarruksissa pienen sängyn yli, joka oli muutettu akkunan eteen auringon paisteeseen.

Tyynyillä lepäsi kukoistava lapsenpää; mutta se oli kuumeen tuli, joka silmissä paloi, ja ruusut poskilla olivat niitä, joilla kuolema uhrinsa koristelee, ennenkuin se vie ne alas pitkin synkkää virtaa.

Riemuilevia lapsenääniä kuului ulkoa, parvi pikkupoikia liput käsissä kulki ohitse päästään iloisia eläköön-huutoja.

"Mamma!"

"Mitä, lapseni?"

"Vie minut akkunaan. Tahdon nähdä ulos."

Äiti teki niin.

"Mamma, miksi ovat kaikki pojat niin iloiset?"

"Siksi että nyt on 17 p. toukokuuta, Norjan vapaudenpäivä. Silloin kulkee kaikki hyvät pikkupojat liput käsissä juhlasaatossa katuja pitkin!"

"Enkö minä ole hyvä poika?"

"Olet kyllä."

"Minä tahdon myöskin saada lipun ja kulkea juhlasaatossa."

"Niin, kun paranet."

"Koska sitten paranen?"

"Kun Jumala tahtoo."

"Mamma, avaa akkuna."

Äiti kääri lapsen peitteeseen ja istahti avoimen ikkunan eteen lapsi sylissä.

Vieraat täysi-ikäiseksi päässeen luona olivat astuneet ulos kuistille.

Joka miehellä oli sampanjalasi kädessä. Keskellä seisoivat isäntä ja heittelivät alas makeisia ja apelsiineja pojille taistelun esineiksi.

Hän liehutteli suurta lastenlippua, joka hänellä oli kädessä.

Hän oli kookas nuori mies, puettuna viime kuosin mukaan, kasvot kauniit, kalpeat ja tuo elämään kyllästyneen väsymys kuvattuna silmäin ympäri, jota nykyajan nuoret herrat pitävät suurimman hienouden merkinä.

"Eläköön tämä päivä, pojat!"

Yleinen riemu.

Sairas lapsi kumarsihen ulos akkunasta.

"Mamma, minä tahdon myöskin lipun, niin tuo hieno herra antaa minulle makeisia ja apelsiineja."

"Minulla ei ole lippua."

"Voithan rukoilla Jumalalta sellaista."

"Jumala ei anna meille aina mitä me rukoilemme."

"Jumala on ilkeä, Jumala on ilkeä!" sanoi lapsi itkien.

"Vaiti, niin ei saa pieni Kaarle sanoa."

"Tahdon saada lipun, tahdon saada lipun," nyyhkytti hän itsepäisesti.

Äiti laski hänet hiljaa vuoteelle.

Poika kätki kasvonsa tyynyihin, hänen pienoinen ruumiinsa vapisi kiihtymyksestä, ja hän itki yhä ääneensä, alinomaan huutaen:

"Lippu, lippu!"

Lapsiparvi oli kulkenut eteenpäin; vaan avonaisesta akkunasta kuului huoneesen sampanjalasien kilinää, naurua ja eläköön-huutoja naapuritalosta, ja kapteenin musikaalinen tytär lasketteli liverryksiä kuin kanarialintunen.

"Lippu, lippu!"

"Ole nyt hyvä poika ja makaa aivan hiljaa, niin minä menen ulos katsomaan, eikö hyvä Jumala lähetä meille pientä lippusta."

"Älä viivy kauan, mamma."

Äiti silitti tukkaansa peilin edessä ja järjesti hieman köyhää pukuansa.

Hän oli nainen, eikä todellinen nainen milloinkaan kadota kauneudenaistiansa.

Sitten hän meni.

Lapsi makasi hiljaa silmät vielä kyyneleistä kosteina.

Sampanjan mukana on aina jotakin juhlallista, ja sen eläyttävää voimaa onkin usein kiitetty sekä runossa että suorasanaisesti, ja siinä on tehty oikein.

Sillä ei mikään ole ihanampaa kuin sampanjapidot, kun komeasti valaistussa salissa pöytä tuskin jaksaa kantaa, hopean ja kristallin paljoutta, kukkaisia ja hedelmiä, ja kauniit, juhlapukuiset naiset kohottavat kuohahtelevaa juomaa ruusuhuulosillensa.

Mutta sampanjapidot poikamiehen asunnossa, olkoonpa se kuinka komea tahansa, eivät aina näytä siltä.

Sikarisavun pilviä, kalpeita, unisia tahi kovin viinistä hohtavia kasvoja, särkyneitä laseja, apelsiininkuoria ja juustonmurusia pöydällä, tupakantuhkaa huonekalujen sametilla ja sammuneita tulitikkuja pitkin mattoa — siltä jotenkin näytti täysi-ikäiseksi päässeeseen huoneessa.

Hän itse oli asetettu seisomaan eräälle pelipöydälle pieni lippu kädessä, ja vieraat joivat hänen maljansa — ties, kuinka monennen kerran.

Koputettiin hiljaa ovelle.

Leski seiso avonaisessa ovesa vavisten ja hämillään.

Eräs herroista juoksi hänen luoksensa.

"Kas tyttö! Suo minun syleillä sinua, sydänpöytäni!"

Nainen vetäysi askeleen taaksepäin.

"Ah, suokaa anteeksi, luulin teidän olevan nuoren ja kauniin."

"Siitä on kauan," sanoi nainen heikosti hymyillen.

"Mitä te tahdotte?"

"Minä — minä tahdoin — minä — antakaa minulle tuo lippu!" lausui hän ripeästi päätöksen tehtyensä, astuen isännän eteen, joka yhä vielä seiso i pöydällä.

"Oletteko mieletön?"

"Minulla on lapsi, pienoinen poika, hän on kuoleman kielissä ja tahtoo vihdoin saada vapaudenpäivän lippua; hänellä ei ole enää niin paljon elinaikaa, minä tahtoisin niin mielelläni ilahuttaa häntä vähän hänen viime hetkellensä — hänellä ei ole ollut paljon iloa elämässä, polosella!"

Täysi-ikäiseksi päässyt oli astunut alas pelipöydältä.

Hän seiso i vielä lippu kädessä.

Muut olivat laskeneet lasit käsistensä ja muodostivat kehän näiden kahden ympärille.

"Antakaa se minulle. Te olette ylioppilas, eikö niin? Poika on myöskin ylioppilaan lapsi, hänen isänsä oli ylioppilas niinkuin tekin."

"Vai niin!"

"Minä olin hänen aviovaimonsa," sanoi nainen ylpeä väläys raukeissa silmissänsä. "Hän kuoli vuotta jälkeen häitten. Hänkin oli aikanaan nuori, kaunis ja rikas herra, mutta hän joi liiaksi sampanjaa ja hänellä oli liian paljon ystäviä, ja kun hän nai minut, oli hänen terveytensä jo rappiolla. Mutta tässähän seison ja kulutan aikaa — antakaa minulle lippu, hyvä herra ylioppilas, pienokainen odottaa."

"Minä tuon sen itse. Missä te asutte?"

"Viereisessä talossa. Toinen ovi, kun astutte portaita ylös."

"Hyvä."

"Ettehän ole suutuksissa minuun?"

"En suinkaan; minä tulen silmänräpäyksessä."

"Tuhannet kiitokset."

Nainen vetäysi pois.

Isäntä pyysi olemaan vaiti.

"Fredrik aikoo pitää puhetta."

"Hyvät ystävät — niin, sillä olettehan ystäviäni, ainakin niin kauan kuin minä voin sampanjaa tarjota?"

"Onpas katkera!"

"Hyvät ystävät siis, kuinka olemme käyttäneet tämän päivän? Olemme hävittäneet rahaa. Kuinka käytämme lopun päivästä?"

"Hävitämme rahaa!"

"No, emmekö joisi vähän vähemmin viiniä tänä iltana ja hauskuuttaisi itseämme olemalla vähän hyväntekeväiset vaihetuksen vuoksi, sehän on niin muodinmukaista. Tässä on hattuni, kuka tahtoo antaa roposen köyhälle leskelle?"

"Hyvä, hyvä!"

"Tässä on viisi kruunua."

"Minä annan kymmenen."

"Minulla ei ole kahta enempää."

"Anna minulle takaisin Tivolipiletiksi ja olutseideliksi, niin hän saa loput."

"Minä annan viisi kruunua, mutta sinun pitää lainata ne minulle huomeneksi, Fredrik."

"Minä panen puolestasi kymmenen; ethän niitä kuitenkaan maksa takaisin."

Hän pani erään setelin hattuun.

"Ja nyt matkaan. Juokaa sampanjaani niin paljon kuin vaan haluttaa. Kenties se on viimeinen kerta," sanoi hän itsekseen ja pisti mennessään vähän jälkiruokaa lakkariinsa.

Sairas lapsi makasi silmät oveen kiinnitettynä.

Riemuloiste levisi hänen kasvoilleensa, kun Fredrik astui sisään lippu kädessä.

"Oletko sinä Jumala?"

"En, poikaseni, minä olen vaan ihminen ja vieläpä hyvin huono ihminen. Mutta hyvä Jumala, näet, lähetti minut tänne ja sanoi: tuolla viereisessä talossa makaa pieni sairas poika. Anna hänelle tämä lippu minulta ja sano, että jos hän on oikein hyvä, niin pääsee hän kerta luokseni taivaasen."

"Onko taivaassa hauskaa?"

"Hyvin hauskaa. Siellä kulkevat kaikki pienet enkelipojat koko päivän juhlasaatossa käsissä punaisilla silkkilipuilla varustetut kultasaikat ja syövät kuorimanteleja ja ruokkurusinoita eivätkä juo muuta kuin samp..."

Hän pysähtyi hämillään, mutta keksi sanat nopeaneuvoisesti.

"Ja juovat vaan selterivettä vattumehun kanssa."

Se oli heikoin juoma jonka hän tunsi.

"Onko se hyvää?"

"Minä en siitä pidä, mutta maku on erilainen, ja enkelit ovat aivan ihastuneet siihen."

Hän kävi istumaan sängyn reunalle.

"Nyt pystytämme lipun päänalusen viereen, ja sitten leikittelemme ja pidämme oikein hauskaa; mutta sitä emme voi tehdä ennen kuin mamma ottaa minulta hattuni. Mitä siinä on, on teille," lisäsi hän hiljemmin.

"Ovatko kaikki nämä rahat minulle?"

"Ovat."

"Mutta tässä täytyy olla erhetys, tässä on joukossa sadankruunun seteli."

"Ei, se on aivan oikein, parilla ei ollut pientä rahaa, ja eräs ystävästäni pani sen vuoksi heidänkin puolestansa. Se on lahja herroilta tuolla luonani. Se ei ole minulta."

"Jumala siunatkoon teitä. Te olette hyvä ihminen."

Herralla oli liiaksi tointa pienokaisen kanssa kuullaksensa häntä.

"Tässä on minulla iso apelsiini, sen heitän peitteelle ja luen kolmeen, ja joka sen ensin saa kiinni, saa sen. Yks, kaks, kolme — sinä sen voitit!"

Pienoinen riemuitsi ääneensä.

"Tässä on manteleja. Sinä voitit enimmäkseen, mutta minä sain tuon ison, ja sen sisällä on kaksi mantelia. Leikkikäämme nyt filippiiniä. Se, joka huomenna, kun tapaamme toisemme, sanoo: Hyvää huomenta — filippiini! hän saa uuden hopeaisen kruununrahan, jossa on reikä, punaisessa silkkinauhassa kaulassa kannettavaksi, ja se on samaa kuin metalji kansalais-ansioista. No niin, sitä sinä et ymmärrä, mutta se lieneekin yhdentekevää."

Pojan silmät seurasivat tarkasti hänen huuliensa liikuntoa.

"Mutta nyt tulee kaikkian paras, ja sen olet sinä saapa pitää aivan yksinäsi."

"Se on krokaanin huippu. Nainen ylinnä punaisessa hameessa on vapauden jumalatar, sanoi sokerileipurit. Se on hirmuisen makea, sillä se on tehty pelkästä sokerista, pure vaan sen pää poikki, ei se tee mitään: vaan et saa nuolla sen punaista hametta, sillä se on arsenikinsekainen ja hyvin vaarallinen. Moni ihminen on saanut myrkkyyä vapauden jumalattaren punaisesta hameesta."

Ihastuneena kuunteli lapsi hänen puhettansa, vaikk'ei hän enintä osaa ymmärtänytkään.

"Mamma, mamma, niin hauska en ole milloinkaan ennen leikitellyt!"

"Mutta nyt olet väsyksissä, nyt täytyy sinun vähän levätä."

Äiti laski lipun hänen käsivarrellensa, niin että kangas peitti pienokaisen rinnan.

"Mamma."

"Mitä?"

"Minä rukoilen Jumalalta anteeksi että sanoin Hänen olevan ilkeän. Hän on hyvin hyvä, kun lähetti luokseni tämän hyvän herran."

Hän lepäsi kotvasen silmät ummessa, sitten avasi hän ne vielä kerta, hymyili ystävällisesti ja ummisti ne taas.

Kalpeilta huulilta tuli heikko henkäys, ikään kuin kynttilä puhalletaan sammuksiin, ja kuoleman haltia oli ikuisesti sammuttanut hänen elämänkynttilänsä.

Äiti istui kalpeana ja vaiti sängyn vieressä.

Raskain murhe on usein kyneletön.

Fredrik nousi mennäksensä.

"Kiitos kaikesta," oli ainoa mitä nainen sai sanotuksi.

Fredrikin asunnossa oli ilo ylimmillään.

"Tuossa palaa isäntä takaisin, eläköön hän!"

"Mutta näytähän siltä kuin tulisit hautajaisista."

"Niin tulenkin," sanoi hän ja kävi istumaan.

Kotvasen kuluttua nousi hän seisoalleen ja tarttui lasiin.

"Isäntä tahtoo puhua!"

"Hyvät ystävät. Syy, miksi olen teidät kutsunut tänne, ei ole ainoastaan päivän johdosta, vaan siksi että tämä on merkittävä päivä elämässäni. Tänään aamupäivällä kosin erästä nuorta kaunista tyttöä ja sain hänen suostumuksensa. Nimen saatte myöhemmin tietää. Hänen maljansa! Sen juomme pohjaan sampanjassa."

Hän laski lasin niin kovasti kädestänsä, että se särkyi.

"Ja tämä on viimeinen lasillinen sampanjaa, jonka juon, ennenkuin olen suorittanut tutkintoni yliopistossa. Huomenaamusta tahdon ruveta tekemään työtä sen sijaan kuin hävittäisin terveyteni ja omaisuuteni hurjalla elämällä. Minä en tahdo että se vaimo, jonka tänään olen kihlannut, kenties joskus on sanova niinkuin leski äsken: 'hän joi liiaksi sampanjaa ja hänellä oli liian paljon ystäviä.'"

"Sinä olet joutunut sentimentaaliin mielentilaan naapuritalossa."

"En sentimentaaliin, vaan yksivakaiseen. Ensi kerran olen seisonut kalman kasvojen edessä."

"Pienokainen on siis kuollut?"

"On, enkä olisi koskaan luullut kuoleman voivan olla niin kauniin. Hän erosi täältä hymyily huulilla, vapaudenpäivän auringon luodessa sädekiekhuran hänen päänsä yli, ja Norjan lippu oli hänen ruumiiskääreensä."

"Käythän aivan runolliselle tuulelle!"

"Oliko liitonmerkkiä lipussa?" kysäsi eräs puolihumalainen veitikka ollaksensa sukkela.

"Sitä en tarkastanut; mutta sen tiedän, että se lippu, joka peitti viattoman lapsen ruumista, sielun lihoittellessa kohden ijäistä valkeutta, oli *puhdas lippu*."

VEHREITÄ SEPPELEITÄ.

1.

Oli komea ruokasali, sen kulma-akkuna antoi pihan puolelle.

Tilava buffetti oli täpöisen täynnä hopeakaluja ja runsasvaraisella aamiaispöydällä kimalteli pari kristallikarafiinia, toisessa sherryä toisessa likööriä.

Ainoastaan yhdelle hengelle oli katettu, nuorelle miehelle, korkeintaan kahdenkolmatta ikäiselle, joka istui pöydän vieressä.

Hänellä oli hienopiirteiset, kalpeat kasvot ja kauniit, surumieliset harmaat silmät. Tumma tukka oli huolekkaasti käherretty ja kammattu alas otsalle pieneksi keikarimaiseksi kärjeksi, ja punertava hyvin hoideltu viikkipari siimesti ylpeätä suuta.

Hänellä oli yllään lyhyt aamutakki valkoisesta flanellista, vuori ja kaulus sinisestä atlas-kankaasta ja kiinni edestä silkkisellä nyörillä ja tupsuilla, jotka tekivät hänet itävaltalaisen upseerin näköiseksi.

Hän nojasi taaksepäin tuolilla, sytytti papyrossin ja maisteli hieman kahvia kupista ja likööriä lasista, näyttäen kyllästyneeltä kaikkeen, olipa se sitten mitä tahansa.

Ja niin hän todella olikin; sillä hän oli nauttinut niin paljon.

Orpona kahdenkymmenen vuoden iässä oli hän yksin maailmassa suuren omaisuuden kanssa, jota hänen holhojansa salli hänen melkein rajattomasti vallita.

Niin matkusti hän Pariisiin, missä voi ostaa kaikkia rahalla, ja siellä osteli hän koko joukon sampanjaa ja rakkautta ja nautti nuoruuden halulla niin paljon kumpaakin että alkoi maistua ytelältä.

Sitten vietti hän vuoden päivät eurooppalaista kuljeksijaelämää, matkusteli rautateillä ja asuskeli hotelleissa, näki kaiken mitä matkustajan pitää nähdä, tunsu aina ikävää ja asettui viimein Kjöbenhavniin, jossa hän vuokrasi itselleen komean huoneuksen, sisusti sen uljaaksi ja otti itselleen emännöitsijän laittamaan ruokaa ja siivoamaan huoneita.

Tämä oli keski-ikäinen nainen, sangen toimielias tehtävissään, ja hän menestyikin hyvin talossa paitse että kovin pelkäsi olla yksin kotona ehtoisin, ja tapahtuipa jotenkin usein, että hänen herransa oli ulkona ehtoisin — ja öisinkin välistä. Neitsyt Madsen, niin oli hänen nimensä, pelkäsi nimittäin varkaita, murhaajia, tonttuja ja ties mitä.

Nuori mies istui edelleen pöydän ääressä ja puhalteli savua papyrossista pienissä renkaissa, hajamielisesti kuullelleen vaunujen tärinää ja katukauppiasten erilaisia huutoja.

Ensin tuli hietakauppias ja huusi käheällä, vinkuvalla äänellä:

"Hietaa, hietaa, keltaista hietaa!"

Sitten kuului kirkuva nais-ääni, joka tarjoeli kaupaksi raakkuja, ja heti sen jälkeen lauloi vahva bassoääni omatekoisella säveleellä:

"Herneen palkosia, uusia perunoita! viisikolmatta äyriä kannulta vaan."

Sitten oli kotvasen aikaa ääneti, kunnes maidonmyyjä alkoi kulkuistansa helisyttää.

Nuori mies sulki tuskallisesti silmänsä ja hörppäsi chartreuseä vahvistaakseen itseänsä, kun

helisyttäminen oli päättynyt.

Silloin kuului taas pieni laulun.

Sitä lauloi kirkas, heleä lapsenääni:

"Vehreitä seppeleitä,
vehreitä seppeleitä!
Ostakaa,
ostakaa
ruusuja, orvokkeja, reseedaa!"

Nuori mies meni akkunan luo ja katsahti ulos.

Alhaalla pihalla seisoj keskenkasvuinen tyttö kukkakoppa käsivarrella.

Kasvot olivat kalpeat, vahva, musta tukka riippui kahtena palmikkona alas pitkin selkää, ja sysimusta silmäpari harhaili kerroksesta kerrokseen etsien ostajaa kukkasille.

Hame oli liian lyhyt hänelle ja jätti hoikat sääret näkyviin; hartioilla oli hänellä vaalean harmaa saali ja päässä rikkinäinen musta olkihattu, jossa oli pörheä sulka ja pari hallistunutta vaatekukkasta.

Punainen nauharuusuu rinnassa ja rivi keltaisia kukkasia kaulassa osoittivat, ettei häneltä puuttunut naisen tavallista kaunistelemishalua.

Nuori herra avasi akkunan ja viittasi pienokaiselle.

Sitten hän soitti.

Neitsyt Madsen tuli sisään.

Hän näytti jotenkin happamelta, hänellä oli laihat, punaruskeat kasvot, punaruskea kihara tukka ja punaruskea puku, ja kun hän arkitilassa ei käyttänyt sellaista ylellisyystavaraa kuin valkoista kaulusta, ei voinut koskaan tarkoin nähdä, missä kaula päättyi ja puku alkoi.

"Mitä tahdotte, herra Blendenau?"

"Avatkaa ovi pienelle kukkaistytölle ja laskekaa hänet sisään."

"Kukkaistytölle?"

"Niin."

"Ostatteko kukkasia?"

"Ostan."

"Voinhan sitten minä saada rahat ja ostaa kukat ulkona porstuvassa, niin ei tarvitse meidän päästää likaista tyttölönssiä sisään huoneisiin. Ettekä te sitä paitse osaa tinkiä."

"Ei, hänen pitää tulla tänne sisään."

"Mutta miksi?"

"Siksi että minä *tahdon* niin!" tiuskasi hän, heittäen hetkiseksi tavallisen tylsyytensä.

"Herrainen aika!"

Neitsyt juoksi ulos porstupaan ja paiskasi paukkeella oven kiinni jälkeensä.

"Ylpeä norjalainen veri alkaa heti kiehua, kun vaan suunsa avaa," mutisi hän.

Pieni tyttönen seisoj nöyränä ulkona portaissa.

"Pyyhi hyvin jalkasi ja vastaile nöyrästi ja kohteliaasti. Herra on ankara."

Siten sanoen sysäsi neitsyt Madsen tytön ovesta sisään eikä voinut ohimennen olla nipistämättä häntä vähän käsivarresta.

Lapsi seisahtui keskelle lattiaa.

Mustat silmät harhailivat kummastellen katsellen kristallikarafiineja ja hopeakaluja ja pysähtyivät salaisesti kauniisen nuoreen mieheen, joka istui akkunalaudalla, niin että punaiset silkkivarjostimet

muodostivat loistavan pohjan haaveelliselle puvullensa.

Hän oli kuin sadun prinssi.

"Tule lähemmäksi, tyttöseni, ja näytä minulle mitä sinulla on kopassasi."

"Kauniita kukkaiskimppuja 10 äyriä ja vehreitä seppeleitä 2 äyriä kappaleelta. Ne tuoksuvat parhaiten lakastuneina."

"Myyt kai kolme 5 äyriin," tinki neitsyt Madsen.

"Saatte mennä, neitsyt Madsen, minä soitan, jos jotakin tarvitsen."

Neitsyt pyörähti ulos, tavallista punaruskeampana kiukusta.

"Mikä on nimesi?"

"Diina."

"Se on kaunis nimi. Kuinka vanha olet?"

"Viisitoista vuotta."

"Ovatko vanhempasi kuolleet?"

"Ei, isäni elää."

"Mitä tointa hänellä on?"

"Hänellä — hänellä ei ole mitään tointa. Hän juo minkä minä ansaitseen ja pieksää minua, kun on päissään."

"Kuka on opettanut sinulle laulun, jota laulat?"

"Sen olen itse oppinut."

"Laula minulle se."

Tyttö loi silmänsä alas ja pudisti päätänsä punastuen.

"Etkö tahdo?"

Tyttö kumarsi päätään ja loi kainosti ylös mustat silmänsä.

"En voi — täällä."

"Lörpötystä. Näätkö tätä kultarahaa? Se on 20 kruunua. Niinpaljon rahaa ei sinulla koskaan ole ollut. Sillä voit ostaa itsellesi kauniin uuden hameen."

Tyttö piti silmänsä edelleen alas luotuina ja pudisti päätään ujosteleva hymy huulilla.

"Sinä saat sen ja vielä toisen lisäksi, jos tahdot laulaa minulle."

Pari kyyneltä putosi alas kukkasten joukkoon.

"En — en voi täällä ylhäällä — alhaalla kartanolla."

"No, älä itke, enhän tahdo sinua pakoittaa. Tässä on sinulle kaksi kultarahaa, mene sitten alas kartanolle ja laula minulle, mutta oikein selvästi."

Tyttö katsahti häneen kummastellen ja luuli hänen tahtovan laskea pilaa hänen kanssansa.

"Kas tässä, ota ne nyt äläkä hukkaa niitä. Kahdella kymmenellä voit ostaa itsellesi hameen, toiset kaksikymmentä voi isäsi juoda suuhunsa, niin saa hän iloisen illan. Kenties itsekin tahdot lasin viiniä. Kas tässä."

Hän kaatoi lasiin. Sherry kimalteli kuin sula kulta hiotussa kristallimaljassa. Tyttö tyhjensi sen.

Tulta virtasi tytön suoniin, ja veri nousi hänen päähänsä.

Nuori herra otti koko joukon sokerileivoksia ja laski ne tytön koppaan.

"Kas niin, nyt saat mennä alas laulamaan minulle."

Tyttö ojensi esiin koppansa.

"Eikö herra tahdo ostaa kukkasia?"

"Tahdon, tosiaankin. Anna minulle yksi vehreistä seppeleistäsi, niin saat minulta suudelman kaupan päälle."

Hän otti tyttöä leuan alta kiinni ja painoi suudelman hänen raittiille lapsensuullensa.

Tyttö hoiperteli alas huumautuneena ilosta, viinistä ja ensi suudelmasta, laiha pieni kätönen suonenvetoisesti puristaen kultarahoja.

Hän asettui keskelle pihaa ja lauloi vapisevin äänin:

"Vehreitä seppeleitä,
vehreitä seppeleitä!
Ostakaa,
ostakaa
ruusuja, orvokkeja, reseedaa!"

Hän ei uskaltanut luoda mustia silmiänsä akkunaan; mutta kuitenkin näki hän selvästi hänet, satuprinssin.

Tämä istui siellä ylhäällä valkoisessa takissansa sinisine silkkinyörineen ja nojasi päätään punaista varjostinta vastaan.

Tytön posket hehkuivat, ja hän riensi kiireesti ulos portista ja pitkin katua, pieni laiha kätönen suonenvetoisesti puristaen kultarahoja.

Frans Blendenau istui vielä akkunassa ja leikki hajamielisenä pienen vehreän sepeleen kanssa.

"Sehän tuoksuu parhaiten lakastuneena," kuiskasi hän itsekseen, "onhan siis parasta antaa sen lakastua."

Hän viskasi sen akkunalle ja meni pukeutumaan.

Muutamia päiviä sen jälkeen kuului taas pihasta heleä lapsenääni, joka lauloi vehreitä seppeleitä.

Diina oli saanut uuden hameen ja uuden hatun ja seiso siellä kaikessa ihanuudessaan sysimustat silmät tuijottaen kulma-akkunaan, mutta satuprinssiä ei ollut missään nähtävissä.

Hän näki ainoastaan neitsyt Madsenin punaruskeat käsivarret ja kädet, jotka parast'aikaa liitusivat akkunoita.

Prinssi oli matkustanut kotia kuningaskuntaansa — Norjan kuningaskuntaan, jossa hänen oli määrä viettää kesää.

Oltiinhan jo heinäkuun puolivälissä.

2.

Oli sama ruokasali.

Samat punaiset silkkivarjostimet olivat ison kulma-akkunan edessä, sama katettu pöytä kristallikarafiinineen ja sama buffetti täpöisen täynnä hopeakaluja jotka loisivat kaksin kerroin valkean valossa; sillä nyt oli ehto, ja kullattu kattolamppu oli sytytetty.

Nojatuolissa istui neitsyt Madsen ja nukkui.

Hänen kasvoillaan, tukallaan ja puvullaan oli aivan sama punaruskea väri kuin ennen, ja kuitenkin oli kulunut useita vuosia, viisi vuotta, siitä kun pikku Diina seiso siinä ruokasalissa ja myi vehreitä seppeleitä.

Neitsyt Madsen nukkui; sillä oli jotenkin myöhä.

Kello kävi yhtä, eikä herra Blendenau ollut vielä tullut kotiin.

Eipä muutoin ollutkaan mitään uutta että hän tuli näin myöhään; mutta tänä ehtona oli hän käsenyt

neitsyen vartomaan ruoan kanssa.

Hänen oli määrä tulla aikaiseen kotia, sillä hänellä oli mukanaan iso rahasumma, jonka hän oli nostanut aamupäivällä, eikä hän sitä paitse ollut oikein hyvissä voimin.

Kuluneina viitenä vuonna oli hän viettänyt kesän eri kylpypaikoissa, osaksi Norjassa ja osaksi ulkomailla, ja talvet oli hän asunut huoneuksessa Kjöbenhavnissa.

Tänä vuonna oli hän tullut varhain sinne, elokuun lopulla.

Siksi asuikin hän yksinään isossa talossa, sillä kukaan muista hyyryläisistä ei ollut vielä muuttanut takaisin maalta.

Neitsyt Madsen olikin kovin onneton sen vuoksi.

Kesällä oli hänellä niin hauskaa. Silloin asui hän naimisissa olevan sisarensa luona ja antoi huoneiden olla yksin; mutta nyt täytyi hänen istua pitkät syyssehtoot ypöisen yksin tyhjässä talossa, jossa ei ollut edes sellaistaakaan ylellisyystavaraa kuin portinvartia.

Nyt oli hän vaipunut levottomaan uinailuun ja näki unta, että hänen mummovainajansa tuli vieraisille valkoisessa ruumispuvussa.

Porstuankello soi.

Neitsyt Madsen kavahti ylös, järjesti punaruskeata tukkaansa punaruskeilla käsillensä ja siloitti punaruskeata pukuansa.

Sitten juoksi hän avaamaan.

Herra Blendenau seiso siellä ulkona.

Hän oli kalpea, kauhean kalpea.

"Antakaa minulle käsivartenne, neitsyt, teidän täytyy taluta minua, muutoin kaadun. Töin tuskin pääsin portaista ylös."

"Herra luojani!"

"En ole päissäni, vaan sairas — kuoleman sairas. Verensykykohtaus kohtasi minua aivan portin edessä ja tiedättehän, että tohtori sanoi päiväni olevan päättyneet, jos se uudistuu."

Hän hoiperteli sisään ja vaipui alas nojatuoliin.

"Antakaa minulle lasi viiniä, se virkistää hieman, ja sitten täytyy minun laittautua vuoteelle. Mutta te ette saa panna maata, teidän täytyy tulla istumaan minun huoneeseni. Tuntuu niin kauhealta kuolla yksin — ypöisen yksin."

"Te ette saa puhua kuolemasta, te voitte elää kauan vielä, olettehan te niin nuori."

"Minä olen elänyt liiaksi, se on onnettomuuteni, enkä ole tehnyt mitään hyötyä maailmassa — se on asian murheellinen puoli."

Hän tuijotti kolkosti eteensä ja puhui puoleksi itsekseen:

"Koko elämäni on ollut yhdet ainoat isot kemut. Sen vuoksi olenkin nyt väsyksissä, kun komeus on ohitse, ja minä laskeudun levolle — iäksi. Kunhan en vaan heräjä päänkivistyksellä toisessa maailmassa. Seuraahan se aina kemuja."

Hän koki nousta, vaan sai ankaran yskänkohtauksen ja vaipui taas takaisin tuoliin.

"Nyt — nyt on — on parempi — minä — istun hiljaa. En kestä enää ponnistuksia, pankaa tyyny selkäni taakse ja antakaa ylleni yötakki — valkoinen, jossa on siniset nyörit — ei tee mitään, jos siihen tuleekin veripilkku — ja — enhän sitä enää ole käyttävä."

Neitsyt meni itkien hakemaan.

"Kas niin, antakaa minulle vaan jakkara jalkain alle, niin istun hyvin."

Kun neitsyt palasi tuoden jakkaran, istui hän nenäliina suun edessä.

Se oli punainen verestä.

"Rakas herra, antakaa minun noutaa lääkäri."

"Lääkäri ei voi mitään tehdä — ja hän asuu niin kaukana täältä, ja minä sillä aikaa kuolisin tässä yksinäni istuissani. Voi, kauheata on olla niin rikas ja kuitenkin niin köyhä, ettei ole ystävällistä kättä, joka silmät sulkisi. Kaikki komeat ystäväni — miksi eivät he tule juomaan jäähyväismaljaa kanssani? Ovathan he niin usein juoneet sampanjaani."

Uusi yskänkohtaus.

"Antakaa minun mennä lääkäriä noutamaan."

Neitsyt läheni ovea.

"Ei, ei, älkää menkö. Minä — minä — en uskalla olla yksin."

"Mutta en minäkään uskalla olla yksin teidän kanssanne tässä isossa, tyhjässä talossa, jossa kaikki liidutut akkunat irvistelevät minulle kuin aaveiden kasvot. Ja jos te kuolette nyt, niin voivat ihmiset luulla minun tappaneen teidät. Voi, se on kauheata! Antakaa minun noutaa lääkäri, minä juoksen, en ole kauan poissa! En uskalla olla yksin kanssanne!"

"No, menkää sitten, mutta lähettäkää tänne ylös joku kadulta — kuka tahansa. Tapaattehan jonkun."

"Kello käy yhtä."

"Yövärtian — poliisipalvelian tahi — naisen. Niitä on viljalta. Ne ovat niin usein pitäneet minulle seuraa. Parasta on, että he pitkittävät sitä loppuun asti."

Hän vaipui takaisin tuoliin ja sulki silmänsä.

Neitsyt ei kuullellut häntä. Hän oli jo ulkona ovesta.

Kylmä tuuli puhalsi hänen kasvoihinsa, kun hän astui ulos portista. Taivas oli pilvessä ja raskaita pisaroita sateli.

Kun hän tahtoi kääntyä kulmassa, tuli naisen haahmo häntä vastaan.

Katulyhdyn liehuvassa valossa näki hän nuoret, kalpeat kasvot ja sysimustan silmäparin.

Joka kerta kun tuuli puhalsi hänen väljän sadevaippansa sivulle, näkyi vaalea hame, joka ynnä valkoinen olkihattu, joka oli täpöisen täynnä kirjavia kukkasia, muodosti jyrkän vastakohtan kolkolle ilmalle.

"Suokaa anteeksi," sanoi neitsyt Madsen seisauttaen hänet.

Nuori tyttö säpsähti.

"Mitä haluatte te?"

"Minulla on kummallinen pyyntö," sanoi neitsyt, "enkäpä minä tiedä kuka te olettekaan tahi minne te aiotte."

"Minä — minä olen matkalla kotiin. Minä olen ollut — vieraisissa."

"No, se onkin tässä kohden yhdentekevä. Tahdotteko tehdä hyvän työn?"

"Tahdon mielellänikin. Tässä maailmassa tehdään niin monta paha työtä," lisäsi hän keveällä huokauksella, "että on iloista voida tehdä vähän hyvääkin; mutta minä olen itse köyhä. Tarvitsetteko paljon rahaa?"

"Ei ole tarpeen," sanoi neitsyt Madsen vähän loukattuna. "Minun herra-raukkani on sairas — hän on kuolemaisillaan, eikä ole ketään, joka häntä hoitelisi, kun minä en ole läsnä. Tahdotteko istua hänen luonansa sen aikaa kuin minä käyn lääkäriä noutamassa?"

"Mielelläni."

"Kiitos. Seuratkaa mukana. Me asumme heti tuossa kulman takana."

Neitsyt juoksi hänen edellensä ylös portaita.

Kun he olivat tulleet porstupaan, seisahtui hän.

Nuori tyttö seurasi jäljestä.

"Täälläkö hän on?"

"Täällä."

"Parasta lienee, että heitän yltäni päällysvaatteet, ennenkun menen sisään."

"Tehkää niin, mutta kiireesti."

Neitsyt silmäili häntä terävästi, hänen ripustaessa vaippaansa naulaan.

Hänen vaalea pukunsa oli koristettu monilla puhilla ja reunustuksilla; mustassa tukassa, joka riippui leikattuna ja käherrettynä otsalla, oli hänellä pari tekokultaista neulaa ja rinnassa samanlainen koruneula ynnä iso, kirjava nauharuus.

Vaistomaisesti meni hän peilin eteen, pyhkäsi tukan sivulle ja otti pois tekokultaiset korut ja kirjavan nauharuusun.

Kun nuori tyttö loi silmänsä ylös katsahtaakseen ympärinsä, säpsähti hän.

Hänestä tuntui ikäänkuin hän olisi nähnyt kaiken tämän ennen — kauniin, kahdeksankulmaisen lasilyhdyn katossa, ison entisaikaisen peilin ja pogliiniset hirvenpäät seinässä, jotka kannattivat hattuja ja päällystakkeja haaraisissa sarvissansa.

Hän tunsu niin hyvin kaikki, kenties oli hän nähnyt ne unissa — kauan, kauan sitten.

Hän ei saanut aikaa ruveta enempiin miettimisiin.

Neitsyt otti häntä hiljaa käsivarresta ja vei hänet ruokasaliin.

Olipa aivan kummallista. Nyt tuntui hänestä ikään kuin hän tuntisi tämänkin punaruskean olennon.

Varmaankin oli tämä kerta ennen ottanut häntä käsivarresta ja sysännyt tätä samaa ovea kohti — kauan, kauan sitten.

"Kas niin. Tuossa hän on. Mutta astukaa hiljaa, ett'ette herätä häntä. Kenties hän nukkuu. Minä palajan takaisin lääkärin kanssa niin pian kuin mahdollista."

Samassa avasi hän oven ruokasaliin ja antoi nuoren tytön astua sisään.

Hän seisahtui oven suuhun ja katsahti ympärinsä melkein kuin villi metsäläinen.

Nyt hän tiesi missä hän oli.

Suloiset muistot viattomasta lapsuudenajasta juohtuivat hänen mieleensä.

Hän oli satuprinssin linnassa.

Hän tunsu kaikki niin hyvin.

Runasvaraisen pöydän, jolla kristallikarafiinit kimaltelivat, buffetin, joka hohti hopeasta, ja hänet itsensä prinssin, istuihan hän nytkin tuossa valkoisessa takissansa, jossa oli kauniit siniset silkkinyörit.

Hän tunsu joka piirteen näissä hienoissa, kalpeissa kasvoissa. Hän oli nähnyt ne niin usein unissansa.

Hänen kauniit, surumieliset harmaat silmänsäkin näki hän selvästi, vaikka ne nyt olivat kiinni ja hän näytti uinailevan.

Kaikki oli entisellään paitse hän itse, sillä hän oli paljon, paljon muuttunut siitä päivästä, jolloin hän pienenä tyttösenä seisoi tuolla oven suussa samalla paikalla tarjoten kaupaksi vehreitä seppeleitä.

Nyt olivat ne lakastuneita — kauan, kauan sitten.

Hän nojasi päätään ovenpieleen ja nyyhkytti.

Frans Blendenu avasi silmänsä.

"Tekö olette, neitsyt Madsen?"

"En."

Hän käänsi päätään.

"Kuka te olette?"

"Emännöitsijänne lähetti minut tänne ylös pitämään teille seuraa siksi aikaa kuin hän meni lääkäriä noutamaan."

"Se oli kauniisti teiltä. Missä tapasi hän teidät?"

"Tuolla — tuolla — kadulla."

Naisen pää kumartui alas, heikko punastus kalpeilla, kuihtuneilla poskilla.

"Vai niin, tuolla —"

Hän silmäsi äkisti hänen vaaleata puhilla ja reunustuksilla varustettua pukuansa.

Nainen seiso i pää kumarruksissa ja yhteenpurruin hampain. Hänen rintansa liikkui ankarasti, ja hänen laihat valkoiset kätensä puristivat kiivaasti hametta, ikään kuin hänellä olisi ollut halu repiä loistava pukunsa repaleiksi.

"Tulkaa tänne ja istukaa pöydän viereen."

Nainen lähestyi.

"Mikä on nimenne?"

"Diina."

"Kaunis nimi. Minusta tuntuu ikään kuin olisin kuullut sen ennen."

"Minä olenkin ollut täällä ylhäällä kerta ennen."

Pilven hattara varjosti sairaan otsaa.

"Vai niin? Sitä en muista. Täällä on ollut — niin monta."

Hän huokasi.

Nainen nosti päätänsä ja katsoi häntä kasvoin sysimustilla silmillänsä.

"Siitä on kauan jo — viisi vuotta jo. Minä olin siihen aikaan pieni tyttönen, joka käveli vehreitä seppeleitä kaupalla."

Sairas kohoittihen vilkkaasti.

"Ah, nyt muistan. Te lauloitte minulle ja saitte kaksi kultarahaa, ja sen vuoksi olitte te niin onnellinen. Minä olin itse onnellinen teidän viattoman ilonne vuoksi."

Hän tapaili rintaansa ja hengähti syvään.

"Kuinka sentäänkin tuntuu virkistävältä hetkellä sellaisella kuin tämä saada mieleen johdetuksi rahtusta hyvää, jonka tässä maailmassa on tehnyt. Ilkeitä muistoja, jotka tunkevat päälle, on yltäkyllin."

Hän hymyili onnellisena kuin lapsi.

Nainen seiso i murheellisena pää kumarruksissa.

"Ja sitten tarjosin minä teille lasin viiniä — eikö niin? Sen muistan niin hyvin. Kas, onhan meillä tässä sherryä. Voimmehan siis tehdä niinkuin silloin."

Hän otti karafiinin vapisevaan käteensä ja kaatoi viiniä kristallilasiin.

Se kimalteli kuin sula kulta.

"Kas tässä. Juokaa!"

"Kiitoksia, en."

"Miksikä ette?"

Salama leimahti naisen mustista silmistä.

"Myrkkyä oli sherryssäne."

"Myrkkyäkö?"

"Niin myrkkyä. Koko elämäni on ollut myrkytetty siitä hetkestä saakka, jolloin join viiniänne. Se tulena juoksi suonissani, suudelmanne poltti huuliani — ensimmäinen suudelma — kun te painoitte kultarahanne käteeni. Silloin tuntui minusta kaikki niin hurmaavan ihanalta, ja sittemmin —"

"Sittemmin?"

"Sittemmin olen minä juonut monta lasia viiniä ja saanut monta kultarahaa."

Sairas kätki päänsä käsiin.

"Siis olen minä ollut se, joka on johtanut teidät harhateille! Ja minä, joka luulin tehneeni ainakin yhden hyvän teon. Ja se oli kenties pahimpiani."

Hän vaipui taaksepäin saaden kuivan yskän-kohtauksen.

Nainen riensi hänen luoksensa.

"Antakaa — antakaa minulle teelusikallinen pöytäsuoloja — ne ehkäisevät verenvuodon — ja sitten pisarainen vettä. — Kiitos, nyt on parempi."

Lyhyen vaitiolon jälkeen sanoi hän:

"Kauheata on kuinka pian kuolema tulee. Alinomaa, hurjasti eläessäni, on minussa ollut sellainen kuolemanpelko; mutta minä olen aina ajatellut: sinä olet niin nuori, et sinä niin pian kuole. Sinä voit saada aikaa kyllin kääntyäksesi. Enkä nyt, kun hetki lähestyy, taida edes rukoillakaan. Ettekö — ettekö te voi rukoilla edestäni?"

"En uskalla. Minä olen liiaksi syvään langennut."

"Mutta eikö teillä olisi halua viettää parempaa elämää, ennenkuin se on liian myöhäistä — teillekin?"

"Ei siitä tule mitään. Ei kukaan tahdo antaa minulle työtä ja terveyteni on runneltu."

"Mutta jos te pääsisitte pois täältä toiseen maahan, jossa kukaan ei tunne teidän entistä elämäänne ja jossa teillä olisi huoleton toimeentulo, koettaisitteko te silloin muuttua paremmaksi ihmiseksi?"

"En mitään mieluummin halua."

"Matkustakaa Norjaan."

"Norjaanko?"

"Niin, seuratkaa minua sinne."

"Teitäkö?"

"Niin, ruumistani. Minä olen kuljeskellut niin paljon ympäri, että olisi ihanaa päästä lepäämään isänmaahan. Kristianian hautausmaalla on hautapaikka, jossa vanhempani lepäävät. Siellä on tilaa minullekin. Luvatkaa seurata minua sinne ja asettua asumaan hautausmaan läheisyyteen — minä pidän huolen teistä — ja sitten hoitelette hautaa välistä, niin ettei kukat pääse kuolemaan — ja pidätte huolta siitä että sille tulee seppele."

"Sen teen."

Portaissa kuului askeleita.

Neitsyt tuli lääkärin kanssa.

"Nyt on hullusti laitani, tohtori."

"Siltä näyttää."

"Ja kohta lopussa — eikö niin?"

"Kenties."

"Mutta minä olen täysissä tunnoissani vielä, eikö niin?"

"Olette tietysti, herra Blendenau. Sairautenne laita on niin onnellisesti, ettei siinä kadoteta hengenvoimia."

"No niin, sitten otan teidät ja neitsyen todistajiksi, että olen täysissä tunnoissani, kun lahjoitan tälle

nuorelle rouvasihmiselle sen 20,000 kruunun suuruisen summan, joka on täällä lompakossani. Ne olen tänään nostanut huomenna ostaakseni itselleni erään huvilan, joka on kaupan; mutta nyt saan paremman asunnon."

Hän ojensi lompakon Diinalle. Tämä tarttui nyyhkyttäen hänen käteensä.

Neitsyt Madsen pusersi yhteen huulensa ja näytti olevan vähemmin hyvällä tuulella.

"Kun olen kuollut, tehnette te minulle sen palveluksen, herra tohtori, että lähetätte sähkösanoman sedälleni. Hän on käytännöllinen mies, joka järjestää kaikki asiani. Haluan saada isänmaahani hautani. Diina neiti tietää toiveeni siinä suhteessa, ja se summa, jonka hänelle olen lahjoittanut, on oleva hautani hoidoksi."

Uusi yskänkohtaus ankarampi kuin koskaan.

"Te ette saa puhua niin paljon, herra Blendenau, se rasittaa teitä liiaksi."

"Eipä minulla enää olekaan paljon, jota tahtoisin sanotuksi. Niin, se on totta; neitsyt Madsen on saapa tuhatta kruunua siitä että hän juoksi pois luotani tänä yönä, ja teidän palkastanne, herra tohtori, pitää kyllä setäni huolen."

Hän vaipui väsyneenä tuoliinsa.

Diina kostutti hänen huuliansa viinin tilkalla ja vedellä.

"Kiitos. Minä olen niin raukea. Tahdonpa vähän nukkua."

Hän sulki silmänsä.

Tohtori ja neitsyt Madsen astuivat varpaisillaan viereiseen huoneeseen. Diina astui nojatuolin taakse.

Kotvanen sen jälkeen katsahti sairas ylös.

"Oletteko siellä, Diina?"

"Olen."

"Taisinpa kuitenkin —"

"Mitä?"

"Rukoilla. En ole nukkunut, ja nyt — nyt olen paljon levollisempi. Rinnassani ei enää tunnu kipeältä."

Hän hengähti syvään ja yskäsi aivan heikosti.

Diina kumartui hänen ylitsensä ja piti nenäliinaa hänen suunsa edessä.

Kun hän otti sen pois, oli sairaan pää vaipunut alas rintaa vastaan, ja nyt oli hän nukkunut — ei milloinkaan enää herätäksensä.

Diina seisoi kotvasen ja katseli häntä, satuprinssiä, nuoruutensa unelmain ihannetta.

Puettuna haaveelliseen valkoiseen takkiinsa, jossa oli siniset nyörit, oli hän siinä pitkälleen ojennettuna nojatuoliin runsasvaraisesti katetun pöydän ääressä ja näytti ainoastaan lepäävän vähän ruoan jälkeen.

Musta tukka oli huolekkaasti käherrelty ja kammattu alas otsalle keikarimaiseksi kärjeksi ja punertavat hyvin hoidellut viikset siimestivät ylpeätä suuta, vaan se oli kadottanut ylpeät juonteensa. Milt'ei hymyily levännyt kalpeilla huulilla.

Diina seisoi nojaten ristissä olevat kätensä nojatuolin selkämystää vastaan ja rukoili — rukoili hänen edestänsä, joka vasta oli elämästä eronnut, ja itsellensä uskallusta ja voimaa alkamaan uutta ja parempaa elämää.

Kullattu kattolamppu loi kirkkaan valonsa näiden molempain kalpeiden olentojen yli, jotka kumpikin olivat lakastuneet tuoreimassa nuoruudenkeväässä niinkuin pikku Diinan vehreät seppeleet.

Mutta tuoksuvathan vehreät seppeleet parhaiten — lakastuneina!

KATONPANIJAN ÄITI.

Aivan hautausmaan muurin vieressä asui katonpanijan äiti.

Asumus oli köyhimpiä tuossa pienessä Sjaellantilaisessa kylässä. Seinät olivat aikoinaan olleet kalkitut ja valkoisiksi silatut, mutta nyt ne olivat likaharmaat, melkein mustat ja isoja kappaleita oli rapissut muurista alas, ja toinen pää rakennusta oli vuorattu oljilla suojaaksi tuulta vastaan.

Vaikka poika oli katonpanija, oli olkikatto kuitenkin rappiolla ja vanhuudesta musta, puoleksi sammaltunut, muutamia vaaleankellervisiä laikkoja siellä ja täällä, missä pahimmat reijät olivat uusilla oljilla tukitut.

Puutarhan merkinä oli hajonnut kiviaita ja pari surkastunutta karviaismarjapensasta, joista tuuli ja hyönteiset olivat nyppineet pois kaikki lehdet, niin että marjat riippuivat kuivissa oksissa. Muutoin täytti sen enimmäkseen iso kasa vanhoja puunjuuria ja läjä varpuja poltettavaksi.

Molemmat ovenpuoliskot olivat avoinna. Ne sallivat nähdä pimeään kyökkiin, jossa koira lojui ja ojenteli hen auringon läikkeessä oven edessä.

Alhaalla tietä pitkin tuli katonpanijan äiti kävellen ja lykkäsi vähäisiä yksipyöräisiä rattaita edessään.

Ei ollut helppo sanoa kuinka vanha hän oli; sillä sellaiset pienet kokoonrypistyneet, kuivat olennot pysyvät muuttumattomina eikä niihin koske ajan hammas.

Kasvot olivat terävät ja päivettyneet, posket punaiset ja suippo nenä punainen, ja hänen sileäksi kammattu tukkansa pisti esiin mustan talonpoikais-myssyn alta.

Hänellä oli isot paksuista luusangoista varustetut silmälasit ja puukengät jaloissa ja hänen yllänsä viheriä karkealankainen hame sekä punaruutuinen pumpuliesiliina ja lyhythiainen, tummansininen liivi, joka jätti näkyviin hänen laihat, ruskeat käsivartensa, ry pistyneet kyynärpäistä kuin vanha sitruuna.

Semmoisena kuin hän nyt seiso i siinä, pienenä ja heikkona, kuivana ja terävänä, oli hänet nähty miesmuistiin.

Isä oli myöskin ollut talonpanija, ja vanhemmilla oli ollut vähäinen maapalsta ja se asumus, jossa hän vieläkin eleli, vuokralla.

Kerran, kun Sidse — niin oli hänen nimensä — oli paljoa, paljoa nuorempi, vaan muutoin yhtä hoikka, ruskea ja kutistunut kuin nyt, oli tullut eräs kuljeksiva käsityöläissäili taloon.

Hän majaili siellä viikon päivät ja retkeili sitten taas eteenpäin. Häntä ei nähty enää koskaan; mutta Sidselle jäi muisti häneltä, muisti koko elinajaksi — poika.

Se oli ruma pieni sikiö, pää suuri ja ruskeat silmät isot ja kummastelevat, jotka katselivat ympärinsä ikään kuin ihmeissään siitä että hän oli tullut maailmaan, ja ihmeissään oli hänen äitinsäkin.

Sidse oli saanut hänet varomattomuudesta eikä hän pannut suurta arvoa tähän sälliltä saamaansa muistiin.

Jos *hän* olisi ollut löydettävissä, olisi Sidse luultavasti purkanut vihansa häntä kohtaan; mutta nyt täytyi pojan kärsiä isän synnistä, ja pieni Mads alkoi saada selkäänsä ennenkuin hän alkoi saada hampaita suuhunsa.

Ja juuri siihen aikaan hankki Sidse itselleen nuo vähäiset yksipyöräiset rattaat, jotka seurasivat häntä halki koko elämän.

Hankkiaksensa puolestaan lisää yhteiseksi yöspidoksi alkoi hän käydä taloissa pesemässä ja tekemässä mitä askareita tahansa, ja hänen täytyi silloin ottaa lapsi mukaansa; sillä hänen äitinsä oli vasta kuollut, ja isä oli päiväkaudet ulkona katonpanotöissä, niin ettei ollut ketään, joka olisi lasta katsonut, ja ovi suljettiin sen vuoksi.

Pikku Mads pantiin käsikärryihin ja vietiin sinne, missä Sidse kulloinkin oli apuna.

Siellä istui hän sopessa ja kalusi leivänkannikkaa ja katseli ympärinsä kummastelevilla ruskeilla silmillään, kunnes aika kävi hänelle pitkäksi ja hän alkoi parkua.

Silloin juoksi Sidse pesuastian luota ja antoi hänelle pari säädettyä läimäystä, ja kehoitettuna tästä

vähäisestä huvituksesta pysyi lapsi taas tyynnä vähän aikaa.

Niin hän kasvoi isoksi, sai selkään kyläkoulussa ja selkään kotona, pääsi ripille ja alkoi olla vaarin apuna katonpanotyössä.

Vaari kuoli ja Mads jatkoi liikettä.

Vuodet vierivät ja kaikki kävi totuttua tapaa. Mads pani kattoja, ja äiti kuljeksi käsikärryineen talosta taloon. Se vaan oli eroa, ett'ei Mads enää istunut käsikärryissä. Nyt oli hänellä milloin heinätukko lehmälle, milloin vähän likaisia alusvaatteita kärryissä, kun palasi kotia.

Madsista oli kahdessakymmenessä ja parissa vuodessa tullut aika heiskale, niin pitkä ettei äiti ylettynytkään läimäyttämään häntä päähän, jollei hän noussut jakkaralle tahi myöskin käyttänyt apunaan halkoa, luudanvartta tahi muuta käteen osuvaa.

Sidse nimitti häntä aina rumaksi sikiöksensä, eikä hän suinkaan ylen kaunis ollutkaan. Ainakaan hän ei koettanut nimeksikään näyttää kauniilta.

Hänen selkensä oli aikalailta koukussa, sillä hänen oli tapa kyykistää pää hartioiden väliin joka kerta kun äiti löi häntä, silmin nähtävästi ilman muuta järjellistä syytä kuin tehdä lyöminen äidille niin mukavaksi kuin suinkin. Musta tukka riippui takkuna silmillä ja peitti koko otsan, ja kasvot olivat täynnä tomua ja likaa. Kauniin hänessä oli pirteä suu valkoisine hampainensa ja isot, kummastelevat ruskeat silmät.

Hän näytti alinomaan siltä kuin olisi ollut ihmeissään tulostaan maailmaan, ja siihen olikin hänellä syytä; sillä maailmalla ei ollut suurta iloa hänestä eikä hänellä suurta iloa maailmasta.

Ei kukaan tytöistä hymyilyt tuolle pitkälle likaiselle tolvanalle, eikä kukaan kylän rengeistä pitänyt lukua hänestä, sillä kun he menivät tansseihin ja huveihin tahi hankkivat humalan kapakassa, istui hän kotosalla ja antoi äitinsä läimäytellä päähänsä.

Hänen ainoa huvinsa oli sunnuntai-ehtoopäivin, pestyänsä itsensä, istuskella puhtaissa paitahioissa vanhain poppelipuiden juurella hautausmaanmuurin vieressä ja katsella hautapatsaita ja kaikkia noita kauniita kukkasia.

Pari kertaa, kun hänellä oli oikein viljalta aikaa aamupäivällä, oli hän riisunut puukenkensä ulkona ja hiipinyt sukkajaloin kirkkoon ja seisonut siellä oven suussa ja kuullut papin puhuvan niin kauniisti rakkaudesta, Jumalan ihanimmasta lahjasta, joka puhdistaa ja kohottaa halvimmankin ja kurjimman kaikista kuolevaisista.

Sitä hän ei voinut nyt ymmärtää, mutta eihän olekaan oppimattoman talonpoikaparan juuri helppo ymmärtää kaikkea mitä sellainen oppinut mies sanoo.

* * * * *

Kylä oli kuin kuollut auringon paisteessa.

Ainoastaan pari vanhaa akkaa istui ja kutoi sukkaa kynnyksillänsä, ja muutamia lapsia lojui kaivellen hiekassa. Muutoin oli kaikki hiljaa, sillä nyt oli kiireisin heinäaika, ja kaikki työhön kykenevät olivat ulkona kedolla.

Olipa tuo iso vaaleankeltainen koulutalokin, josta aina tavallisesti kuului äänten pauhinata, aivan vai, sillä lapsilla oli lupa-aika.

Mads istui ylhäällä ja puuhaili uutta olkikattoa käyttäen apunaan laihaa renkimiestä, joka tunki omakseen tuon enemmän ilmaisevan kuin kauniilta sointuvan Laiska-Antin nimen.

Mads istui utterasti työssänsä, sovitteli kouraimet paikalleen, leikkaili oljet poikki isolla veitsellä ja antoi neulan luistaa edestakaisin. Jonkunlainen rautasukkula, jonka ympäri oli kääritty rautalankaa, oli se kalu, jonka Laiska-Antti pisti ylös hänelle lakan sisäpuolelta joka kerta kun Mads pujahutti sen alas rautalangalla sitomaan kiinni olkia riukuihin.

Alhaalla puutarhassa käveli koulunopettajan Stiina ripustellen pesua kuivamaan.

Koulunopettaja oli vanha poikamies, ja Stiina oli hänen emännöitsijänsä. Hän oli palvellut kaupungissa ja siellä saanut hieman hienompia käytöstapoja, mutta hän oli sentään verevä ja kukoistava kuin maalaistyttö.

Mads ei voinut olla vilkuilematta vähin hänen jälkeensä. Tyttö olikin soman näköinen puhtaassa sinisessä pumpulihameessansa punaruutuinen esiliina vyötäisillä ja pieni silkkisaletti kaulassa. Kasvot

olivat ystävälliset ja ruusut hoitivat poskilla, kiiltävä ruuni tukka oli paksuina palmikkoina takaraivon ympärillä, ja kun hän ojensi ylös pyöreät, paljaat käsivartensa ripustaessansa vaatteita tuli hänen voimakas vartalonsa näkyviin.

Nyt sai hän työnsä tehdyksi ja meni sisään. Heti sen jälkeen palasi hän taas kantaen isoa juoma-astiaa täynnä kotitekoista olutta.

"Teillä lienee jano," sanoi hän ystävällisesti hymyillen. "Ettekö te tahdo vähän juotavaa?"

Kuuluipa että tytöllä oli sivistystä. Hän teititteli. Sellaista ei ollut vielä millonkaan Madsille tapahtunut.

"Kiitoksia paljon, neitsyt," sanoi hän. Hän tahtoi näyttää että hänelläkin oli sivistystä.

Tyttö nousi muutamia kapuloita tikapuita ylöspäin ja ojensi hänelle juoma-astian. Mads kumartui alaspäin ottamaan sitä vastaan; mutta oljet olivat liukkaat, hän syöksyi alas päälleen ja makasi maassa toinen jalka parin ison kiven välissä.

Stiina laski juoma-astian kädestänsä ja riensi hänen luoksensa.

"Satutitteko. pahasti?"

"Jalkaani tuntuu sattuneen."

Hän koetti nousta ylös tytön avulla, mutta vaipui takaisin maahan puoleksi pyörtyneenä.

"Taisi sattua oikein pahasti — vai kuinka?"

"No, ei se ole niin vaarallista," sanoi hän raukeasti hymyillen. "Minä — minä vaan — taitoin jalkani."

"Suuri Jumala! — Antti, juokse noutamaan hänen äitiänsä."

Laiska-Antti riensi pois.

"Minua kovin janottaa."

Tyttö nosti olutastian hänen huulille ja tuki häntä juodessa. Mads loi häneen kiittollisen katseen kummastelevista ruskeista silmistänsä. Hän oli ihmeissään siitä että kukaan saattoi osoittaa hänelle niin paljon ystävyyttä.

Sidse tuli Laiska-Antin seurassa. Hänellä oli kärryt mukana ja hän oli vihoissaan.

"Kas niin, ruma sikiö, oletko pudonnut alas ja satuttanut itsesi vialle?" lausui hän. "Ei minulla koskaan ole ollut muuta kuin surua tuosta pojasta. Nyt on hän tietysti makaava useat viikot ja kuluttava ne muruset, jotka voin ansaita — puhumattakaan siitä mitä tohtorillekin menee."

"Hävetkää toki, Sidse," sanoi Stiina. "Teidän pitäisi lohduttaa häntä, raukkaa, sen sijaan kuin torutte häntä."

"Hoida vaan omat asiasi," sanoi Sidse. "Lienee kai sinun syysi kaikki. Hän kai on istunut ja jaaritellut sinun kanssasi niin että vieräi alas."

Stiina oli allapäin, pahoilla mielin; olihan syy tavallansa hänen. Hänen ei olisi pitänyt ojentaa Madsille juoma-astiaa; mutta paraassa aikomuksessahan hän sen teki, sanoi hän.

"Sen kyllä luulen," sanoi Sidse. "Mutta pankkaamme hänet nyt kärryihin, niin toimitan hänet kotia."

Hänet nostettiin ylös, ja Laiska-Antin avulla kyyditsi Sidse hänet pois; mutta Mads kärsi hirmuisia tuskia tiellä. Vikaantunut jalka riippui ulkoa kärryistä.

Stiina näki sen ja riensi heidän jälkeensä.

"Sallikaa minun auttaa," sanoi hän käyden vieressä ja kannattaen poikkitaittunutta jalkaa.

"Kiitos, me tulemme kyllä toimeen."

"Onhan se minun vikani, koko tapaturma," sanoi Stiina sävyisästi, "siksi on velvollisuuteni auttaakin."

Sidse ei vastannut mitään, mutta salli hänen seurata mukana.

Mads lojui puoleksi tunnotonna tuskasta. Silloin tällöin avasi hän kummastelevat ruskeat silmänsä ja loi ympärinsä ihmetteleviä silmäyksiä.

Hän ei tietänyt oikein, kuinka tämä kaikki oli tapahtunut. Kuljetettiinhan häntä kotia käsikärryissä niinkuin pikku poikana, ja äiti oli varmaankin läimäyttänyt häntä kovasti päähän. Hän tunsi sen vielä; pää oli niin raskas, niin raskas.

Kun he olivat saaneet hänet huoneeseen, meni Stiina, ja Sidse pani hänet vuoteelle Laiska-Antin avulla ja lähetti tämän sitten noutamaan tohtoria, joka tulikin ehtoopäivällä ja sitoi jalan.

Seuraavana aamuna oli Sidsen lähteminen ulos pesemään. Madsia oli vaivannut ankara haavakuume yöllä. Nyt lepäsi hän uinuksissa.

Sidse asetti maljallisen maitoa ja kupillisen vettä puutuolille hänen päänalusensa viereen ja läksi tiehensä lukittuansa oven ja pantuansa avaimen avonaiselle akkunalle sängyn viereen.

Myöhemmin aamupäivällä tuli Stiina ja pisti päänsä sisään akkunasta. Hän oli nähnyt Sidsen menevän pois.

"Kuinka on laitanne, Mads?"

"Kiitoksia, nyt on vähän paremmin. Ettekö tahdo tulla sisään? Avain on akkunalla."

Jo seiso i Stiina sisällä huoneessa ja katseli ympärinsä. Eilen oli hän kiireesti rientänyt pois.

Siellä ei ollut liiallisen puhdasta. Sidse pesi nähtävästi enemmän muiden luona kuin kotona. Lattia oli melkein likainen, eivätkä nuo pikkuiset akkunaruudutkaan olleet niin kirkkaat. Huonekaluja oli kaksi tuolia, laskupöytä ja punaiseksi maalattu piironki. Mads makasi vetosängyssä sopessa. Ovi sivuhuoneeseen oli avoinna, ja sieltä näkyi Sidsen vanha uudinsänky siniruutuisine pumpulivarjostiminensa.

Stiinalla oli mukanaan astiallinen kaurakeittoa. Se oli valmistettu vattumehun kanssa ja oli niin lämmintä, ravitsevaa ja virvoittavaista. Sitten korjasi hän päänalusta, meni kyökkiin ja tuli takaisin kylmässä vedessä kastettu rätti kädessä. Hän pyhki hien ja lian pois Madsin kasvoilta ja käsistä ja taivutti tukan sivulle hänen korkealta otsaltaan.

Mads oli hiljaa ja vaiti ja salli käsitellä itseään kuin lasta. Ainoastaan hänen isot ruskeat silmänsä puhuivat. Ne olivat pari ihmettelevää huutomerkkiä kaiken tämän hyvyyden vuoksi.

"Voitteko nyt paremmin?"

"Voin, kiitoksia, paljon paremmin. Te olette niin hyvä. Ei kukaan ole milloinkaan ollut hyvä minulle ennen."

"Nyt täytyy minun mennä! mutta minä palaan kyllä taas hoitamaan teitä. Hyvästi."

"Hyvästi ja kiitoksia."

Isot kummastelevat silmät saattoivat hänet ulos.

Mads makasi hiljaa ja tyytyväisenä kätet ristissä. Ei koskaan ollut hän eläissään tuntenut itseänsä niin onnelliseksi. Hän toivoi, että hän olisi taittanut jalkansa — jo kauan, kauan sitten.

* * * * *

Aurinko paahtoi kuumasti; mutta isojen poppelien juurella hautausmaan aidan vieressä oli raitista ja vilvakkaa, syksyn loistokukat haudoilla olivat rehevimmässä kukoistuksessansa.

Oli arkipäivä, mutta Mads istui kuitenkin sunnuntaireilassa puhtaissa paidanhihoissa isolla kivellä poppelien varjossa.

Hän oli nyt melkein terve ja oli kulkenut sinne sauvansa nojassa henkimään raitista ilmaa.

Tauti ei suinkaan ollut tehnyt häntä rumemmaksi. Perinvastoin! Kasvot olivat käyneet hieman kelmeiksi, mutta ne näyttivät sen vuoksi paljon hienommilta, ja isot kummastelevat ruskeat silmät loistivat tyytyväisyydestä, ikään kuin hän olisi ihmeteltyt, kuinka kaunis maailma oikeastaan oli, ja musta, käherä parta, jonka hän oli sairautensa aikana kasvattanut, sopi hänelle oivallisesti ja sai hänen pirteän punaisen suunsa valkoisine hampainensa näyttämään somalta. Päänsäkin kantoi hän nyt vapaasti ja pystyssä. Se tuli luultavasti siitä ettei hän pitkiin aikoihin ollut taivuttanut sitä alas läimäyksiä saadaksensa.

Apulaispapin nuori rouva astui juuri ulos hautausmaan portista taluttaen pientä tyttöä kädestä. Hän

oli vanhan provastin tytär ja oli ollut laskemassa kukkasia äitinsä haudalle.

"Hyvää päivää, Mads," sanoi hän ystävällisesti. "No, kuinka voitte?"

"Kiitoksia, nyt olen kohta taas niin terve, että voin ryhtyä työhöni."

"Sehän oli hauskaa."

Pikku tyttönen juoksi esiin ja pisti ison ruusun hänen käteensä. kätkihen sitten äidin liepeisin ja pureskeli nolostuneena hattunsa nauhoja.

Rouva meni edelleen sanoen ystävälliset jäähyväiset, ja Mads jäi istumaan kukka kädessä. Ensimmäistä kertaa oli hänellä sellainen hieno kukkanen kädessä. Kuinka se oli kaunis, ja miten ihanasti se tuoksuili! Olipa muutoin aivan merkillistä, kuinka paljon kaunista oli maailmassa ja miten monta ystävällistä ihmistä saattoi tavata, kunhan vaan oli niin onnellinen — että taittoi jalkansa. Hänen äitinsäkin oli ollut paljon hyvempi nyt. Hän ei ollut läimäyttänyt Madsia päähän kuuteen viikkoon.

Mads istui vaipuneena näihin mietteisin silmät ruusuun kiinnitettyinä. Silloin kuului kepeitä askeleita hänen vieressään.

Stiina seiso siinä.

"Hyvää päivää, Mads."

"Hyvää päivää, Stiina."

Tyttö oli yhtä punainen kasvoiltaan kuin kukka, jota Mads piti kädessään.

"Kuinka terveeltä te näyttätte!"

"Nyt olenkin oikein hyvissä voimissa."

Tyttö istui hänen viereensä. Mads ojensi hänelle kukan.

"Olkaa hyvä. Sen sain papin pikku neideltä."

"Kiitoksia, minulleko tämä kaunis ruusu?" sanoi Stiina ja kiinnitti sen keikailevaisesti uhkuvaan rintaansa.

"Ei mikään ole liiaksi kaunista ja liiaksi hyvää teille, Stiina, sillä ei kukaan koko maailmassa, ei, ei kukaan koko maailmassa ole niin kaunis ja hyvä minun silmissäni."

"Älkää nolostuttako minua, Mads."

Mads ei kuullut häntä, vaan pitkitti:

"Mitä minusta olisi tullut, jollei teitä olisi ollut? Minä olisin saanut maata ja kuolla aivan yksin kenenkään ihmisen, ei edes oman äitinikään, vähintäkään pitämättä väliä siitä; vaan te tulitte ja lohdutitte ja autoitte minua ja olitte niin hyvä minua, rumaa raukkaa, tyhmää tolvanaa kohtaan."

"Te ette ole ruma ettekä tyhmä, Mads."

"Sen olen kuullut siitä saakka kun en ollut tuota suurempi."

"Te — te olette perinvastoin kaunis — ainakin minun silmissäni."

Kummastelevat ruskeat silmät näyttivät kahta kummastelevammalta.

"Stiina, ethän tehne pilaa minusta, sillä se olisi syntiä?"

"En, Mads, sitä en tee."

"Ettäkö — ettäkö todella voisitte pitää minusta hieman?"

"Jo kauan olen pitänyt paljon sinusta, Mads."

Hänen kätensä lepäsi Madsin kädessä.

Madsin päätä huimasi. Olisiko se todellakin mahdollista? Tämä kauniin tyttö, hienoin koko kylässä, oli hänen. Ei, se ei voinut olla muuta kuin kaunis unelma — uni, jonka hän sairaana näki. Ensin tahtoi hän kuitenkin koettaa, kävisikö päinsä saada suuteloja, sillä sittenhän se oli totta.

Hän vilkasi ympärilleen. Ei ketään ollut lähellä. Oli kuin olikin totta! Hän ei saanut vaan yhtä — hän

sai useita suuteloja!

"Saapa nähdä mitä äitini virkkaa," sanoi hän, kun he kotvasen olivat istuneet. "Hän suuttuu varmaankin ja läimäyttää minua päähän."

"Mutta sitä sinun ei pidä kärsiä."

"No, se ei tee kipeätä, ja läimäytelkään vaan mielin määrin, jos se häntä huvittaa."

Siitä päivästä oli Mads kuin uusi ihminen. Hän ryhtyi taas uudelleen työhön ja teki työtä niinkuin mies, mutta hän ei antanut niinkuin ennen äidille kaikkia rahojansa. Äiti torui ja läimäytteli häntä päähän, vaan ei se auttanut. Hän ei saanut niitä sittenkään.

Talvi meni menojaan.

Ihmiset kylässä kuiskailivat Madsin ja Stiinan olevan kihloissa, mutta kukaan ei uskaltanut kysyä Sidseltä, eikä hän milloinkaan puhunut sanaakaan siitä.

Varhain keväällä repi Mads alas vanhan olkikaton ja pani uuden. Huoneus kalkittiin ulkoa valkoiseksi ja puutarha perattiin. Hän täytti penkit mullalla, istutti hedelmäpuita ja humalanköynnöksiä ja viininvarsia pitkin seinuksia.

"Hirmuisestihan sinä puhdistelet taloa," sanoi Sidse eräänä päivänä pilkallisella äänellä. "Nyt alamme asua hienosti."

Mads istui penkillä ja söi illallista.

"Niin, minä aion naida."

"Mitä aiot?" kysäsi äiti vihaisesti ja käännähti toisaalle.

"Pitää häitä," sanoi poika suu täynnä puuroa.

"Minä annan sinulle häitä, minä, ruma sikiö," huusi äiti juosten hänen eteensä ja läimäyttellen häntä kaikin voimin.

Mads istui hiljaa kuin tavallisesti ja hyykisti päänsä hartioin väliin äidin lyödessä.

Kun tämä oli lopettanut, sanoi hän aivan tynnosti:

"Lyö minua kuinka paljon tahdot, mutta minä nain sittenkin. Huomenna menen pappilaan panemaan kuulutukseen."

Sidse juoksi huoneesensa ja kimmahutti oven jälkeensä kiinni.

Seuraavana aamuna meni Mads työhönsä niinkuin ainakin, eikä sanaakaan puheltu enää koko asiasta äidin ja pojan kesken.

* * * * *

Eräänä lauantaina kuukautta myöhemmin seisoivat Sidse valmiina lähtemään ulos.

"Tulet kai kotia ehtooksi?" kysyi Mads. "Minä vietän häitä huomenna."

"Vai niin?" sanoi äiti ja ääni vavahteli hieman. "Minä en tule kotia muutamiin päiviin. Minun täytyy Kislemaglen kankurille. Hänen vaimonsa on sairas."

"Se oli ikävä. Luulin sinun tahtovan olla mukana pidoissa."

"Kyllähän te voitte pitää pitoja minuttakin," sanoi Sidse tarttuen käsikärriyhinsä ja läksi.

Kun hän oli mennyt, juoksi Mads Stiinan luo, ja nyt alkoivat he laittaa tilaa ja tehdä muuttoa, sillä Stiina oli varakas tyttö, jolla oli sekä sänkyvaatteita että vähin muuta tavaraa, jotka hän oli koonnut palvelusaikansa.

Seuraavana päivänä vihittiin heidät jumalanpalveluksen jälkeen.

Stiina oli oikein kaunis uudessa mustassa hameessansa, seppele kirjavia vaatekukkasia tukassa. Hän olisi mielellään tahtonut kantaa myrttiseppelettä ja huntua niinkuin kaupunkilaismorsian; mutta hän tahtoi kernaammin seurata vanhaa maantapaa kuin antaisi syytä ihmisten sanoa että hän oli pukeutunut säätynsä yli.

Mads oli ostanut uudet vaatteet räätälistä kaupungissa ja näytti oikein komealta, valkoinen kaulus ja musta liina kaulassa. Hänellä oli nenäliinakin takalakkarissa, ensi kertaa sellainen.

Vihkiminen kävi hyvin juhlallisesti.

Stiina itki, niinkuin sivistyneen tytön sopi, pitsillä reunustettuun nenäliinaan, Mads seisoi niska kumarruksissa ja hartiat hyykässä, ikäänkuin olisi odottanut, että pappi läimäyttäisi häntä päähän.

Nuori apulainen se vihkimisen toimitti. Hän puhui niin kauniisti rakkaudesta, Jumalan ihanimmasta lahjasta, joka puhdistaa ja kohottaa halvimmankin kuolevaisen ja nyt käsitti Mads paljoa paremmin kaiken kuin silloin kun sukkasillaan kirkonovella seisoi.

Koulunopettaja ja Stiinan veli Kjöbenhavnistista olivat puhemiehet, ja hääpidot, jotka vietettiin koulunopettajan luona, olivat hiljaiset ja siivot.

Seuraavana päivänä oli Mads työssä kuin tavallisesti. Sidse tuli kotia aamupäivällä.

Avonaisen oven yläpuolella oli tuoreita pyökinoksia. Hän astui kyökkiin, jossa tuoretta hiekkaa oli siroitettu lattialle ja jossa kaikki oli kauttaaltaan puhdistettu ja pesty, ja täältä hän astui isoon huoneeseen. Siellä ei ollut ketään sisällä, ja katonpanijan äiti seisautui ihmetellen keskelle lattiaa, sillä kaikki oli niin muuttunut.

Pienet akkunat olivat kirkkaat ja kuultavat lumivalkoisten kartiinien reunustamina, ja sen sijaan kuin ennen oli nääntyviä palsamikukkia rikkinäisissä pulloissa seisoi nyt siellä kukkivia pelargonioita harmaaksi maalatuissa kukkaruukuissa. Punaiseksi maalattu piironki oli nostettu ulos; sen paikalla seisoi Stiinan uusi piironki, jonka päällä oli kipsinen enkeli ja kaksi posliinivaasia ja jonka yläpuolella seinällä riippui peili ja neljä puitteilla varustettua valokuvaa, nimittäin kruununprinssistä ja kruununprinsessasta, Cumberlandin herttuasta ja prinsessa Thyrasta. Pöydällä oli punainen pöytäliina, jonka Stiinan veli oli vastanaineille lahjoittanut, keskellä sitä oli iso öljylamppu, lahja koulunopettajalta, ja tuonne soppeen oli asetettu uusi leveä sänky, jonka yli oli valkoinen peite. Sidse vaipui ajatuksiin.

"Tältä sitä näyttää vastanaineitten kodissa," sopersi hän. "Niin, olenhan alinomaa kuullut että avioväen elämä on niin ihanaa ja niin onnellista — varsinkin alussa."

Hän avasi äkisti oven omaan kamariinsa. Stiina seisoi keskellä lattiaa hiat käärittynä ylös ja lakasi parhaallaan. Hän ei ollut juuri armollisen näköinen.

"Hyvää päivää," sanoi Sidse jotenkin maseana.

"Hyvää päivää," sanoi Stiina jotenkin äreästi.

"Sinulla on kiire."

"Onhan sitä," sanoi nuorikko, "onpa aika lailla työtä ennenkuin saa ulos kaiken vanhan loan, jota on tuumanpaksulta kaikkialla."

Hieman vanhaa tulista luonnetta lieskahti ilmi Sidsessä.

"Ehkä minä täällä omassa huoneessani pidän itse puhtaudesta huolen sinua vähääkään vaivaamatta," sanoi hän tavoitellen luuta Stiinan kädestä.

"Älä koske luutaan!"

"Anna tänne se!"

"Aiotko kenties lyödä minua?" sanoi Stiina ja asettui hänen eteensä luuta toisessa kädessä ja toinen kupeella. "Luulet kenties tässä saavasi hallita ja vallita kuin ennen; mutta siitä ei tule mitään. Jos Mads tarvitsee vielä selkäänsä, jota Jumala älköön suoko, niin pidän minä kyllä siitä huolen niinkuin kaikesta muustakin talossa."

"Älä ole kova minulle, Stiina."

"Itse olet kova ollut."

"Helppo on sinun olla kopea," sanoi Sidse. "Sinä muutat uuteen kotiin kunniallisena avioaimona. Minä olen kulkea kontinut häpeän alla kaiken elinaikani. Mieli käy silloin helposti katkeraksi."

Hän vaipui vuoteelle ja kätki päänsä punaruutuiseen esiliinaansa.

Stiina laski luudan kädestään ja meni hänen luoksensa.

"Kas niin, anoppi hyvä, enhän sillä niin pahaa tarkoittanut," sanoi hän ja taputteli Sidseä olkapäähän. "Olihan sitä paitse parasta, että saimme lausua ajatuksemme heti, niin meidän ei enää tarvitse kävellä ja norukoella toisiamme."

Sidse pyhki silmänsä esiliinaan. Siitä oli niin kauan kun hän oli itkenyt.

Sitten otti hän sukankudelmansa käteen ja istui alas vaiti.

Kun Mads tuli kotia ehtoolla, istuivat hänen äitinsä ja vaimonsa hauskaasti keskenään haastellen ja tätä hyvää väliä kesti yhä edelleenkin.

Suvi kului tasaista kulkuaan, ja onni näytti juurtuneen tähän vähäiseen asuntoon ja kasvoi yhtä rehevästi kuin viiniköynnökset vastakalkitun seinän vieressä.

Madsilla oli yltäkyllin työtä. Stiina piti talonsa puhtaana ja somana, ja Sidse kuljeskeli käsikärryineensä talosta taloon auttamassa pestäessä ja muissa askareissa.

Hän ei kuitenkaan enää antanut rahaa talouteen, eikä nuoret häneltä pyytäneetkään. He eivät Jumalan kiitos olleet tarpeessa, ja jos hän oli pannut jotakin arkunpohjalle, niin eipähän muut kuin he päässeet häntä perimään aikoinaan.

* * * * *

Kaksi vuotta oli kulunut siitä kun Mads vietti häitä koulunopettajan Stiinan kanssa.

Nyt oli taas kevät. Poppelit pitkin hautausmaan aitaa seisoivat tuoreina ja vehreinä, ja katonpanijan puutarhassa kukki nuoria syreenejä ja punaisia orjantappuroita.

Alhaalla tiellä tuli katonpanijan äiti ja lykkäsi niinkuin tavallista käsikärryjänsä edellään.

Hän oli nyt melkein vanha, vaan ei ollut paljoa muuttunut vuosien vieressä, seisoessaan siinä pienenä ja hoikkana, kuivana ja terävänä punaisine suippo-nenineen, luusankaisine silmälasineen, musta myssy päässä ja yllä lyhythiainen tummansininen liivi, joka jätti näkyviin hänen hoikat, ruskeat käsivartensa.

Viime aikoina oli hän liian heikko kulkemaan vieraille pesemässä. Kun hän nyt meni ulos käsikärryineen, ei siinä ollut jauhopusseja eikä ruohoja lehmälle, vaan jotakin paljon kallisarvoisempaa. Siinä oli pikku Sidse, katonpanijan lapsi.

Kun pikku tyttö vuosi sitten tuli maailmaan, punaisena ja kiukkuisena, oli hän varmaankin yhtä ruma kuin Mads raukka oli ollut samaisessa nuorena iässä; mutta isoäiti piti hänet aivan kauneuden kuvana.

Näytti melkein siltä kuin Sidse olisi säästänyt kaiken sen hellyyden, jonka hän pojalta kielsi, tuhlatuksensa sitä hänen lapsellensa; sillä siitä hetkestä saakka, kun pikku tyttö syntyi, otti isoäiti sen haltuunsa melkein kateellisella rakkaudella.

Tänään oli hän tavallisuuden mukaan lykännyt hänet vanhain poppeliin juurelle hautausmaan muurin luokse ja istunut vieressä kudelman kädessä; vaan silloin oli äkisti ruvennut häntä pyöryttämään. Hädin tuskin hän jaksoi lykätä kärryjä pitkin tietä, ja Stiinan täytyi kantaa lapsi sisään.

Mads istui juuri kodikkaassa huoneessansa juoden kahviansa, kun Stiina näyttäisi ovela pienokainen käsivarrella. Mads oli käynyt turpeammaksi, ja musta, käherä parta ulottui alas rinnalle, muutoin oli hän jotenkin entisellään, ja hänen kummastelevat ruskeat silmänsä kohtasivat nyt loistavina sisääntulijoita, ikään kuin hän olisi ihmeissään siitä että todellakin *hänellä* oli niin soma vaimo ja niin kaunis lapsi.

Sidse tuli hoiperrellen heidän jäljessään. Jalat tuskin jaksoivat kantaa häntä, ja Madsin täytyi pidellä lasta Stiinan auttaessa häntä sänkyyn.

Seuraavana päivänä kävi hän huonommaksi. Hän aavisti että lähtö kohta oli käsissä, ja hän halusi puhua papin kanssa.

Nuori apulainen tulikin siis ja istui hänen vanhan siniruutuisilla uutimilla varustetun sänkyssä viereen ja puheli niin kauniisti rakkaudesta, Herran suuresta rakkaudesta ja siitä rakkaudesta, jota meidän ihmisten tulee toisillemme keskenämme osoittaa; sillä rakkaus on ihanin kaikista Jumalan lahjoista, ja se puhdistaa ja ylentää halvimman ja viheliäisimmän kuolevaisen.

Papin mentyä huusi Sidse poikansa luokseen. Tämä istui sängynlaidalle.

Katonpanijan äiti nosti ruskean, vapisevan kätensä. Mads hyykisti konemaisesti päänsä hartiam väliin. Kenties äitiä huvittaisi läimäyttää häntä päähän vielä kerran niinkuin entisaikoihin — mutta ei.

Vapiseva ruskea käsi silitti ystävällisesti hänen tukkaansa. Tämä oli ensimmäinen rakkaudenmerkki, jonka katonpanijan äiti oli pojalleen osoittanut.

"Älä ole suutuksissa minuun, Mads, siitä että olen ollut niin kova sinulle."

"Sen kaiken minä ansaitsin," sanoi Mads hyvänsävyisesti hymyellen silmät kyyneleitä täynnä, "sillä minä olen ollut aika tolvana."

"Sinä olisit ollut parempi, jos minä olisin ollut lempeämpi sinulle," sopersi Sidse. "Mutta olethan sinä saanut yltäkyllin rakkautta kuitenkin, ja minä — minäkin olen saanut vähin viime aikoina. Sitä olen himoinnut koko elinaikani."

Hän vaipui pitkälleen ja kävi yhä heikommaksi.

"Tuolla lippaassa ylimmässä piironginlaatikossa on pari sataa talaria, jotka olen säästänyt kokoon. Olkoot ne hautajaisikseni, ja loput on pikku Sidse saapa isoksi päästyänsä. Pitäkää häntä tarkasti silmällä, vaan älkää olko liian kovat hänelle. Muistakaa mitä pappi sanoi rakkaudesta. Se on ihanin — —"

Loppu heikkeni epäselväksi kuiskaukseksi.

Katonpanijan äiti oli nukahtanut lepoon vanhassa siniruutuisilla uutimilla varustetussa sängyssänsä.

VANHA GUNHILD.

Koko kaupunki tunsi vanhan Gunhildin; mutta siihen aikaan ei kaupunki ollut niin suuri, kuin se nyt on.

Ei ollut rautatienasemaa, ei eriseuralaisia eikä valtiorii-toja.

Virkamiessääty oli kuin kipsikuva nurkkahyllyllä katsellen kopeasti alas porvaristoon, työmies seisoi hattu kourassa jokaisen vastaan tulevan hyvin puettun hengen edessä, ja pikkutyttöjen ensimmäinen oppi oli kauniisti niiaa hienoille rouville.

Kaikki oli niin alkuperäisellä kannalla, porvarisotaväestä alkain, joka harjoittelihen eräällä kedolla kaupungin ulkopuolella ja kerta vuodessa "marssi läpi" suurella juhlallisuudella, aina kaupungin soittokuntaan asti, jonka muodosti eräs sokea viuluniekka ja renttuutunut torvenpuhaltaja sekä suutari Nielsenin poika, joka oli musikaalinen ja löi erittäin hyvin rumpua.

Seuraelämäkään ei ollut niin hienostunutta kuin nyt.

Ei ollut vielä kuultukaan mitä *déjeuner dinatoire* tahi *gouter* on, eikä vielä ollut ruvettu painattamaan hautajais- ja kutsukortteja.

Gunhildia käytettiin elävänä korttina ja hän esiintyi asianhaarain mukaan mustissa reunuksissa tahi ilman niitä.

Hän oli kuiva, vilkas pieni muija, kasvot ryppyiset, silmät tummat ja elävät, ja vaaleat korkkiruuvikiharat ohuilla.

Kepeänä kuin höyhenpallo juoksi hän talosta taloon, puettuna kuluneeseen mustaan hameeseen ja *mustaan* myssyyn, kun kuolemantapauksia oli ilmoitettava, mutta *valkoiseen* myssyyn, jossa oli vaaleansiniset nauhat, kun illallisille tahi häihin oli kutsuttava.

Kihlauskorttina ei häntä sitävastaan koskaan käytetty, sillä sitä ylellisyyttä ei vielä tunnettu.

Siihen vanhaan hyvään aikaan täytyi ritarin ottaa sydämensä valtiatar kainaloon ja tehdä toiviomatka talosta taloon ja tunnustaa syntinsä ja samaa-aikoville peljätykseksi ja varoitukseksi panna nuori henkensä alttiiksi nauttimalla tavattomat määrät huonoa portviiniä ja kotoleivonnaisia makeisia.

Mutta Gunhildia ei käytetty ainoastaan pitojen ilmoittajana.

Kun jossakin oli ollut pidot, ei tiedusteltu viinejä j.n.e.

Kysyttiin vaan oliko Gunhild ollut passaamassa, sillä silloin tiedettiin, että oli ollut hienoa.

Kuitenkaan ei pidä luulla, että tämä osanotto seuraelämään oli Gunhildin ainoa toimi. Kesäkaudet oli hän kylvettäjä, sillä kaupunki oli kylpypaikka, ja sitä paitse oli hän — saattaa hyvin sanoa luonnoltaan — sairaanhoitaja.

Varhain ja myöhään oli hän liikkeellä, ja yhtä kepeä oli hän jalaltaan, joko hän liiteli tanssisalissa pitäen viinilasilla täytettyä tarjotinta tasapainossa tahi hiipi varpaisillaan sairashuoneessa kupillinen kaurasoppaa kädessä.

Ei oikeastaan milloinkaan voinut tietää, koska hän soi itselleen vähän lepoa.

Mutta miksi hän niin puuhaili varhain ja myöhään?

Hänellä oli poika, ja mitäkö ei äiti tee poikansa eteen?

Gunhildillakin oli ollut elämänromaaninsa.

Hänkin oli lempinyt, lempinyt lämpimästi ja hartaasti, sitä lämpimämmin kenties siksi että hänen lempensä oli alkanut niin myöhään.

Hän oli paljon yli kolmenkymmenen, lähemmä neljäkymmentä vuotta.

Eikä se ollut mikään romaaninsankari, joka oli ollut hänen hellyytensä esineenä.

Se oli kunnon, ahavoittunut merimies, joka kahden vuoden onnellisen avioelämän jälkeen läksi ulos pitkälle matkalle.

Ja pitkä siitä matkasta tulikin valitettavasti; sillä hän ei palannut milloinkaan.

Köyhänä ja masennuksissa oli siinä leski; mutta hän ei kuitenkaan antanut onnettomuuden kukistaa itseänsä.

Hänellä oli vielä jotakin, jonka edestä elää.

Hänellä oli poika, jolle hän kokosi lämpimän sydämensä koko rakkauden.

Hänen eteensä tahtoi hän hääraellä, hänen eteensä tahtoi hän tehdä työtä myöhään ja varhain.

Pikku Rikhardista oli tuleva suuri mies, äitinsä ylpeys.

Kun kesä tuli, alkoi hän kylvettäjänä.

Pikku Rikhard pantiin lapsivaunuihin, jotka seisovivat kylpyrakennuksen käytävässä. Siellä istui hän koko päivän niin kiltisti ja hyvästi ja pureskeli luurengasta ja hymyili kaikille kaupungin naisille, jotka tulivat kylpemään.

Joka kerta kun Gunhildilla oli joutilas hetki, pistäysi hän pienokaisen luokse, ja sitten riensi hän taas kylpyhuoneeseen harjaamaan ja vitsomaan naisia.

Seuraavana talvena alkoi hän passaella ja käydä pitopaikoissa, eikä aikaakaan niin hän oli koko kaupungin suosikki. Hän ansaitsi jo niin paljon, että saattoi pitää piian hoitamassa pikku Rikhardia, joka oli liian nuori olemaan äidin mukana liikkuvassa seuraelämässä; mutta kun äiti tuli kotia, oli hänellä aina taskut täynnä namusia, ja samalla kulki moni kiiltävä taalerinraha säästöpankkiin.

Se oli oleva pikku Rikhardille, kun hänestä tuli iso. Niin kului vuosia, useita vuosia. Ja pikku Rikhard kasvoi isoksi ja hänestä tuli iso kaunis poika, jonka silmät olivat tummat ja vaalea tukka kiharainen.

Gunhild pani hänet porvarikouluun, ja sitä pidettiin kaupungissa kauheana asiana, sillä siellähän kävi ainoastaan "parempain ihmisten lapset."

Siitä puheltiin pidoissa apteekkarilla.

Kirkkoherra piti sitä esiintyvien kapinallisten mielipidetten surullisena ilmauksena.

Yliopettajan rouva lausui muutamia hämäriä viittauksia emancipationista.

Hänen käsitteensä siitä olivat tosin jotenkin sekavat, mutta hänen lauseensa teki kaikkiin muihin naisiin vaikutuksen.

Sana emancipation oli nimittäin siihen aikaan yhtä tuntematon kuin sittemmin niin suosittu ja usein käytetty ja väärin käytetty sana "kanssa" kaikkine yhdistyksineen, niinkuin kansantahto, kansanjuhla j.n.e.

Siihen aikaan ei kansalla ollut tahtoa eikä juhlia.

Tohtorin rouvasta oli se merkillistä, että ihmiset alinomaan unhoittivat säätynsä.

Hän oli itse unhoittanut, että hän oli jotenkin alhaista alkuperää, ja siksi luuli hän myöskin muidenkin unhoittaneen sen.

Naiset silmäisivät toisiinsa.

Sellaista he aina muistavat.

Gunhild oli liittänyt sisään teetarjotin käsissä ja kuullut joka sanan.

Säysynä ja nöyränä kuten aina meni hän suoraan yliopettajan rouvan ohitse ja tarjosi neljälle muulle naiselle teetä ensiksi.

Yliopettajan rouva punastui.

Gunhild vei tarjottimen viidennelle.

Yliopettajan rouva kalpeni.

Sitten meni Gunhild asianajaja Simonsenin rouvan luo.

Yliopettajan rouva ja asianajaja Simonsenin rouva vihasivat toisiansa erään hävinneen kermamakeisraudan vuoksi.

Kun yliopettajan rouvalle vihdoinkin tarjottiin n:o 7:tenä järjestyksessä, vapisi hän niin raivosta, että tuskin saattoi pitää kuppia kädessään.

Gunhild seisahtui tohtorin rouvan eteen kohteliaasti niiaten.

"Ei, Gunhild kulta," sanoi rouva alentuvaisten ystävällisesti, "tämä tee on liian väkevää minulle."

"Rouva ei ole sitten isä vainajansa, ruokakauppias Olsenin kaltainen. Hän tahtoi aina niin väkevää — teetä."

Kaikki naiset saivat yskän ja purivat nenäliinoihinsa.

Gunhild liiti edelleen teetarjottimiseen, säysynä ja nöyränä kuten aina.

Rikhard kävi kahdettatoista.

Hän oli kelpo poika koulussa, vaan raju hän oli ja äkäinen.

Aika lailla äkäinen.

Enimmästi hän raivostui, kun pojat nimittivät häntä Gunhildseniksi, sukkeluus, joka aina paljon huvitti yliopettajaa.

Eräänä päivänä olivat pojat alhaalla välitunnilla.

Gunhild sattui juuri menemään ohitse.

Apteekkarin poika, joka oli "sukkela," huusi kovaan:

"Gunhildsen, tuolla tulee äitisi taskut täynnä kreemiä ja sylttiä."

Yliopettaja nauroi täyttä kurkkua.

"Minä annan sinulle sylttiä, minä, moskuseläin!" sanoi Rikhard ja antoi apteekkarin tulevaisuudentoivolle mustelman silmän ympäri.

Yliopettaja riensi väliin.

"Sinä kelvoton poika, oleppas räökkäämättä parempain ihmisten lapsia! Selkääsi pitää sinun saada, ja kaksi tuntia saat istua tänään, kun toisilla on maanantai-iltaa."

Rikhard sai kuin saikin selkäänsä ja hänen täytyi jäädä istumaan.

Kouluhuone oli ensi kerroksessa ja antoi katuun päin.

Vastapäätä asui pormestari Fengstrup.

Pormestarin tytär Lagerta istui avonaisessa akkunassa ja söi omenanraakaleita.

Hän oli yksitoista vuotta vanha.

Siihen aikaan sai todellakin nähdä yhdentoista vuoden vanhan tytön syövän omenanraakaleita, sillä siihen aikaan eivät pikkutyöt olleet vielä täysiä naisia kymmenen vuoden iässä.

Rikhard istui itkenein silmin posket turvoksissa ja lohduttelihen piirrustaen pilakuvia akkunanpieleen.

Lagerta nyykäytti päätään.

Rikhard nyykäytti alakuloisesti vastaan.

"Oletko sinä istumassa, Rikhard?"

"Olen."

"Mitä olet tehnyt?"

"Tapellut."

"Hyi!"

"Pojat härnäisivät minua ja sanoivat Gunhildseniksi."

"Se oli ilkeää."

"Ja yliopettaja pitää heidän puoltansa."

"Rikhard parka!"

"Hän on lurjus!"

"Oletko mieletön?"

"Nauta!"

"Mutta Rikhard!"

"Hän on — on — marakatti!"

Tunteet valtasivat hänet kokonaan. Hän alkoi itkeä uudelleen.

"Vaiti, vaiti — ajatteles että hän kuulisi."

Tyttö katosi akkunasta.

"Kas niin, nyt menee Lagertakin."

Hän läski käsivarret akkunalaudalle ja nyyhkytti.

"Rikhard."

Lagerta seisoi ulkona trottoarilla.

"Oletko sinä siellä?"

Tyttö ojensi hänelle omenanraakaleen.

"Tahdotko maistaa?"

"Kiitos."

"Pidä vaan se kokonaan."

"Sinä — olet hy-hyvä — sinä, La-ge-gerta."

"Älä itke, Rikhard, vaan leikkikäämme."

Tyttö otti taskustaan vanhan korttileikin.

"Tässä on kortteja."

Rikhard pyyhki silmänsä koltinhiaan.

"Tule, pelatkaamme Mustaa Pekkaa."

Tyttö kohosi varpaisilleen, niin että ulottui ylös akkunalaudalle.

"Sinä ja'at."

Posket olivat pyyhityt, silmät kiilsivät uudella loisteella, ja riemuisaa naurua kuului molemmin puolin. Yht'äkkiä tarttui koura Rikhardin niskaan. "Sillä tavoinko sinä istut, veitikka?" Se oli yliopettaja. Lagerta pujahti kiireemmiten pakoon pelastaen puolet korteista mukanaan.

Rikhard seiso siinä hämmästyksissään loput kädessä.

Espanjan ruoko kirjaili taas hieroglyfejä hänen selkäänsä, ja itkenein silmin ja pehmitettynä tuli hän vihdoin kotia.

Kun Gunhild kuuli mitä oli tapahtunut, mutisi hän:

"Kyllä saan hänet luopumaan poikaani räökkäämästä. Odota vaan huomiseksi. Kyllä tiedän miten hänet on kuritettava."

Seuraavana päivänä oli Gunhild kuten aina saunassa.

Yliopettajan rouva tuli kylpemään.

Gunhild saattoi hänet sisään, säysynä ja nöyränä kuten aina.

Kun rouva oli päässyt ammeesen, alkoi Gunhild harjata häntä.

"Mutta — mutta — Gunhild kulta, sinä — sinä harjaat niin kovasti."

"Kovastiko?"

"Niin, kirvelee niin kauheasti."

"Tuskinhan koskenkaan teihin."

"Tämä — tämä on kauheata. Ai, selkääni — ai — ai, minä olen tulessa!"

"Sitä en ymmärrä."

"Jotakin mahtaa olla harjassa."

"No, Jumala paratkoon!" —

"Mitäs on, Gunhild?"

"Maneeteja harjassa, rouva hyvä, pitkiä rihmoja. Onhan aivan käsittämätöntä miten ne sinne ovat joutuneet."

"Selkäni, selkäni!"

"No, nyt on rouva yhtä punainen seljästään kuin minun Rikhardini eilen, kun yliopettaja oli tehdä hänestä raajarikon."

Rouva loi häneen tutkivan silmäyksen. Gunhild seiso siinä säysynä ja nöyränä kuten aina.

"Tahtooko rouva vitsomista?"

"Tahdon, kiitos. Vai niin, pikku Rikhard sai siis eilen selkäänsä?"

Gunhild otti vastan ja alkoi huimia rouvaa.

"Selkäänsäkö? Hän saakin tosiaan usein." Gunhild huimasi rouvaa aikatavalla vitsalla.

"Ai — ai! Hän lienee pahanilkinen."

Taas huimaus.

"Pahanilkinenkö, hän, raukka! Ei, mutta yliopettaja pitää toisten poikien puolta, kun nämä härnäävät häntä ja sanovat Gunhildseniksi."

"Se — ai — ai — se ei voi olla mahdollista."

"Mahdollista! Onpa kyllä, ja sitten lyö hän lasta niin kauheasti."

Huiskis, huiskis, huiskis.

"Mutta Gunhild, lyöthän sinä minut kuoliaaksi."

"Suokaa anteeksi, hyvä rouva, minä seisoin ajatuksissani. Nyt menen hakemaan mutaa."

"Ja sitten huuhdinvettä, Gunhild, ei liian kylmää, kaksikymmentä-asteista."

"Hetimit, hyvä rouva."

Hän palasi mudan kanssa.

"Gunhild, Gunhild, poltathan minut elävältä. Onhan muta kiehuvan kuumaa. Anna nyt huuhdinvettä."

Gunhild veti nuorasta. Rouva ulvoi.

"Sinä murhaat minut, sinä murhaat minut — minä saan suonenvedon — onhan se jäistä vettä — lakkaa, lakkaa! Lakana heti — minä kuolen — minä kuolen!"

"Lakana, herrainen aika, sen olen unhoittanut!"

Gunhild riensi ulos.

Siinä seisoit yliopettajan onneton rouva hampaat loukkua lyöden ja tiukkuen vettä kuin Eeva sateessa.

Kuluipa muutamia minuitteja.

"Gunhild!"

Ei vastausta.

Useita minuitteja.

"Gunhild, Gunhild kulta!"

Useita pitkiä minuitteja.

Rouva itki.

"Gunhild, Gunhild!"

Soittokellon kimakka ääni yhtyi rouvan hätähuutoon.

Kaikki turhaan.

Kun Gunhild vihdoinkin palasi, istui rouva sohvalla synkeässä epätoivossa, sininen beduinikappa hartioilla, ja koetti pyhkiä itseään pitsinenäliinalla.

"Rouvan täytyy tosiaankin antaa anteeksi, että viivyin niin kauan; vaan ei ollut yhtään lakanaa kuivaa, jotta minun täytyi noutaa aina pesuhuoneesta saakka."

Rouva oli vaiti ja masennuksissaan.

Tohtori oli määrännyt kolmekymmentä ammekylpyä.

Hän ajatteli kauhulla jäljellä olevia viittäkolmatta.

Vihdoinkin oli hän vaatteissaan.

Gunhild seurasi häntä ulos, säysynä ja nöyränä kuten aina.

"Rouva tulee kai taas huomenna?"

"Tulen, kiitos, Gunhild, kyllä tulen. Ja kyllä minä pyydän hartaasti miestäni, ettei hän ole niin ankara pikku Rikhardille."

"Tuhannet kiitokset! Jos sen teette, en tiedä mitä tahtoisinkaan tehdä teidän tähtenne."

Kotia tultuansa oli yliopettajan rouvalla pitkä keskustelu miehensä kanssa tämän työhuoneessa.

Kun yliopettaja tuli ulos, oli hän jotenkin punainen.

Hän valitti hammassärkyä.

Hänellä oli usein hammassärky, etenkin kun hänellä oli ollut pitemmänpuoleinen keskustelu rouvan kanssa työhuoneessansa.

Sinä päivänä annettiin pikku Rikhardille A käytöksessä.

Myöhemmin koetti apteekkarin poika kerta olla sukkela Gunhildsenin kustannuksella, vaan silloinpa oli se apteekkarin poika, joka espanjanruokoa sai maistaa.

Siitä ajasta antoivat pojat Rikhardin olla rauhassa.

Rikhard oli pääsevä ripille.

Ripillepäsypäivänä oli paljon murhetta kaupungissa, sillä oli niin monta hienoa ripillepääsijää, ja Gunhild oli jyrkästi kieltäytynyt tulemasta minnekään passaamaan.

Uudessa mustassa hameessa ja uusi valkoinen sininauhainen myssy päässä astui hän ylpeänä kirkkoon poikansa rinnalla.

Ja hänellä olikin syytä olla ylpeä hänestä.

Rikhard oli pulska uusissa vaatteissaan, kookas ja solakka, silmät tummat ja loistavat, tukka vaalea ja keherä.

Pormestari Fengstrupin tytär Lagerta oli pääsevä ripille samana päivänä.

Pormestarin herrasväki ja Gunhild tulivat yht'aikaa ulos kirkonovesta.

He seisahtivat.

Onnittelut molemmin puolin.

Lagerta läheni Rikhardia.

"Toivotan onnea."

Hän ojensi kätensä.

"Kiitoksia, samoin," sanoi Rikhard hämillään.

Lagerta tuntui niin kummallisen vieraalta Rikhardista seisoessaan siinä laahaavassa mustassa silkkihameessa ja tukka palmikoittuna ja niskaan kiinnitettynä.

Hänestä oli kerrassaan tullut täysikasvuinen nainen, ja Rikhard tunsu itsensä olevan vielä vaan koulupojan.

Hän seiso sormien uusia mustia hansikkaitansa.

"On — onpas sinulla — teillä — kauniita kukkasia."

"Tahdotko — tahdotko sinä yhden napinläpeen, Rikhard?"

"Tuhansia kiitoksia."

Tyttö ojensi hänelle puoleksi puhjenneen sammalruusun.

Hän oli melkeän punainen kasvoiltaan ottaessaan sen vastaan; mutta kirkossa olikin ollut kauhean kuuma.

"Nyt et saa enää sanoa Rikhard, Lagerta, vaan herra Jansen," sanoi rouva. "Jansenhan oli miehenne nimi, Gunhild?"

"Niin oli, hyvä rouva."

"Mikä hänestä tulee?" kysyi pormestari. "Panette kai hänet johonkin oppiin?"

"Hän menee pääkaupunkiin ja alkaa lukea."

"Vai niin, lukemaanko?" sanoi rouva kylmästi. "Hyvästi."

Pormestarin vaunut ajoivat esiin.

He nousivat vaunuihin.

Lagerta nyykäytti ystävällisesti päätään.

Rikhard loi hänen jälkeensä pitkän katseen.

Sitten läksi hän kotiapäin äitinsä.

Joku aika sen jälkeen läksi hän alkamaan lukujansa.

Gunhild seisoj surupuvussa höyrylaiturilla.

Hänen oli nimittäin sinä päivänä kulkeminen hautajaiskorttina ja hän oli siksi mustissa reunuksissa.

"Hyvästi siis, äiti."

"Hyvästi, poikaseni. Herra olkoon kanssasi. Tulkoon sinusta suuri mies, vaan ei niin suurta, että vanhan äitisi unhoittaisit," sanoi Gunhild itkien.

"Ei, äiti, aina olen sinut muistava ja samoin — erään toisenkin."

"Erään toisenkin?"

"Niin, äiti!"

"Niinkö?"

"Vie — vie terveisiä Lagertalle ja sano, etten häntä milloinkaan ole unhoittava."

Poika tempasi kätensä irti ja juoksi laivaan.

Kolmatta kertaa soitettiin.

Höyry läksi laiturilta.

Gunhild seisoj kauan katsellen poikansa jälkeen.

Sitten mennä sipsutteli hän pitkin katua, poikkesi taloihin ja ilmoitti kyöneleet silmissä:

"Asianajaja Simonsen käski tervehtimään ja sanomaan, että rouva kuoli viime yönä kello puoli neljä."

Ihmiset eivät voineet käsittää, miksi Gunhild oli niin murheissaan asianajaja Simonsenin rouvan kuolemasta.

Mies ei häntä ainakaan paljoa surrut. —

Neljä vuotta oli Gunhild valvonut ja kylvetellyt, ja sinä aikana oli Rikhardista tullut ylioppilas.

Häntä odotetaan kotia ensi tilassa.

Syyskuun loppupuoli on käsissä.

Asterit ja daliaj pormestari Fengstrupin puutarhassa olivat loistavimmassa kukoistuksessansa, mutta villin viiniköynnöksen lehdet verandan ympärillä olivat jo pukeutuneet veripunaiseen syysvaatteukseensa, ja pitkin käytäviä oli varissut lakastuneita lehtiä.

Tuuli telmää puissa ja sade vuotaa rankkana ja kylmänä, niin että ulkona on jokseenkin kolkkoa, mutta sitä vastoin on huoneissa sitä iloisempaa.

Kynttilät kruunuissa ovat sytytetyt ja lamppuja ja haarajalkoja on asetettu kaikkialle.

Neiti Lagertan syntymäpäivän johdosta on nyt pidettävä suuret tanssijaiset.

Hän täyttää yhdeksänentoista vuotensa.

Gunhild sipsuttelee huoneissa ja järjestelee hieman siellä ja täällä.

Ei kukaan vieraista ole vielä tullut.

Kelloa soitetään.

Gunhild avaa eräälle nuorelle herralle.

Tämä riisuu yltään päällystakin ja seisoo nyt valaistussa eteisessä kookkaana ja solakkana komeassa paalipuvussa ylioppilaslakki kainalossa.

Gunhild katselee häntä kyyneleet silmissä.

"Rikhard, Rikhard, kuinka olet kaunis ja hieno! Kunhan vaan et tule häpeämään halpaa äitiäsi."

"Häpeämääkö sinua! Kuka muu on saattanut minut siksi mikä olen? Mutta, äiti, raskaalta tuntuu nähdessä sinun näin tekevän toisen työtä, enkä minä voi mitään tehdä."

"Etkö sinäkin ole tehnyt työtä ja tuottanut äidillesi sen ilon että sinusta on tullut arvossa pidetty ihminen, jota nyt niin suuresti kunnioitetaan että kutsutaan pormestarin tanssiaisiin? Mutta siitä tulee sinun kiittää Lagerta neittä."

"Hänenkö tahdostaan se tapahtui?"

"Hänen, usein on hän kysellyt sinua näinä viimeisinä kahtena vuonna, jolloin et ole käynyt kotona."

"Missä hän on?"

"Salissa aivan yksinään. Ketään vieraita ei ole tullut, ja pormestari ja rouva ovat vielä huoneissansa."

Ylioppilas astui saliin.

Lagerta seiso kumarruksissa erään konsolin yli ja järjesteli kukkasias vaasiin.

Lattiamatto teki nuorukaisen askeleet kuulumattomiksi, niin ettei neito huomannut hänen tuloansa.

Lagerta seiso seljin oveen.

Rikhard näki vaan hänen hoikan vartalonsa, jota ruusunväriset tarlataanihattarat verhosivat, hänen valkoiset hartiansa ja muutamia ruusunuppuja, jotka ujosti pistivät päätään esiin hänen tummista kiharoistansa.

"Hyvää iltaa, neiti."

"Oh!"

Neiti käännähti äkisti.

"Säikäytinkö teitä?"

"Minä seisoin ajatuksissani."

Hän ojensi ylioppilaalle kätensä.

"Kuinka te olette nyt miehevä — ja — muuttunut."

"Kaunis," oli hän sanomaisillaan, vaan oikasi sen aikoinaan.

"Mutta te, neiti, te ette ole muuttunut."

"Enkö?"

"Ette, te olette aina ollut yhtä kaunis."

"Me olemme oppineet sanomaan toisillemme kohteliaisuuksia pääkaupungissa."

"Kohteliaisuuksia? Ei, se on todellinen mielipiteeni — valitettavasti."

"Valitettavasti?"

"Niin, ei pidä katsoa tuijottaa aurinkoon. Silmät vettyvät."

Neidolla oli täysi työ kukkavihkon laittamisessa.

"Tahdotko — tahdotko ottaa kukkasen napinläpeen?"

"Kiitoksia. Minä olen kätkenyt sen jonka sain, viimeksi kun puhelimme. Muistatteko sitä?"

"Ripillepääsypäivänämme."

"Se oli sammalruusu."

"Ruusujen aika on mennyt," sanoi neito keveästi huoaten. "Nyt on syksy, nyt kukoistavat uhkeat loistokukat."

"Eikä ne ole köyhän lasta varten."

"Rikhard, miksi olette te niin katkera minua kohtaan?"

"Katkera teitä kohtaan! Oi, Lagerta — minä, minä — no, se on yhdentekevää, kutsukaa tänne vanhempanne, soittakaa palvelusväkeä, että he tulevat heittämään ulos huoneesta tuon kärkkään Gunhildsen heittiön, mutta nyt pitää teidän tietää se, jollette sitä ennen ole tietänyt — Lagerta, minä olen rakastanut teitä, minä rakastan teitä ja koko elämäni minä olen teitä rakastava."

Neito seiso siinä pää kumarruksissa.

Rikhard astui askeleen lähemmäksi.

"Te suutuitte. Sen tiesin kyllä. Loistokukat eivät ole köyhän lasta varten."

Neito nosti päätään.

Tummain silmien katse sulausi Rikhardin katseen kanssa yhteen pitkäksi, helläksi silmäykseksi.

"Lagerta olisiko — olisiko se todella mahdollista?"

Neito lepäsi jo hänen povellansa.

He eivät virkkaneet sanaakaan.

He käyttivät huuliansa toisella tavoin.

"Olkaa hyvä, kuppi teetä."

Gunhild seiso heidän edessään.

Peljästyneenä he erosivat.

"Pormestari ja rouva ovat portaissa," kuiskasi hän.

Pormestarin ja rouvan astuessa sisään seiso Gunhild pitäen teetarjotinta nuorten edessä.

Kumpaisenkin käsi vapisi hieman.

Rikhard pudotti sokeripalasen, Lagerta tipautti kermaa ruusunpunaiselle hameellensa.

Rouva loi heihin terävän katseen.

Pormestari näytti olevan muiden ajatusten vallassa.

"Veithän kutsun molemmille vieraille herroille ravintolaan?"

"Vein, mutta he epäsivät. Käskivät kiittämään paljon, mutta heillä ei ollut hännystakkia mukana, sanoivat he."

Pormestari puri huuleensa.

"Sehän olikin luonnollista."

"Mikä, Gunhild?"

"Etteivät tahtoneet tulla tänne tanssijaisiin tänään, kun —."

"Kun?"

"No, tietäähän pormestari kyllä, ettei kaksi departementinherraa matkusta tänne kaupunkiin

huvitukseeseen tähän aikaan vuodesta. Minä arvasin heti samaa kuin pormestari, että he ovat tulleet pitämään kassantarkastusta huomenna."

Pormestari ei vastannut.

Hän istuihen sohvaan pää kumarruksissa ja hänellä oli täysi tekeminen pannessa nappiin valkoisia hansikkaitansa.

Hänen kasvonsa olivat melkein yhtä vaaleat kuin hansikkaat.

Vieraat alkoivat tulla.

Gunhild tarjoeli teetä, mutta hänen silmänsä seurasivat yhä pormestaria.

Tämä oli kuten ainakin miellyttävä isäntä, mutta kaikki huomasivat että hän oli liian kalpea.

Hän teki varmaankin liiaksi työtä, mies parka.

Hänellä pitäisi olla enemmän apua konttorissa.

Musiikki alkoi soida.

Yliopettajan rouva ja apteekkarin rouva istuivat sohvassa ja katselivat tanssia.

Apteekkarin poika oli tullut kotia pääkaupungista vähän lepäämään lukujen jälkeen.

Hän oli juuri ollut koettamassa ja toisen kerran saanut repposet provisorintutkinnossa.

"Oh, kuinka kaunis poika Fritsistä on tullut," sanoi yliopettajan rouva. "Niin komea ja uljas. Se on veressä. Vertaa häntä vaan nuoreen Gunhildseniin eli Janseniin, elikkä miksi hän itseensä nimittäneekään. Onhan hänkin saanut hyvän kouluopetuksen, vaan ei se ole se joka sen tekee."

Apteekkarin rouva pudisti surullisesti päätään.

"Minun mielestäni oli sopimatonta pormestarilta kutsua hänet."

Apteekkarin rouvan mielestä oli samoin.

"Sellaisia huonoja esimerkkejä ei pitäisi kehoittaa. Tiedättekö mikä siitä on nyt seurauksena?"

Apteekkarin rouva ei sitä tietänyt.

"Että nyt pitää kaikkien porvarien lasten lukea, ja kun räätärin- ja suutarinkakaroista tulee kandidaatteja, mistä silloin jalkineita ja vaatteita saadaan?"

Apteekkarin rouva ei sitä tietänyt.

Yliopettajan rouva ei myöskään sitä tietänyt.

Frits ja Lagerta mennä pyörivät valsissa.

"Mikä kaunis pari! Siinä olisi hyvät kaupat pojallenne."

"Ei, me kiitämme kun saamme olla erossa siitä perheestä."

"Pormestari kuuluu olevan kovin velassa," sanoi yliopettajan rouva säälien. "Hirmuisesti!"

"Mutta kuitenkin pitää heidän toimittaa tanssijaiset."

"Se voisi kuitenkin käydä päinsä. Mutta tiedättekö mitä sokerileipuri puheli?"

"En."

"Että he ovat tilanneet kolme isoa krokaania jälkiruoaksi."

Yliopettajan rouva huokasi.

"Minä luulen että nyt on maailman viimeinen aika käsissä. Oletteko te kuullut sellaista?"

Apteekkarin rouva ei milloinkaan ollut kuullut sellaista.

Yliopettajan rouva ei myöskään ollut milloinkaan kuullut sellaista.

Gunhild on hetkeksi kadottanut pormestarin näkyvistä.

Hän meni ulos verandalle ja näki hänen kävelevän alaspäin pitkin erästä lehtokujaa puutarhassa.

Sade oli lakannut, mutta tuuli ravisteli silloin tällöin kourallisen raskaita vesipisaroita puista tahi heitti tukon varisseita lehtiä hänen kasvoihinsa.

Pormestari ei näyttänyt sitä huomaavan.

Hän käveli pää kumarruksissa ja kädet seljän takana.

Gunhild riensi sisään ja asetti punssilasit tarjottimelle.

Sitten mennä sipsutteli hän varpaisillaan lehtokujaa alaspäin.

Pormestari oli mennyt eräasen huvihuoneeseen.

Hän istui penkillä pää käsiin painettuna.

"Huolitteko lasillisen punssia?"

Hän kohotti päätään ja katsahti Gunhildiin hurjin silmin.

"En, kiitoksia."

"Pormestarin pitäisi vähän ottaa lämpimäkseen jos aiotte istua puutarhassa tällaisessä ilmassa."

"Mene, mene — anna minun olla yksinäni!"

"En luule yksin-oloa terveelliseksi pormestarille."

Hän hypähti kiivaasti ylös.

"Oletko — oletko käynyt hulluksi, Gunhild?"

"Enkä vielä."

"Mene sitten sisään pitämään passauksesta huolta. Täällä sinulla ei ole mitään tekemistä."

"Onpa, juuri täällä. Minä olen myöskin sairaanhoitaja."

"Minua sinun ei tarvitse hoitaa."

"Tarvitseepa, herra pormestari, kaikki voi olla tarpeen."

"Gunhild!"

"Te olette sairas, herra pormestari."

"Niin, sairas olen, hyvinkin sairas," virkkoi hän vaipuen taas alas penkille ja kätkien päänsä käsiin.

Gunhild seiso hetkisen ja katseli häntä ääneti.

"Kuinka suuri on vajuus?"

"Gunhild, mitä — tarkoitat sinä? En ymmärrä sinua."

"No, herra pormestari, älkää olko niin kopea. Sairaanhoitajia ei ole ylenkatsottava kipeänä ollessa. He voivat usein auttaa paremmin kuin hienot oppineet tohtorit. He tuntevat niin monta oivallista kotikeinoja. Vajuus, kysyn minä? Saahan sen huomenna kuitenkin koko kaupunki tietää."

"Oh, minä olen kadotettu, häväisty!"

"Vajuus, herra pormestari!"

"Toista tuhatta specietä," sopersi hän masennettuna.

"Siis ei kuitenkaan enempää."

"Enempääkö?"

"Ja jos minä nyt voisin hankkia nuo rahat huomenna varhain?"

"Gunhild, sinäkö voisit, sinäkö tahtoisit lainata minulle nuo rahat?"

"Minä, korkoa vastaan."

"Pyydä kymmenen — kaksikymmentä prosenttia jos tahdot."

"Korkojen tulee olla isot, herra pormestari, rahat ovat vaivoin ansaitut. Tiedättekö kuinka monet yöt minä olen valvonut, kuinka monet raskaat askeleet minä olen astunut niiden vuoksi, ja tiedättekö minkä eteen ne olivat käytettävät?"

"Rikhardin tulevaisuuden eteen."

"Aivan niin. Niillä paikoin on minulla jäljellä, saatuani hänet ylioppilaaksi. Mutta hän on aimo poika, niin että hän kyllä ominkin voimin voi nyt päästä eteenpäin, ja voinhan minä Jumalan avulla valvoa ja passaella vielä muutamia vuosia. Nuo tuhatta specietä te saatte, niinkuin sanottu — korkoa vastaan."

"Pyydä mitä tahdot."

"Herra pormestari, minä en pyydä mitään muuta, minä en elä minkään muun eteen kuin saadakseni poikani oikein onnelliseksi. Ja hänen tulevaisuuden onnensa on teidän kädessänne. Se on korko."

"Minunko kädessäni?"

"Teidän, herra pormestari, hän ja Lagerta pitävät toisistansa. Sen olen kauan tietänyt. Tänä iltana ovat he itse toisilleen sen sanoneet. Jos neiti tahtoo odottaa häntä pari vuotta, ja jos hän palaa takaisin kandidaattina ja rehellisenä miehenä, joka voi vaimonsa elättää, niin on hän hänet saapa — eikö niin, herra pormestari? — vaikka hänen äitinsä on vaan halpa kylvettäjä?"

Pormestari seisoi pää kumarruksissa ja puristi hiljaa Gunhildin kättä.

"Gunhild, sinä olet paljon parempi ja — rehellisempi kuin minä."

"Ja nyt luulen minä punssilasien tekevän hyvää pormestarille."

Gunhild oli koko ajan seisonut tarjotin kädessä.

Pormestari tyhjensi lasin äkisti, tapaili molemmin käsin päätänsä, ikään kuin hänellä olisi ollut ilkeä unelma, ja riensi sitten kepein askelin pitkin lehtokujaa ylöspäin ja sisään tanssisaliin.

Vilkas tanssisävel kaikui häntä vastaan.

Asetuttiin parast'aikaa franseesiin.

Rikhard käveli Lagerta kainalossa etsien vis-a-vis-paria.

Ketteränä kuin nuorukainen kiiti pormestari rouvansa luokse ja vei hänet lattialle.

Soiton säveleet sekaantuivat jalkain raapinaan, nauruun ja äänekkääsen puheluun.

Gunhild liiteli ympäri varpaisillaan tarjoellen naisille limonaadia, säysynä ja nöyränä kuten aina.

Seuraavana päivänä oli kassan tarkastus pormestarin luona.

Yliopettajan rouva tapasi apteekkarin rouvan kadulla.

He tiesivät sen tietysti jo kumpikin.

"Ja merkillisintä on, että tilit olivat aivan kuin olla piti," sanoi yliopettajan rouva. "Ei killinkiäkään puuttunut kassasta. Olisitteko te sitä uskonut?"

Apteekkarin rouva ei olisi sitä uskonut.

Yliopettajan rouva ei myöskään olisi sitä uskonut.

Gunhild oli kutsunut monille illallisille ja ilmoittanut monet kuolemantapaukset kaupungissa, sillä taas on kulunut muutamia vuosia.

Vanha Gunhild on edelleen sama, yhtä kepeä jalalta, yhtä muuttumaton, vaikka hän lähenee seitsentäkymmentä.

Näytti siltä kuin noissa pienissä ystävällisissä kasvoissa olisi ollut samat rypyt aina, ja vaaleilla korkkiruuvikiharoilla ohuilla on tuo kuulea, kestäväinen väri, joka ei koskaan katoa.

Viimeksi oli hän ollut ilmoittamassa, että asianajaja Simonsen oli lähtenyt täältä kohtaamaan rouvaansa, niinkuin arvellaan, paremmassa maailmassa.

Sitten oli hän kirjoittanut pääkaupunkiin Rikhardille, joka äskettäin oli saanut asianajajan oikeudet, että hän tulisi kotia ja asettuisi kotikaupunkiinsa, ja niin oli juriskandidaatti Rikhard Jansen tullut kotia ottamaan asianajaja Simonsenin avonaisen paikan.

Pormestarilla oli suuret pidot; mutta Gunhild ei ollut passaamassa.

Hän oli perinvastoin vierasten joukossa, sillä pidot vietettiin asianajaja Jansenin ja neiti Lagerta Fengstrupin kihlauksen johdosta.

Oli muutoin omituista, että Gunhild, joka vuosikausia oli tottunut liikkumaan seuraelämässä suurimmalla kepeydellä, tässä tilaisuudessa näytti neuvottoman ujolta.

Siitä ei ollut mitään apua, että sekä pormestarin rouva että muut rouvat osoittivat hänelle melkein haitaksi olevaa ystävällisyyttä ja kohteliaisuutta.

Hän istui jäykkänä ja juhlatamineissa, ahdistettuna kahden rouvan väliin, puristeli ujona kokoonkäärittyä valkoista nenäliinaansa sormien välissä ja vastaili hajamielisesti kaikkiin muistutuksiin.

Ainoa, joka seurassa näytti vetävän hänen huomiotaan puoleensa, oli poliisipalvelija Wangin leski, jonka vähimpiäkin liikkeitä hän seurasi kiusallisella tarkkuudella, antaen milloin sääliväisellä hymyllä milloin nuhtelevaisella silmäyksellä ilmi mielipahansa mainitun naisen monista etiketin loukkauksista.

Poliisipalvelija Wangin leski toimitti nimittäin passausta ja oli valittu Gunhildin jälkeläiseksi sekä seuraelämässä että saunassa.

Kun poliisipalvelija Wangin leski illallispöydässä surkeassa tietämättömyydessä taritsi amtmannin rouvalle puolahilloa kalasersin kanssa, meni se Gunhildista liian pitkälle.

Hän hypähti istualtaan päästään puoleksi tukahdutetun huudon ja olisi varmaankin syöksähtänyt esiin ja temmannut vadin poliisipalvelija Wangin onnettomalta leskeltä, jollei hillitsevä katse Rikhardilta olisi saanut häntä pysymään alallaan.

Hän vaipui masentuneena alas tuolille ja söi kiihoittuneessa mielentilassa sianlihaa venäläisten hernetten kanssa.

Eipä ole monta henkeä ulkona kaupungin kaduilla, sillä sekä sää että keli ovat huonot.

Oikullinen talvi on kaatanut aikalailla sadevettä lumipurkuisille kaduille ja on sitten jäätänyt sen, joten jalkaisin liikkuminen tapahtuu hengenkaupalla.

Vanha Gunhild on kuitenkin liikkeellä.

Tuuli tempoo kiivaasti hänen vaaleansinisiä myssynauhojansa, ja hänen täytyy usein pidätellä kiinni huoneiden seinistä pysyäkseen pystyssä, mutta se ei peljätä häntä.

Hänen täytyi ja hänen piti päästä eteenpäin, sillä hänen oli kutsuminen häihin.

Rikhardin häihin Lagerta Fengstrupin kanssa.

Eukko oli saanut päähänsä, että hänen tällä kertaa piti käymän kutsumassa; vaan se olisikin viimeinen kerta.

Nyt oli hän kohta saapa levätä pitkistä jalkamatkoistaan ja asettuva lepoon rakkaiden lastensa kotiin, joiden onnen hän oli luonut.

Hän tuli juuri ikään yliopettajan talosta.

Rouva seurasi häntä ulos saakka.

"Tuhannet kiitokset, matami Jansen, olen ilomielin tuleva. Onpa teillä todellakin syytä olla ylpeä pojastanne."

"Hyvästi, rouva!"

"Hyvästi, hyvästi, matami Jansen."

Gunhild käänsi päätään vielä kerta nyökätäkseen, mutta hänen jalkapohjansa olivat liukkaat.

Hän liukastui ja syöksyi alas portaita myöten. Melkein tainnuksissa kannettiin hänet ylös ja vietin kotiin.

Jalka oli taittunut.

Gunhild pyysi kuitenkin hartaasti tohtorilta, ettei tämä ilmaisisi kuinka hänen laitansa oli.

Kun Rikhard ja Lagerta tulivat, oli hän väkisinkin virkeän näköinen ja sanoi jalan vaan nyrvähäneen sijoiltaan.

Hän ei tahtonut millään ehdoilla häitä lykättäväksi.

"Kyllä minä toivun niin paljon siksi, että jaksan mukaan," sanoi hän, "ja jollen, niin olen yhtä iloinen. Minulla ei sitä paitse olekaan mitään huvia sellaisista hienoista pidoista, kun en saa olla passaamassa."

Hääpäivä oli käsissä.

Gunhildin täytyi yhä pysyä vuoteen omana.

Hänen voimansa olivat murtuneet.

Vanhuus ja haavakuume yhtyivät.

Hän kävi päivä päivältä heikommaksi; mutta kun Rikhard ja Lagerta kävivät häntä tervehtimässä, oli hän olevinaan virkeä, laski leikkiä ja hymyili.

Häätalossa oli juhlallisesti valaistu.

Gunhildin köyhässä huoneessa näytti myöskin juhlalliselta.

Kahdessa kirkkaaksi puhdistetussa messinkisessä kynttiläjalassa paloi kynttilät pöydällä vuoteen vieressä, ja kynttiläin välissä oli kukkakimppu, Lagertan kaunein hääkukki, jonka hän oli lähettänyt alas anopille.

Gunhildin pää lepäsi tyynyillä.

Vaaleita korkkiruuvikiharoita ympäröi kehys lumivalkeita kureiltuja nauhoja; keltaiset kasvot olivat kenties hieman keltaisemmat ja ryppyisemmät kuin tavallisesti, mutta kalpeilla huulilla väreili autuaallinen hymyily.

Sairaanhoitaja puuhaili hänen vuoteensa ääressä.

Vaunut seisahtuivat edustalle ja askeleita kuului eteisestä.

Gunhild kohotti päätänsä ja kuulteli.

Nämä askeleet tunsu hän niin hyvin, ne olivat Rikhardin; mutta niiden vierestä kuului toiset kepeät askeleet.

Ovi aukeni, ja Rikhard astui sisään Lagerta käsivarressa.

Gunhildin silmät loistivat.

Siinä seisoi kaunis pari, mies uljas ja miehevä, vaimo kaino ja hymyilevä, myrttiseppele mustissa kiharoissa, joiden ympärillä leijaili kevyt morsiusharso.

"Jumala siunatkoon teitä, lapset, jotka olette tehneet minulle sen ilon, että tulitte tänne tänä iltana."

"Etpä usko kuinka Lagerta oli levoton ennenkuin päivälliset päättyivät, äiti. Tuskin sain häntä maistamaan jälkiruokaa, ainoastaan sen vuoksi että hänen mielensä paloi tänne näyttämään itseänsä kaikessa ihanuudessaansa. Eikö hän ole kaunis?"

Gunhild kohosi puoleksi.

Rikhard istui sängynlaidalla ja tuki häntä käsivarresta.

"Ja hyvä on hän myöskin," sanoi Gunhild ja ojensi käden nuorta morsianta kohti.

Lagerta laskeusi polvilleen sängyn viereen ottaen Gunhildin kädestä kiinni.

Hänen valkoinen silkkisarsinen hameensa aaltoili pitkin lattiaa, ja hänen mustat silmänsä lepäsivät lemmeikkäästi eukon ryppyisillä kasvoilla.

"Sinä olet tekevä Rikhardini onnelliseksi, sen tiedän, sinä olet rakastava häntä yhtä paljon kuin minä olen häntä rakastanut, eikö niin?"

"Sen olen tekevä, äiti?"

"Kiitos, lapset, tekemästänne viimeiset hetkeni niin onnellisiksi."

"Kiitos, äiti, kaikesta mitä olet meidän hyväksemme tehnyt."

"Nyt en voi muuta kuin rukoilla tulevaisuutenne edestä. Herra olkoon kanssanne ja auttakoon teitä, niin teidän käy kyllä hyvin."

Hänen päänsä vaipui väsyneenä Rikhardin olkaa vasten.

Hänet laskettiin hiljaa takaisin tyynyille.

"Mutta nyt pitää teidän palata takaisin vierastenne seuraan, lapset. Menkää nyt, minä olen väsyksissä, tarvitsen lepoa. Minä olen käynyt niin paljon eläessäni."

He puristivat hänen käsiänsä jäähyväisiksi.

Ovessa kääntyivät he vielä kerta.

Hän nyökkäsi iloinen hymy huulilla ja piti silmät kiinnitettynä Lagertan morsiuskukkioon ja kuulteli, kunnes vaunujen jyrinä katosi kauaksi.

Silloin pani hän kädet ristiin, sulki silmät ja vaipui uneen, ja niin pääsi vanha Gunhild lepoon, lepoon kaikesta taistelusta, ja sitä hän tarvitsi.

Hän oli väsynyt, hän oli käynyt niin paljon eläessään. —

Taas on kulunut aikaa, mutta tätä nykyä kuluu aika nopeammin.

Se ei käytä siipiä kuin ennen, se käyttää höyryvoimaa. Sivistys on pikajunalla kulkenut pienen kaupunkimme yli, ja kaikki on muuttunut.

Apteekkarin rouva ei uskonut maailman enää voivan kauemmin pysyä pystyssä.

Yliopettajan rouva ei myöskään usko maailman enää voivan kauan pysyä pystyssä, kaiken ollessa niin nurinpäin kuin nyt.

Nyt ovat kaikki käsityöläismatamit rouvia ja heidän tyttärensä opiskelevat eläviä kieliä ja soittavat sekä "Neitsyen rukousta" että "Metsästystä" yhtä korviavihlovasti kuin ylhäisimmät neidet.

Työmieskään ei ole kuin entisinä hyvinä aikoina, jolloin hänen ainoana sunnuntaihuvinansa oli juoda päihinsä ja piestä vaimoansa.

Nyt oli olemassa työnväenyhdistyksiä, joissa keskustellaan valtiollisista asioista ja pidetään puheita vapauudesta ja yhdenvertaisuudesta, eikä pikku tytöt enää niaaile niin kauniisti hienoille rouville, vaan näyttävät heille kieltä, heidän ohitse mennessä.

Porvarisotaväki on hajoitettu ja perustettu soutu-yhdistys englantilaisen mallin mukaan, sille hankittu mahognyvene ja siihen paljaskaulaiset soutajat.

Yliopettajan rouva oli suuresti hämillään, kun hän näki heidät viime kilpasoudussa, ja vakuutti, ettei hän koskaan ole nähnyt muita herroja kuin oman miehensä niin alastomana, jota vastaan nuorten naisten mielestä tämä puku soveltui niin erittäin hyvin.

Mutta nauttivathan nykyajan naiset uimaopetustakin ja polttavat papyrosseja, jota ennen pidettiin sopimattomana.

Onpa rakennettu höyrysahoja, metodistikirkko ja voimisteluhuoneus, ja on saatu tasavaltaa harrastava sanomalehti, joka käyttää uutta tavaustapaa.

Rautatienkiskot ovat asetetut kulkemaan vanhan hautausmaan yli, ja tavarajunia, vieden lastia ja elävää karjaa, mennä kohisee rehellisten tukkukauppiasten ja pormestarien hautain päällitse.

Mutta uudella hautausmaalla on kaikki tuoretta ja vehreää, ja ristien ja hautapatsaiden keskellä kohoaa komea graniitipyramiidi.

Sen kiilloitetulla puolella loistaa isoilla kullatuilla kirjaimilla:

Gunhild Jansen.

Kuka olisi sanonut noin kymmenen tahi kaksitoista vuotta sitten, että köyhä sairaanhoitaja olisi saapa

sellaisen kunnian?

Kauniina suvi-iltana leijailee parvi komeita nuoria neitosia hautapatsaan ympärillä.

Ne ovat Jansenin neitiä, poliisimestari Jansenin tyttäriä, jotka hoitavat kukkasia isoäitinsä haudalla.

Ja kauniita kukkasia kasvaakin vanhan Gunhildin haudalla.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK JUTELMIA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE

PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a

defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.